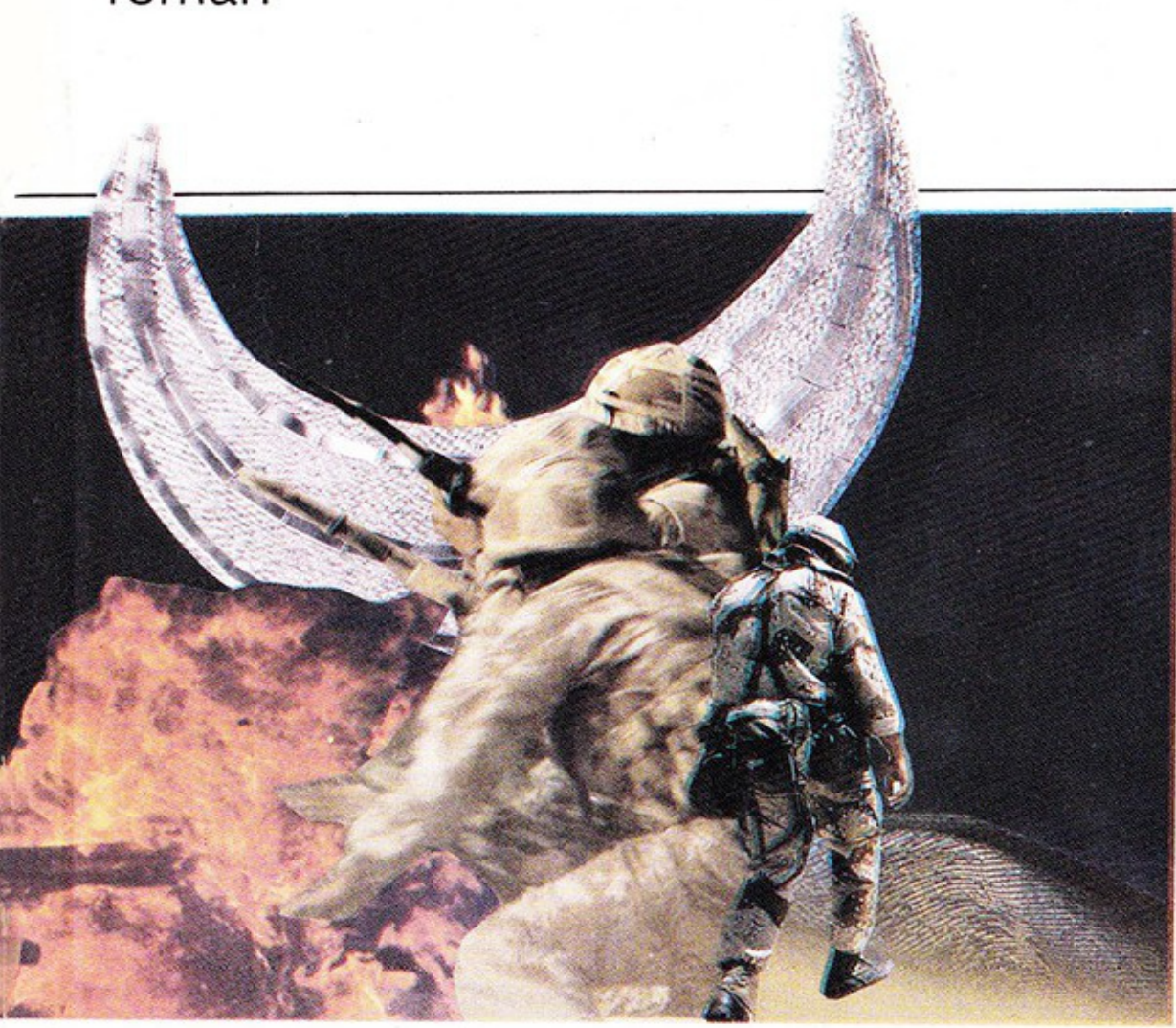

john steinbeck

ay battı

roman

 Varlık

Anlatı Dizisi: 70
Varlık Yayınları, Sayı: 289
Beşinci Basım: 1993

© Varlık Yayınları, 1993

ISBN 975-434-100-5

Dizgi ve ofset hazırlık: Varlık Yayınları
Baskı: Kurtiş Matbaası

Varlık YAYINLARI A.Ş.
Cağaloğlu Yokuşu 40/2 34440 Cağaloğlu / İSTANBUL
Tel: 522 69 24 - Faks: 512 95 28

JOHN STEINBECK

AY BATTI

Çeviri
Filiz Karabey OFLUOĞLU

On bire çeyrek kala her şey olup bitmişti. Kasaba kuşatılmış, savunucular yenilmiş, savaş da sona ermişti. Düşman bu küçük çarpışmaya daha büyüklerine gösterdiği özenle hazırlanmıştı. O pazar sabahı postacı ile polis memuru, kasabanın kalbur üstü esnafından Bay Corell'in teknesiyle balık avına çıkmışlardı. İçi tıklım tıklım asker dolu, küçük, kapkara çıkartma gemisi sessiz sedasız yanlarından geçerken postacı ile polis, kıyıda birkaç mil açıktaydılar. Devlet memuru olarak bu, her ikisini de ilgilendirdiği için hemen paçaları sıvamışlardı, ama onlar karaya varıncaya kadar kasabadaki askerler çoktan baskına uğramıştı. Postacı ile polis, hükümet konağındaki kendi odalarına bile giremeden savaş tutsağı olarak yakalanıp hapse tıkıldılar.

Sayısı topu topu on ikiyi geçmeyen kasaba askerleri o pazar hayli uzaktaydılar. Kasabanın ileri gelen esnafından Bay Corell, hedefi, kurşunları, hatta verilecek ödülleri de hazırlayarak dağların on kilometre berisinde gene kendine ait güzel bir arazi üzerinde askerlerin onuruna bir atış yarışması düzenlemişti. Bu iri yarı kalender çocuklar, uçakların seslerini duyup da ta uzaktan paraşütleri görünce tabana kuvvet kente dönmüşlerdi. Ama onlar dönünceye kadar düşman çoktan yolları makineli tüfeklerle tıkamıştı. Savaşı az bilen, yenilmeyi ise hiç tanımayan bu kalender askerler, tüfekleriyle derhal ateş açmışlardı. Makineli tüfekler bir an işleyiverince askerlerin altısı cansız, üçü yarı canlı birer yığın halinde yıkılmışlar, diğer üçü de tüfeklerini sırtlayıp dağlara kaçmıştı.

On buçukta düşman bandosu kent alanında güzel ve hazin havalar çalıyor, kentliler ağızları yarı açık, şaşkın gözlerle oldukları yerde durup müziği dinliyor, koltuklarında makineli tüfek taşıyan, boz miğferli yabancılara alık alık bakıyorlardı.

Onu otuz sekiz geçte "cansız yığınlar" gömülmüş, paraşütler katlanıp kaldırılmış, düşman taburu Mr. Corell'in rıhtımın hemen yanında, raflarında bir tabura yetecek kadar yatacak yer ve battaniye bulunan ambarında konaklamışlardı.

On bire çeyrek kala, Belediye Başkanı Orden'e düşman komutanı Albay Lanser'in kendisini ziyaret isteğinde bulunduğu bildirilmiş ve görüşmenin saat tam on birde Belediye Başkanının beş odalı konaklığında yapılması kararlaştırılmıştı.

Konağın kabul salonu şipşirin, rahat bir odaydı. Kumaşı yıpranmış yaldızlı koltuklar, işi gücü olmayan bir yığın uşak edasıyla odanın dört bir çevresine derli toplu yerleştirilmişti. Kavisli mermer şöminede alevsiz bir ateş yanıyor, yanında üzeri yağlı boya süslü bir kömür kutusu duruyordu. Şöminenin üstündeki rafta, bir sürü tumbul vazo arasında, porselen bir saat, sırtında birbiri üstüne yığılmış bir alay kanatlı melek taşıyordu. Koyu kırmızı duvar kâğıdı yaldızlı motiflerle süslüydü. Odanın tahta kısmı beyaz, sevimli ve tertemizdi. Tablolara gelince, hemen hepsi, korkudan ödü patlamış bir alay çocukla onların karşısında kahraman koca koca köpeklere dairdi. Koca bir köpeğin çocukta uyandırdığı korkunun yanında su, ateş ve deprem hiç kalır.

Şöminenin yanı başında, kentin tarihçisi ve doktoru, kendi halinde, iyi yürekli, sakallı bir ihtiyarcık olan Dr. Winter oturmuş, ellerini kucağında kavuşturup, baş parmaklarını birbiri çevresinde döndürürken, şaşkın şaşkın önüne bakıyordu. Dr. Winter o kadar sade bir insandı ki, ancak pek derin biri onda bir derinlik sezebilirdi.

Acaba parmaklarımın becerisini gördü mü diye başını kaldırıp Belediye Başkanının uşağı Joseph'e bakarak,

"Saat on birde mi dedin?" diye sordu.

Joseph dalgın dalgın cevap verdi.

“Evet efendim. Mektupta on bir diye yazıyordu.”

“Sen mi okudun?”

“Hayır efendim. Başkan kendileri okudular.”

Joseph, son yerleştirdiğinden beri yerlerinden oynayıp oynamadığını anlamak için yaldızlı koltukları incelemeye koyuldu. Münasebetsiz, alaycı ve tozlu diye adlandırdığı eşya denen bu nesnelere öfkelenmeyi huy edinmişti. Belediye Başkanı Orden’in insanların önderi olduğu bu dünyada, Joseph de eşya, çatal-bıçak ve tabakların önderiydi. Joseph yaşlıydı, sıskaydı ve ciddi bir adamdı; yaşamı öylesine karmaşıktı ki ancak pek derin bir insan onu basil sayardı. Dr. Winter’in parmaklarını evirip çevirmesinde hiçbir beceri göremiyordu, hatta bu hali onun sinirine bile dokunuyordu. Joseph ortada önemli işler dönmekte olduğunu sezdi. Öyle ya, kente yabancı askerler dolmuş, kasaba askerleri öldürülmüş ya da tutsak edilmişti. Neyse, er geç Joseph de olup bitenler hakkında bir fikir edinirdi kuşkusuz. Ne yersiz şakalara, ne parmak becerilerine katlanacak hali yoktu. Dr. Winter iskemlesini alışılmış yerinden bir iki santim beriye çekince, Joseph iskemleyi eski yerine koyabileceği anı sabırsızlıkla beklemeye koyuldu.

Dr. Winter yeniden sordu:

“Saat on birde demek? Tam o anda burada olurlar. Dakik insanlardır bunlar.”

Joseph dinlemeden cevap verdi:

“Evet efendim.”

Doktor:

“Dakik insanlar,” diye tekrarladı.

“Evet efendim.”

“Vakte ve makineye önem verirler.”

“Evet efendim.”

“Sanki beklemeyip kaçacakmış gibi, yazgılarına son süratle koşarlar. Dönen dünyayı omuzlarıyla iteklerler.”

Artık “evet efendim” demekten bezen Joseph, bu defa:

“Pek doğru efendim,” diye cevap verdi.

Joseph bu konuşmadan pek hoşlanmamıştı, çünkü bir türlü olup bitenler hakkında bir fikir edinemiyordu. Biraz sonra gidip de Aşçı kadına “Dakik insanlar bunlar, Annie” dese, bu laflardan bir anlam çıkmayacak, üstelik Annie “Kim” ve “Neden” diye soruverecek, sonunda “Saçma laflar bunlar, Joseph” diyecekti. Joseph daha önceleri de Dr. Winter’in laflarını alt kata taşımış, her defasında aynı sonuca varmıştı: Annie bu lafları saçma bulmuştu.

Dr. Winter parmaklarına bakmaktan cayıp koltukları yerleştirmekte olan Joseph’i gözlemeye koyuldu.

“Belediye Başkanı ne yapıyor?”

“Albayı kabule hazırlanıyor, efendim.”

“Yardım etmiyor musun? Sensiz doğru dürüst giyinemez ki...”

“Hanımefendi yardım ediyorlar. Hanımefendi, Başkanın kusursuz hazırlanmasını arzu ediyorlar. Kendileri,” Joseph biraz kızarmıştı “Hanımefendi, Başkanın kulağındaki kılları kesiyorlar. Gıdıklandığı için benim kesmeme izin vermiyor.”

Dr. Winter:

“Elbette gıdıklanır,” dedi.

“Hanımefendi ısrar ediyorlar.”

Dr. Winter birdenbire gülmeye başladı. Ayağa kalktı, ellerini ateşe uzattı. Joseph hemen arkasına geçip iskemleyi alışılmış yerine yerleştirmişti.

Doktor:

“Ne ömür adamlarız,” dedi. “Vatan elimizden gidiyor, kasabamız düşman eline geçti. Belediye Başkanı düşman komutanını kabul etmek üzere, Hanımefendi ise ter ter tepinen Belediye Başkanını ensesinden yakalamış kulağındaki kılları kesiyor.”

“Pek uzamıştı ama. Kaşları da öyle. Kulağındaki kıllardan çok kaşlarını kestirmek Başkanın huylandırıyor. Acıyormuş. Galiba Hanımefendiye de kestirtmeyecek.”

“Bir dener.”

“Hanımefendi, Başkanın kusursuz olmasını arzu ediyorlar.”

Giriş kapısının camının arkasında miğferli bir baş görüldü. Kapı hafifçe vuruldu. Sanki odanın ılık ışığı birden kaybolmuş, yerini kasvetli bir kurşunilik kaplamıştı.

Doktor Winter saate bakarak:

“Erken davrandılar,” dedi. “Aç da girsinler, Joseph.”

Joseph gidip kapıyı açtı. Odaya uzun ceketli bir asker girdi. Başında miğfer, koltuğunda makineli tüfek vardı. Çabucak çevreyi gözden geçirip bir yana çekildi. Arkasında, kapının tam ağzında bir subay duruyordu. Üniforması çok basitti ve rütbesi sadece omuzlarındaki işaretlerden anlaşılıyordu. Subay içeri girdi. Abartmalı bir İngiliz soylusunun portresini andırıyordu. Bütün İngiliz subayları gibi sanki üniformasını yadırgıyordu. Eşikte durmuş Dr. Winter’i gözlüyordu.

“Belediye Başkanı Orden siz misiniz?” diye sordu.

Dr. Winter gülümsedi.

“Hayır, ben değilim.”

“Resmi bir görevlisiniz herhalde?”

“Hayır, ben kentin doktoru ve Belediye Başkanının dostuyum.”

“Başkan Orden nerede?”

“Sizi karşılamak için giyiniyor. Albay siz misiniz?”

“Hayır. Ben Yüzbaşı Bentick’im.”

Yüzbaşı eğilerek selam verdi. Doktor belli belirsiz bir karşılık vermişti.

Yüzbaşı ne diyeceğini kestiremiyormuş gibi bir tavırla sözüne devam etti:

“Askeri bildirgemiz gereğince, kumandanımız bu odaya girmeden önce içeride silah bulunup bulunmadığını kontrol etmemiz gerek. Saygıda kusur etmek istemiyoruz.”

Arkasına dönerek, “Çavuş!” diye seslendi.

Çavuş hemen Joseph’e yaklaşarak ceplerini aradıktan sonra:

“Bir şey yok, yüzbaşım,” dedi.

Yüzbaşı Bentick doktora döndü.

“Kusurumu bağışlamanızı dileriz,” dedi.

Çavuş, Dr. Winter’in yanına gidip ceplerini yokladı. Sıra ceketin iç cebine gelince durdu. Elini cebe soktu. İçinden siyah deriden küçük bir çanta çıkartarak yüzbaşısına uzattı.

Yüzbaşı çantayı açınca içinden bir iki basit cerrahi alet çıktı: İki küçük bıçak, birkaç iğne, pens, bir de enjektör. Çantayı tekrar kapatarak doktora uzattı.

Dr. Winter:

“Ben taşra doktoruyum,” dedi. “Bir defa mutfak bıçağı ile apandisit ameliyatı yapmam gerekmişti.”

O günden beri bunları yanımda taşıyorum.”

Yüzbaşı Bentick:

“Sanırım burada ateşli silahlar varmış,” diye yanıtladı.

Cebinden deri kaplı küçük bir defter çıkarmıştı.

Dr. Winter:

“Hiçbir şeyi gözden kaçırmamışsınız,” dedi.

“Evet, adamımız burada uzun süredir çalışıyordu.”

“Kim olduğunu söylemek istemezsiniz herhalde.”

“Artık işini başarmış olduğu için söylemekte bir sakınca yok. Adı Corell’dir.”

Doktor şaşırmişti.

“George Corell mi? Ama olamaz bu! Bu kente ne kadar iyiliği dokunmuştur... Daha bu sabah dağdaki atış yarışmasında ödül dağıttı.”

Bunları söylerken gözlerinden olanı biteni anladığı belli oluverdi. Ağzı yavaşça kapanmıştı.

“Anlıyorum. Demek bunun için atış yarışması düzenledi. Evet, anlıyorum. George Corell ha... bir türlü inanasım gelmiyor.”

Soldaki kapı açıldı ve Başkan Orden odaya girdi. Küçük parmağıyla sağ kulağını karıştırıyordu. Resmi giysilerini giymiş, makam zincirini boynuna asmıştı. Kocaman, beyaz püskürtme bıyığı ve ondan pek aşağı kalmayan kalın kaşları vardı. Henüz fırçalanmış bembeyaz saçlarının telleri yatıştırıldıkları yerden kurtulmak için özgürlük çarpışmasına girişmeye ancak başlamıştı. Orden, yıllardır kasabanın belediye başkanlığını yaptığı için artık Başkan deyince akla Orden geliyordu. Hatta yaşlı başlı kimseler bile, “Başkan” sözcüğünü görünce hemen gözlerinin önünde Başkan Orden canlanıverirdi. Orden’in uğraşısı ile kişiliği bağdaşmıştı. Başkanlık ona ciddiyet aşlamış, o da mevkisine içtenlik katmıştı.

Başkanın arkasından, ufacık tefecik, bumburuşuk yüzlü, sert tavırlı Hanımefendi odaya girdi. Hanımefendiye göre, kocasını yoktan yaratmış, yoğurmuş, biçime sokmuştu, hatta aynı işi tekrar yapacak olsa bu defa daha iyi başaracağından emindi. Ömrü boyunca ancak bir iki defa kocasını tam anlamıyla anlayabilmişti. Fakat anlayabildiği sınırlı yanlarını da en püf noktasına kadar bilirdi. Kocasının en belirsiz, en ufacık, istekleri, kederleri, ihmalciliği, tamahkarlığı gözünden kaçmazdı; buna karşılık kocasının düşüncelerini, düşlerini, amaçlarını hiç ama hiçbir zaman görememiş, anlayamamıştı. Buna karşılık yaşamı boyunca sık sık daha derinlere varabilmiş, ileriye görebilmişti.

Hanımefendi, Başkanın önüne geçip, küçük bir çocuğun parmağını ağzından çekercesine, kocasının elini kulağından çekti.

“Doğrusu söylediğin kadar acıttığıma bir türlü aklım yatmıyor,” dedi ve Dr. Winter’e dönerek ekledi:

“Kaşlarını düzeltmeme bir türlü razı olmadı.”

Başkan:

“Acıtıyor,” dedi.

“Ne yapalım, bu kılıkla insan içine çıkmaya gönlün razı ise ben ne yapayım?”

Başkanın zaten düzgün duran kravatını bir daha düzelttikten sonra:

“İyi ki siz buradasınız, doktor,” dedi.

Başını çevirince Yüzbaşı Bentick’i gördü:

“A!.. dedi. Albay!..”

“Hayır Hanımefendi. Ben sadece albayın ziyareti için gerekli hazırlıkları yapıyorum. Çavuş!..”

Yastıklarını didik didik araştırıp resimlerin arkalarını incelemekte olan Çavuş çarçabuk Başkan Orden'e yaklaşarak ceplerini yoklamaya başladı.

Yüzbaşı Bentick özür diliyordu:

“Kusura bakmayın. Böyle emir aldık.”

Tekrar elindeki küçük deftere bakarak devam etti:

“Burada ateşli silahlar varmış. İki tane sanırım.”

Başkan Orden:

“Ateşli silahlar mı?” diye sordu. “Ha, tüfekleri kastediyorsunuz herhalde. Evet, bir av tüfeği ile bir de atış yarışmaları için ufak bir tüfeğim var.”

Sonra canı sıkılmış gibi ekledi:

“Pek ava çıkamıyorum doğrusu. Hep niyetleniyorum ama av mevsimi başlayınca cayıveriyorum. Artık avda eski tadı bulamıyorum.”

Yüzbaşı önceki sorusunda direndi:

“Bu tüfekler nerede acaba, Başkan?”

Orden çenesini sıvazlayarak anımsamaya çalıştı:

“Şey, galiba...”

Karısına döndü:

“Yatak odasındaki dolapta bastonların arasındaydı değil mi?”

“Evet. Dolapta ne var ne yok hepsi iliklerine kadar yağ kokusuna bulandı. Keşke başka yere koysaydık tüfeklerini.”

Yüzbaşı Bentick:

“Çavuş!” diye bağırınca hemen yatak odasına yollandı.

“Pek tatsız, bir görev bu, özür dilerim,” dedi.

Çavuş bir çifte, bir de deri askılı süslü püslü bir av tüfeği ile dönmüştü. Tüfekleri oda kapısının yanına dayadı.

Yüzbaşı:

“Teşekkür ederim, Başkan,” dedi. “Teşekkürler Hanımefendi.”

Doktora dönüp hafifçe eğildi:

“Teşekkür ederim Doktor. Albay Lanser neredeyse gelir. İyi sabahlar!”

Yüzbaşı sokak kapısına doğru ilerledi. Bir koltuğunda iki tüfek, öbür koltuğunda da makineli tüfek taşıyan çavuş yüzbaşının arkasından çıktı.

Hanımefendi:

“Birden adamcağızı Albay sandım,” dedi. “Sevimli bir genç.”

Dr. Winter alaycı bir tavırla:

“Hayır,” diye cevap verdi. “Sadece Albayın güvenliğini sağlıyordu.”

Hanımefendi, “Acaba kaç tane subay gelecek?” diye düşünüyordu. Joseph'in hiç yüzü kızarmadan kulak misafiri olduğunu görünce, öfkeyle başını sallayıp kaşlarını çattı. Yaşlı uşak biraz önce meşgul olduğu ufak tefek işlere dönüp, yeniden toz almaya başladı.

Hanımefendi:

“Kaç kişi gelir dersiniz?” diye sorunca, Dr. Winter büyük bir cesaretle koltuğun birini yerinden oynatıp oturarak,

“Bilmem,” dedi.

Hanımfendi tekrar kaşlarını çalıp ters ters Joseph'e bakarak:

“Şey,” dedi, “epeydir bunu tartışıyorduk. Acaba çay mı yoksa şarap mı ikram etsek? Kaç kişi gelecek onu da bilmiyoruz. Bir şey ikram etmezsek olmaz.”

Dr. Winter hafifçe başını sallayarak güldü:

“Bilmem ki! Çoktandır ne biz bir yeri işgal ettik ne de baskına uğradık. Neyin yakışık alacağını kestiremiyorum.”

Başkan Orden parmağını gene kulağına sokmuştu.

“Bence hiçbir şey ikram etmemek en iyisi. Halk hoş görmez. Neden bilmem, düşmanla kadeh tokuşturmak içinden gelmiyor.

Hanımfendi bu defa doktordan yardım umdu.

“Eskiden savaştan sonra iki tarafın kumandanı beraber içip karşılıklı birbirlerini övmeler miydi?”

Dr. Winter başını sallayarak doğruladı.

“Evet, pek doğru. Ama belki de o günler başkaydı. İngilizlerin avda eğlenmesi gibi, krallarla prensler de savaşta eğlenirlerdi. Bir çeşit oyun sayarlardı kuşkusuz. Tilki ölünce av şöleni yapılırdı. Fakat bence Başkan Orden'in hakkı var. Halk düşmanla beraber içki içmemizi hoş karşılamayabilir.”

“Halk alanda bandoyu dinliyormuş. Annie söyledi. Onlar böyle yaptıktan sonra biz ne diye en basit nezaket kuralına uymayacak mıyız?”

Başkan bir an dik dik karısına baktıktan sonra sert bir sesle:

“Hanımfendi,” dedi. “İzin verin de şarap içmeyelim. Şu anda halkın aklı karışık. Yıllardır barış içinde yaşadıklarından savaşa akılları yatmıyor. Er geç öğrenecekler, zihinleri açılacak, düşünüp bir karar verebilecekler. Beni, aklım karmakarışık olmadan sükûnetle kafamı işleteyim diye Başkan seçtiler. Kasabanın altı çocuğu bu sabah öldürüldü. Bence ‘av şöleni’ yersiz kaçacak. Halk eğlence için savaşmaz.”

Hanımfendi hafifçe başını eğdi. Yaşamında zaman zaman kocası “Başkan” olarak karşısına çıktığı için, kocası ile Belediye Başkanını ayırt etmeyi öğrenmişti.

Başkan Orden saatine baktı. Joseph elinde kahve tepsisi ile odaya girmişti. Orden tepsideki bir fincan sade kahveyi alarak dalgın dalgın teşekkür etti.

Bir yudum içtikten sonra sanki özür dilercesine doktora döndü ve:

“Açık konuşmam gerek,” dedi. “Hem de... Düşman güçleri ne kadar biliyor musun?”

“Pek fazla değil. İki yüz elliden fazla olduğunu sanmam. Ama şu makineli tüfekler yok mu...”

Başkan bir yudum kahve içtikten sonra bir soru daha sordu:

“Peki, ülkenin başka yerlerinde durum nasıl?”

Doktor omuz silkti.

Başkan umutsuzluk içinde sorularına devam ediyordu:

“Düşmana hiç karşı koyulmamış mı?”

Doktor gene omuz silkti:

“Bilmiyorum. Telgraf telleri ya kesilmiş ya da düşman eline geçmiş olmalı. Hiç haber alamıyoruz.”

“Ya evlatlarımız, askerlerimiz?”

“Bilmiyorum.”

Joseph söze karıştı:

“İşittiğime göre, daha doğrusu Annie duymuş ki...”

“Ne duymuş Joseph?”

“Altı asker makineli tüfeklerle öldürülmüş. Annie üç askerin de yakalanıp tutsak olduğunu duymuş.”

“Peki ama on iki kişiydiler bunlar.”

“Annie diğer üçünün kaçtığını duymuş.”

Başkan sertçe dönerek:

“Hangileri kaçmış?” diye sordu.

“Bilmiyorum efendim, Annie başka bir şey duymamış.”

Hanımefendi parmağının ucu ile masalardan birinin tozunu inceliyordu.

“Joseph,” dedi. “Geldikleri vakit zilin yanından ayrılma. Belki bir şey gerekir. Ha, Joseph, öbür ceketini giy, düğmeli olanı.”

Bir an düşündükten sonra devam etti:

“Joseph, bir diyeceğim daha var: İşin bittikten sonra hemen odadan çık. Burada ayak direyip konuşulanları dinlemen hoş olmuyor. Tam anlamıyla taşralı işi, başka bir şey değil.”

“Peki Hanımefendi.”

“Şarap ikram etmeyeceğiz Joseph, fakat gümüş sigaralığı doldur. Albayın sigarasını yakarken kibriti pabucunun altında değil, kibrit kutusunun kenarında çak.”

“Peki Hanımefendi.”

Başkan Orden ceketinin düğmelerini açtı, cebinden saatini çıkarıp baktı, tekrar yerine koydu; ceketini düğmeledi, fakat ters düğmelemiş, bir düğme yukarda bir ilik aşağıda kalmıştı. Karısı hemen yanına gidip düğmelerini düzeltilti.

Dr. Winter sordu:

“Saat kaç?”

“On bire beş var.”

“Dakik insanlar bunlar. Vaktinde geleceklerdir. İstersen ben gideyim.”

Başkan Orden telaşlanmıştı:

“Gitmek mi? Hayır, hayır, kalmalısın.”

Hafifçe güldü:

“Biraz korkuyorum da. Daha doğrusu, korkmak değil ama, sinirliyim.”

Çaresizlik içinde konuştu.

“Yıllar var ki düşman çizmesi görmemiştik,” dedi.

Sustu. Kulak kabarttı. Uzaktan bandonun sesi duyuluyordu. Marş çalıyorlardı. Hepsi sesin geldiği yana dönüp dinlediler.

Hanımefendi:

“İşte geliyorlar,” dedi. “İnşallah hepsi birden buraya girmeye kalkışmazlar. Odamız pek büyük değil.”

Doktor Winter alaycı bir tavırla cevap verdi:

“Hanımefendi herhalde Versay’daki Aynalı Salonu tercih ederlerdi.”

Hanımefendi dudaklarını ısırarak etrafını gözden geçirmeye başladı. Düşman askerlerini kafasında odaya yerleştiriyordu.

Bandonun sesi biraz yükselmiş, sonra gene hafiflemişti. Kapı hafifçe vuruldu.

“Kim geldi acaba? Joseph, eğer konuk filansa daha sonra gelsin, şimdi çok meşgulüz.”

Kapı tekrar vuruldu. Joseph gidip kapıyı bir iki parmak araladı, sonra biraz daha açtı. Eşikte miğferli, iri kara gözlüklü, kurşuni üniformalı bir er gözüktü.

Joseph kapıyı ardına kadar açınca miğferli asker içeri girdi. Odanın içini çarçabuk kolaçan ettikten sonra bir kenara çekilip:

“Albay Lanser,” diyerek komutanını tanıttı.

Odaya miğferli bir subay girmişti. Rütbesi sadece omuzlarındaki işaretlerden anlaşılıyordu. Arkasında siyah elbiseli, kısa boylu bir adam vardı.

Albay orta yaşlı, kır saçlı, sert ve bezgin tavırlı bir adamdı. Tam bir askere yaraşan dik, geniş omuzlarına karşılık, gözlerinde her askerde görülen anlamsız boş bakışlardan iz yoktu. Yanındaki ufak adamın kafası ayazdı, pembe yanakları, küçük siyah gözleri ve dolgun dudakları vardı.

Albay miğferini çıkarıp saygıyla eğilerek:

“Sayın Başkan,” dedi. Sonra başkanın karısına dönerek:

“Hanımefendi,” dedi.

Biraz sonra da emir erine dönüp,

“Kapıyı kapat çavuş,” diye emretti.

Joseph askerden önce yetişip kapıyı kapattıktan sonra görkemli bir bakışla çavuşu süzmeye başladı.

Lanser merakla doktora bakarken Başkan Orden:

“Sizi Doktor Winter’le tanıştırayım,” dedi.

“Resmi bir memur mu?”

“Sadece doktor, efendim. Aynı zamanda kasabamızın tarihçisi de diyebilirsiniz.”

Lanser hafifçe eğildi.

“Doktor Winter, duygularınızı incitmek istemem, ama tarihinizde yeni bir sayfa açılacağını, belki de...”

Dr. Winter gülümsedi:

“Belki de birçok sayfa açılacaktır.”

Albay yanındaki sivil adama dönerek:

“Bay Corell’i tanıyorsunuz sanırım,” dedi.

Başkan:

“George Corell mi?” dedi. “Elbette tanırım. Nasılsın George?”

Dr. Winter, Orden’in sözünü sertçe kesti. Çok resmi bir tavırla konuşmaya başladı:

“Başkan Orden, dostumuz George Corell, kenti düşman istilasına hazırlamış. Velinimetimiz George Corell askerlerimizi dağa götürdü. Soframızın konuğu George Corell kasabadaki ateşli silahların teker teker listesini çıkardı. Aziz dostumuz George Corell!”

Corell öfkeyle:

“Ben inandığım yola hizmet ederim,” dedi. “Bu onurlu bir iştir.”

Orden’in ağzı açık kalmış, şaşırmıştı. Şaşkın şaşkın bir Winter’e, bir Corell’e bakıyordu:

“Doğru olamaz bu,” dedi. “George, bu gerçek olamaz. Benim soframda oturdu. Beraber içtik. Hatta hatta hastanenin kurulmasını beraber tasarladık. Gerçek olamaz bu!”

Başkanın vücudu dimdikti; sert sert Corell’e bakıyor, Corell de hışımla onu süzüyordu. Ortalığa derin bir sessizlik çökmüştü. Yavaş yavaş Belediye Başkanı’nın yüzünü sert, çok ciddi bir ifade kapladı, vücudu kaskatı kesilmişti sanki. Albay Lanser’e dönerek:

“Bu beyin yanında konuşmak istemiyorum,” dedi.

Corell direndi:

“Burada bulunmak benim hakkım. Ben de öbürleri gibi askerim, tek farkım üniforma giymeyişim.”

Başkan biraz önceki sözlerini yineleyerek,

“Bu beyin yanında konuşmak istemiyorum,” deyince Albay Lanser:

“Lütfen bizi yalnız bırakır mısınız Bay Corell?” dedi.

“Fakat burada bulunmak benim hakkım.”

Lanser sert bir sesle:

“Bizi yalnız bırakınız Bay Corell,” diye yineledi. “Üstünüzün sözünden çıkmak mı istiyorsunuz?”

“Hayır efendim.”

“Öyleyse lütfen çıkınız.”

Corell öfkeyle Başkan’a baktıktan sonra döndü, çarçabuk odadan çıktı. Dr. Winter gülüyordu:

“Benim tarihimin bir sayfasını bu olay rahatça doldurur.”

Albay Lanser ters ters doktora baktı, bir şey söylemedi.

Bu kez de sağdaki kapı açılınca, saman saçlı, al yanaklı Annie’nin öfkeli suratı görüldü. Annie:

“Arka avluda askerler var, Hanımefendi,” diyordu. “Orada duruyorlar.”

Albay:

“İçeri girmezler,” dedi. “Sadece emir gereğince orada bekliyorlar.”

Hanımefendi buz gibi bir sesle:

“Annie,” dedi, “bir diyeceğin olursa Joseph’le haber gönderirsin.”

“İçeri girip girmeyeceklerinden emin olamam. Kahvenin kokusunu aldılar.”

“Annie!”

“Peki Hanımefendi.”

Annie çekildi.

Albay:

“Oturabilir miyim?” diye sordu. “Çoktandır uyku yüzü görmedik.”

Başkan da uykudan yeni kalkmış gibiydi.

“Evet, tabii,” dedi. “Oturun.”

Albay dönüp başkanın karısına baktı. Kadın oturur oturmaz kendi de yorgun bir tavırla koltuğa çöktü. Başkan Orden hâlâ uykudaymış gibi ayakta duruyordu.

Albay söze başladı:

“Elimizden geldiğince iyi geçinmek istiyoruz. Bu olay, her şeyden çok bir iş anlaşmasına benzer. Sizin kömür madeniniz ve balıkçılığımız bize gerekli. Elimizden geldiğince dostça, tatlı geçinmeye çalışacağız,” dedi.

Başkan:

“Hiçbir haber alamadım, ülkenin öbür kesimleri ne durumda?” diye sordu.

“Her taraf alındı. İyi planlamıştık.”

“Hiç direnç görmediniz mi?”

Albay acıyarak başkana bakıyordu:

“Keşke görmeseydik. Evet, direnildi, ama bu sadece kan dökülmesine neden oldu. Her şeyi çok iyi hesaplamıştık.”

Orden hâlâ aynı noktada direniyordu.

“Ama direnç gördünüz değil mi?”

“Evet, ama, direnmek akıl işi değildi. Burada da olduğu gibi direnenler hemen bastırıldı. Karşı koymaya çalışmak hem saçma hem de hazin bir çaba oldu.”

Dr. Winter, Başkanın bu noktada neden bu kadar direndiğini anlıyordu.

“Evet,” dedi. “Belki saçma ama gene de karşı koymaya çalışanlar oldu, değil mi?”

Albay Lanser,

“Pek az, zaten yok oldular onlar da. Genellikle halk çok sakin,” dedi.

Dr. Winter:

“Halk daha işin farkında değil,” diye yanıtladı.

Lanser:

“Yavaş yavaş anlarlar,” dedi. “Bir daha saçmalamazlar.”

Öksürdü. Sesi kesin ve sertti.

“Eh, artık iş görüşmeye başlayabiliriz. Son derece yorgun olmama karşın, yatmadan önce işlerimi düzenlemek istiyorum.”

Oturduğu yerde öne doğru eğilerek devam etti.

“Ben askerden çok mühendisim. Bu olay da dövüşten, kuşatmadan çok, bir mühendislik işidir. Kömür yerin altından çıkartılıp sevk edilmeli. Bizim teknisyenlerimiz var, ama yerli halk madende çalışmaya devam edecek. Anlaşıldı mı? Sert davranmak istemiyoruz.”

Orden:

“Evet, çok açık konuştunuz,” dedi. “Fakat ya halk madende çalışmak istemezse?”

“İsterler umarım. Çünkü istemeleri gerekiyor. Bize kömür gerek.”

“Ama, ya istemezlerse?”

“İstemeleri gerek. Uysal bir halkınız var. Patırtı, huzursuzluk yaratmak işlerine gelmez.”

Başkanın yanıtlamasını bekledi, ses çıkmayınca devam etti:

“Doğru değil mi?”

Başkan Orden çenesini sıvazlıyordu.

“Bilmem ki! Kendi yöneticilerine karşı uysaldırlar. Sizin yönetiminizde ne yaparlar bilemem. Burası yabancı baskısına hiç girmemiştir. Dört yüzyıldan beri kendi kendimizi yönetiriz.”

Albay çarçabuk yanıt yetiştirdi.

Başkan Orden doktora bakıyordu.

“Ne düşünüyorsun?”

“Bilmem. Ben de merak ediyorum. Herhalde kargaşalık çıkacaktır. Halk bunu kendine yediremez.”

Başkan Orden:

“Ben de bilemiyorum,” dedi ve albaya dönerek ekledi:

“Ben de bu ulusun bir bireyiyim ama gene de ne yapacaklarını kestiremem. Belki siz bilirsiniz. Belki de sizin ve benim gördüklerimizden daha başka tepkilere tanık olacağız. Bazı uluslar kendileri için kararlaştırılan önderleri, yöneticileri kabullenir, boyun eğerler. Ancak, benim ulusum beni kendi seçti. Bu konumu verdikleri gibi geri de alabilirler. Sizin yanınızı tuttuğumu sanırlarsa bunu hemen yaparlar. Şimdilik hiçbir şey bilmiyorum.”

Albay:

“Uysal olmalarını sağlarsanız onlara karşı görevinizi yapmış olursunuz,” dedi.

“Görev mi?”

“Evet, görev. Onları zarardan korumakla yükümlüsünüz. Karşı koyarlarsa, tehlikeye atılmış olurlar. Bu kömürü kesinlikle elde etmemiz gerek. Bunu hangi yolla başaracağımıza dair emir almadık. Sadece elde etmemiz emredildi, o kadar. Fakat siz halkınızı korumak zorundasınız. Onları çalıştırarak korumanız gerekiyor.”

Başkan Orden sordu:

“Ya korunmak istemezlerse?”

“O zaman onların yerine sizin düşünüp karar vermeniz gerekir.”

Orden gururla:

“Benim ulusum kendi yerine başkalarının karar vermesini istemez,” dedi. “Belki sizin ulusunuzdan farklıdır. Gerçi şimdilik akılları biraz karışık, ama bundan kuşkum yok.”

Joseph yeniden telaşla odaya girmişti. Bir an önce konuşabilmek için sabırsızlandığı belliydi.

Hanımefendi, “Ne var Joseph?” diye sordu.

“Özür dilerim Hanımefendi, özür dilerim Başkan.”

Başkan sordu:

“Ne istiyorsun?”

“Annie çok kızgın efendim.”

“Ne olmuş?”

“Annie askerlerin arka avluda durmalarına sinirleniyor.”

Albay.

“Rahatsız mı ediyorlar?” diye sordu.

“Kapıdan Annie’yi gözlüyorlar. Anine buna çok kızar.”

“Emre uyuyorlar. Zararları dokunmaz.”

Joseph:

“Annie gözlenmekten nefret eder,” dedi.

Hanımefendi:

“Joseph, Annie’ye söyle dikkat etsin,” deyince, Joseph, “Peki, Hanımefendi,” diyerek odadan çıktı.

Albayın yorgunluktan gözleri kapanıyordu.

“Bir nokta daha var, Sayın Başkan. Adamlarımla birlikte burada kalabilir miyim?”

Başkan Orden bir an düşündükten sonra yanıtladı:

“Burası küçük bir konak. Daha büyük, daha rahat yerler var.”

Joseph gümüş sigara kutusunu getirmişti. Kutuyu açıp albaya tuttu ve albayın aldığı sigarayı özenle yaktı. Konuk derin bir nefes çekerek:

“Sorun bu değil,” dedi. “Bu bir çeşit askeri kural. Yerel yönetici ile aynı mekanda kalırsak, durum daha sakin olur.”

Orden:

“Yani halk işbirliği yapıyoruz sanır demek istiyorsunuz,” dedi.

“Evet, aşağı yukarı...”

Başkan Orden umutsuz bir bakışla Doktor Winter’e döndü.

Doktor sadece kuru bir gülücükle karşılık verdi.

Orden ürkek bir sesle:

“Bu konuda konuşmaya hakkım var mı?” diye sordu.

“Ne yazık ki, yok. Böyle bir emir aldım.”

“Ama halk bunu iyi karşılamayacaktır.”

“Hep halktan söz ediyorsunuz. Halk silahsızdır. Söz hakkı olamaz.”

Başkan Orden başını salladı.

“Anlamıyorsunuz,” dedi.

Kapının dışındaki öfkeli bir kadın sesi, bir gürültü, sonra bir erkek çığlığı duyuldu.

Joseph telaşla içeri daldı:

“Annie kaynar su döktü,” dedi. “Çok sinirli.”

Dışardan karmakarışık bağırmalar ve ayak sesleri geliyordu. Albay Lanser güçlükle yerinden kalktı.

“Adamlarınıza söz geçiremez misiniz?”

Başkan Orden güldü:

“Pek az. Memnun kaldığı sürece Annie iyi bir aşçıdır.”

Joseph’e dönerek:

“Kimsenin canı yandı mı?” diye sordu.

“Su kaynıyordu efendim.”

Albay Lanser:

“Biz sadece görevimizi yapmak istiyoruz,” dedi. “Görevimiz de madencilik işi. Aşçınıza söz dinlemeyi öğretmelisiniz.”

“Yapamam. İstifa eder.”

“Fakat bu ivedi bir durum. İstifa edemez.”

Dr. Winter cevap verdi:

“Öyleyse kaynar su döker.”

Kapı açıldı ve odaya bir asker girdi:

“Kadını tutuklayayım mı Albayım?”

“Adamlarımıza bir şey oldu mu?”

“Evet Albayım. İyice haşlandılar. Biri yandı. Kadını yakaladık Albayım.”

Lanser ne yapacağını şaşırmişti:

“Kadını bırakın,” dedi. “Siz de avludan uzaklaşın.”

“Peki Albayım.”

Asker odadan çıktı. Lanser:

“Kadını kurşuna dizdirebilirdim, ya da hapsettirirdim,” dedi.

Orden:

“O vakit aşçısız kalırdık,” diye karşılık verdi.

Albay:

“Bakın,” dedi. “Ben sizlerle iyi geçinmek için emir aldım.”

Hanımfendi söze karıştı.

“Özür dilerim. Gidip bir bakayım, askerler Annie’ye bir şey yapmış mı?”

Lanser ayağa kalkmıştı.

“Çok yorgun olduğumu söylemiştim size. Biraz yatıp uyumam gerek. Herkesin esenliği uğruna bizimle işbirliği yapmanızı dilerim.”

Başkan Orden hiç ses çıkarmayınca, Lanser:

“Herkesin esenliği uğruna,” diye yineledi. “Razı mısınız?”

Orden:

“Burası küçük bir kasabadır,” diye yanıtladı. “Bilmiyorum. Halk da ben de, daha kendimizi toparlayamadık.”

“İşbirliğine çalışacaksınız ya?”

Orden başını salladı.

“Bilmiyorum. Kasaba halkı neye karar verirse ben de öyle hareket ederim.”

“Ama yetki sizde.”

Orden güldü.

“İnanmayacaksınız ama gerçek şudur: Yetki kasabadadır. Nasıl ve neden bilmem, ama böyledir. Bu yüzden bizler sizin gibi hızla hareket edemeyiz. Bir şeye karar verilince, o kararı elbirliğiyle uyguluyoruz. Aklım karışık. Şimdilik bir şey bilmiyorum.”

Lanser bezgin bir tavırla:

“Umarım iyi geçinirsiniz,” dedi. “Hepimiz için böylesi daha hayırlı. Size güvenebileceğimizi ümit ederim. Sükunu korumak için askerlerin başvuracağı yolları düşünmek bile içimden gelmiyor.”

Belediye Başkanı hiç ses çıkarmayınca, Lanser:

“Umarım size güvenebiliriz,” diye yineledi.

Orden parmağıyla kulağının içini karıştırırken:

“Bilmiyorum,” dedi.

Tam o sırada hanımefendi içeri girmişti.

“Annie fena halde öfkelenmiş. Komşuda Christine ile konuşuyor. Christine de çok kızgın.”

Belediye Başkanı:

“Christine, Annie’den de daha iyi bir aşçıdır,” dedi.

II

Albay Lanser, adamlarıyla birlikte Belediye Başkanı'nın küçük konağının üst katına yerleşti. Albay dışında hepsi beş kişiydi. Biri Binbaşı Hunter'di. İşi gücü rakamlarla uğraşmak olan bu ufacık tefecik adamcağız hep başkalarının gücüne dayandığından olacak, bütün insanları ya başka güce dayanarak yaşayan ya da yaşamaya uygun olmayan yaratıklar sayardı. Binbaşı Hunter mühendisti. Savaş dışında, kimse ona başka insanlara emredecek bir konum vermeyi aklından bile geçiremezdi. Binbaşı adamlarını rakamlar gibi bir sıraya dizer, toplar, çıkarır, çarpardı. Matematikçiden çok, aritmetikçiydi. Daha ileri matematik biliminin inceliğini, uyumunu, gizini aklı alamazdı. Binbaşıya göre, insanlar boyları, posları, ağırlıklarına göre tıpkı altının sekize benzemediği gibi, birbirlerinden ayrılırlardı, ama bunun dışında aralarında çok az fark görülürdü. Sayısız evliliklerinde karılarının kendisini bırakmadan önce ne diye çok sinirli olduklarını bir türlü aklı kesmemişti.

Aile hayatına pek düşkün olan Yüzbaşı Bentick köpeklere, pembe yanaklı çocuklara ve Noel yortularına bayılırdı. Yüzbaşı rütbesi için yaşının hayli geçkin olmasına karşın, her nedense garip bir hırs yoksunluğundan, o rütbede kalakalmıştı. Savaştan önce, kent dışında yaşayan İngiliz soylularına hayrandı. İngiliz gibi giyinir, İngiliz köpekleri besler, Londra'dan özellikle getirttiği İngiliz harmanı tütünü, İngiliz malı piposuyla içerdi. Bahçe merakını öven, bıkip usanmadan Gordon ve İngiliz cinsi av köpeklerinin üstünlüğünü sayıp döken dergilerden birine aboneydi. Yüzbaşı Bentick tatillerini Sussex'de geçirmeye bayılırdı. Budapeşte ya da Paris'te yanlışlıkla kendisini İngiliz sandılar mı, dünyalar onun olurdu. Savaş bu tutkusunu ansızın silip süpürdü. Ama o kadar uzun süreden beri pipo içmiş, baston kullanmıştı ki, bunları birden bırakamadı. Beş yıl kadar önce, *Times* dergisine Orta İngiltere'de çimenlerin yok oluşuna dair bir yazı yollamış ve Edmund Twitchell diye imza atmıştı. İşin garibi, *Times* bu yazıyı basmıştı.

Bentick yüzbaşı rütbesi için ne kadar yaşlıysa, Loft da o derece gençti. Yüzbaşı Loft tam bir yüzbaşı tipini canlandırırdu. Uğraşısı üstünden akardı. Her haliyle tam bir askerdi. Büyük bir hırs onu çarçabuk terfi ettirmiş, zeytinyağı gibi üste çıkarıvermişti. Bir dansör edasıyla topuklarını birbirine vurur, yürürdü. Askerliği tüm ayrıntılarıyla bilir, üstelik bu bilgisini her vesile ile kullanırdı. Bu nedenle generallerin bile ondan çekindiği olurdu. Yüzbaşı Loft'a göre asker yaşamı, canlı yaşamının en çelişik biçimiydi. Eğer Tanrı'ya inanıyorsa, mutlaka Tanrı'yı yılda birkaç defa teğmenlerin mezarına çelenk koyan, eski savaş anıları arasında yaşayan, ak saçlı, onurlu, emekli bir general olarak düşlemiştir. Loft bütün kadınların üniformaya aşık olduğuna inanırdı, bunun tersine aklı yatmazdı zaten. Yaşam normal sürecini izlerse, kırk beşinde tuğgeneral olacak, çevresinde bir yığın uzun boylu, solgun yüzlü, şık şapkalı, erkek kılıklar kadınlarla birlikte resmi gazetelerde yayımlanacaktı.

Teğmen Prackle ile Teğmen Tonder ukala zamane gençlerindendi. Üniversite mezunu olmakla beraber günün politik koşullarını iyice ezberlemişlerdi. Büyük bir dahi tarafından kurulduğuna inandıkları bu yeni rejime öylesine inanmışlardı ki, bu sistemin sözde iyi sonuçlarının aslı astarı var mı diye araştırmaya yeltenmezlerdi bile. Sulu gözlü oldukları kadar, çabuk öfkelenen hassas gençlerdi bunlar. Teğmen Prackle cep saatinin kapağının altında mavi ipekli bir kumaş içinde bir tutam sarı saç saklardı. Saç çok zaman saatin çarkını aksattığından vakti anlamak için bir de kol saati kullanırdı. Prackle çok iyi dans ederdi. Önderi gibi kaş çatıp sağı solu haşlamasına karşın şen bir gençti. Yozlaşmış sanat yapıtlarından nefret ederdi. Hatta kendi eliyle nice tabloları kırıp atmıştı. Meyhanelerde arkadaşlarının kurşun kalemle resimlerini yapardı, hatta bazen o kadar başarılı olurdu

ki, arkadaşları çok zaman keşke ressam olsaydın, derlerdi. Prackle'in birkaç tane sarışın kız kardeşi vardı. Onlarla pek övünürdü. Hatta bir defasında kardeşlerine hakaret edildiği sanıyla hayli patırtı kopartmıştı. Biri çıkıp da savın ne dereceye kadar doğru olduğunu araştırırsa diye -ki bu da pek güç bir iş değildi- kızların ödü kopmuştu. Teğmen Prackle boş saatlerini, Teğmen Tonder'in sarışın, tombul kız kardeşini nasıl baştan çıkaracağını düşlemekle geçirirdi. Kızcağız, Teğmen Prackle gibi ilanı aşk ederken saçlarını dağıtmayan daha yaşlı erkeklerle dalga geçmeyi yeğliyordu.

Teğmen Tonder, genç erkeklerle yoksul kızlar arasında yüksek, kutsal aşkı düşleyen karamsar bir ozandı. Çok duygusal bir genç olan Tonder'in düş gücü yaşam deneyimi çapında genişti. Çok zaman düşündeki kadınlarla içinden vezinli, kafiyeli konuşurdu. Şehit düşeceği güne dair düşler kurardı: Çevresinde gözyaşları içinde anası, babası, başucunda ise, cesur ama kederli bir tavırla Büyük Önder olacaktı. Bu ölüm sahnesini sık sık kafasında canlandırırdu. Akşam güneşi kırık dökük askeri donatımı loş bir ışıkla aydınlatacak, silah arkadaşları başları eğik etrafını çevirecekler, bir taraftan tombulca bir bulut üzerinde Valkiriler cirit atacak, bir başka bulutta da dolgun göğüslü analar, sevgililer yelken açacaklar; bir yandan ta berilerde Wagnervari bir gök gürültüsü, dekoru tamamlayacaktı. Tonder son nefesinde söyleyeceklerini bile hazırlamıştı.

İşte, albayın adamları. Çocukların körebe oynayışı gibi savaşı sakın bir oyun sayan askerler bunlardı. Binbaşı Hunter, savaşı bir aritmetik ödevi sayıyordu, öyle bir görev ki ancak onu yapıp bitirdikten sonra evine, ocağının başına dönebilecekti. Yüzbaşı Loft'a sorarsanız, savaş iyi yetiştirilmiş gençlere yakışan bir uğraştı. Teğmen Prackle ile Teğmen Tonder'e göre de savaş hiçbir şeyin gerçek olmadığı bir düş dünyasıydı. Onun gördüğü savaş da zaten yavan, çilesiz bir savaştı; güzelim silahlar, iyi tasarlanmış planlar ve hazırlıksız, gafil bir düşman... Hiç yenilmemişler ve pek az zarar görmüşlerdi. Yoksa herkes gibi onlar da yerine göre korkak ya da cesur olabilecek sıradan insanlardı. Hepsinin içinde yalnızca Albay Lanser savaşın ne demek olduğunu biliyordu.

Lanser, yirmi yıl önce Belçika ve Fransa'da bulunmuştu. Oralarda olanları düşünmek bile istemiyordu. Savaşın hile, tuzak, nefretten oluştuğunu, beceriksiz generallerin her işe burunlarını sokuşunu, işkenceleri ve katli; hastalığı, yorgunluğu, bütün bunların iş oluruna vardığı ana kadar aynı biçimde sürüp gittiğini, o an geldiği vakit de yeniden türeyen bezginlik ve nefretten başka ele bir şey geçmediğini düşünmek bile istemiyordu. Lanser sadece bir asker ve emir kulu olduğunu kendi kendine yineleyip duruyordu. Kendini bu çeşit sorulara kaptırmak, düşünceye dalmak onun işi değildi ya, emirleri yerine getirsin yeterdi. Geçen savaşla ilgili kötü anılarını, bu savaşın da onun eşi olacağına dair inancını kafasından çıkarmaya bakıyordu. Tanrının günü en az elli defa, bu kez başka türlü olacak, diye kendi kendine söylenip duruyordu. Bu kez, başka türlü olacaktı.

Resmi geçitte, büyük kalabalıklarda, futbol maçlarında ve savaşta olayların can damarı silinir; gerçekler düş olur ve belleği bir sis bürür. Sinirsel gerginlik, coşku, bezginlik, devinim, hepsi boz renkli koca bir düşün içine siner, yiter; öylesine yiter ki, her iş olup bittikten sonra nasıl adam öldürdüğünüzü ya da öldürttüğünüzü bilemez, işin içinden çıkamazsınız. İşte o zaman, olanları uzaktan duyup bilenler bu işi nasıl yaptığınızı size anlatırlar, siz de pek kavrayamadan: "Evet," dersiniz. "Sanırım öyle olmuştu."

Subaylar, belediye konağının üst katındaki üç odaya yerleşmişlerdi. Yatak odalarına seyyar karyolacıklarını, battaniye ve malzemelerini dizdiler. İlk resmi görüşmenin yer aldığı salonun tam üstüne rastlayan odayı da bir çeşit kulüp, oldukça rahatsız bir kulüp haline sokuverdiler. Topu topu birkaç iskemle ile bir de masa vardı.

Bu odada mektup yazdılar, okudular. Duvarlarda, pencerelerin arasında inekler, göller, minicik çiftlik evlerine dair resimler asılıydı. Pencereden bakınca kıyı, ıssız, insansız liman ve kömür

gemilerinin yanaşıp yüklerini aldıktan sonra tekrar çekip gittikleri rıhtım görünüyordu. Bu pencerelerden meydanın yanından kıvrılıp doğru uzanan kasabayı, körfezde demir atıp uyuklayan yelkenleri sarılı balıkçı teknelerini görüyorlar, kumsalda kurutulan balıkların kokusunu duyuyorlardı.

Odanın tam ortasında kocaman bir masa vardı, başında Binbaşı Hunter oturuyordu. Kucağındaki resim tahtasının bir ucunu masaya dayamış, T cetveli ve üçgenle, yeni bir tren yolunun yan hattı üzerinde çalışıyordu. Resim tahtası bir türlü düzgün durmuyor, binbaşı habire hırslanıyordu. Başını çevirip arkasına doğru:

“Prackle!” diye seslendi. Biraz sonra tekrar bağırdı:

“Teğmen Prackle!”

Yatak odasının kapısı açıldı ve yüzünün yarısı sabun köpüğü içinde, Teğmen Prackle görüldü. Bir elinde tıraş fırçası vardı:

“Efendim.”

Binbaşı resim tahtasını oynatarak sordu:

“Şu benim resim sehpası eşyaların arasından çıkmadı mı?”

“Bilmem Binbaşım, daha bakmadım.”

“Öyleyse şimdi bakıver. Bu ışıpta çalışmak zaten bir dert. Mürekkep geçmeden önce bir defa daha çizmem gerek.”

“Tıraşım bitsin hemen bakarım.”

Binbaşı hırçın bir sesle:

“Bu plan senin şıklığından çok daha önemli,” dedi. “Bak bakalım şu yığının arasında golf çantasına benzer bez kaplı bir kutu var mı?”

Prackle yatak odasına girdi. Bu sırada sağdaki kapı açıldı. Yüzbaşı Loft görüldü. Miğfer giymişti. Üstü başı dürbün, kolluk, bir yığın deri çanta ile kaplıydı. Odaya girer girmez ilk işi bunları çıkarmak oldu.

“Şu Bentick ne kaçık herif,” dedi. “Nöbete başında keple gidiyordu.”

Loft dürbünü masanın üstüne koydu. Arkasından miğferini ve gaz maskesini de çıkardı. Masanın üstünde hatırı sayılır bir yığın oluştu.

Hunter:

“Bu zımbırtıları burada bırakayım deme. Burada iş yapacağım ben,” dedi. “Ne diye kep giymeyecekmiş? Patırtı filan çıktığı yok. Bu teneke parçalarından usanç geldi artık. Hem ağır hem de insan burnunun ucunu bile göremiyor.”

Loft ağır başlı,

“Çıkarmak yakışık almaz,” dedi. “Hem halk üzerinde fena etki yapar. Askeri düzen ve canlılık sağlanmalı, bunu asla bozmamalıyız. Yoksa düpedüz belaya çanak tutmuş oluruz.”

“Nereden gerekti bu?”

Loft hafifçe kabardı. Sözlerine inanç duyduğu suratından okunuyordu. Kendinden bu kadar emin olması başkalarının o kadar sinirine dokunuyordu ki. Bir gün teğmenin suratının orta yerine bir yumruk yapıştırmayı hepsi içinden geçirirdi.

“Kendi görüşüm değil. X-12 sayılı bildirgenin işgal bölgelerindeki yöntem ve kurallar konusundaki bölümünde yazılı olanları söylüyordum. Özenle hazırlanmış bir bölümdür. Siz...”

Durdu, sonra.

“Herkes X-12’yi dikkatle okumalıdır,” dedi.

Hunter:

“Acaba bunları yazan adam ömründe işgal bölgesine girmiş midir?” diye sordu. “Bu kasabanın halkı kendi halinde insanlar. Yumuşak, uysal kimselere benziyorlar.”

Yüzünün bir yanı hâlâ sabun köpüğü içinde olan Prackle göründü. Elinde boru biçiminde bez kaplı bir kutu vardı. Tam arkasında Teğmen Tonder duruyordu. Prackle:

“Bu kutu mu?” diye sordu.

“Evet. Aç da kuruver.”

Prackle ile Tonder sehpayı elbirliği ile kurup Hunter’in yanına getirdiler. Binbaşı resim tahtasını sehpaye bağladı, sağa sola eğip kontrol ettikten sonra, coşkuyla masanın başına geçti.

Yüzbaşı Loft:

“Teğmenim,” dedi, “yüzünüzde sabun olduğunun farkında mısınız?”

“Evet, yüzbaşım. Tam traş olurken Binbaşı sehpayı istedi.”

“Silin bari şu sabunları. Albay görmesin.”

“Görse de ziyarı yok. Böyle şeylere aldırılmaz.”

Tonder, Hunter’in planına bakıyordu. Loft:

“Belki aldırılmaz ama doğru değil,” diye cevap verdi.

Prackle mendiliyle yüzündeki sabunu sildi. Tonder resim tahtasının köşesine iliştirilmiş küçük bir resmi göstererek:

“Ne şirin köprü bu, Binbaşım,” dedi. “Ama nerede köprü kuracağız kuzum?”

Binbaşı Hunter bir resme, bir Tonder’e baktı:

“Ha... a, şey... bu bizim kuracağımız bir köprü değil. Askeriyenin işi bu üstteki resim.”

“Öyleyse köprüyü ne diye çizdiniz?” .

Hunter biraz şaşırmişti:

“Şey,” dedi, “evde arka bahçede bir tren hattı maketi yapmıştım da... Orada bir geçide köprü ilave edecektim. Hat geçide kadar tamamlandı, ama bir türlü köprüye sıra gelmedi. Dönmeden önce köprünün planını hazırlayayım demiştim.”

Teğmen Prackle cebinden bir gazete parçası çıkarıp açtı. Işığa doğru tutup gözlemeye başladı. Sarışın bir kız resmiydi. İlk bakışta bir çift bacak, uzun kirpikler, süslü bir elbise giyen bu sarışın güzel, siyah dantel bir yelpazenin arkasından dünyayı süzüyordu. Teğmen Prackle resmi göstererek:

“Ne nefis şey, değil mi?” dedi.

Teğmen Tonder biraz sert ve ekşi bir suratla resme bakarak:

“Beğenmedim,” diye cevap verdi.

“Nesini beğenmedin?”

“Hiiiç... sadece beğenmedim işte. Ne diye saklıyorsun bu resmi?”

“Hoşuma gidiyor da ondan. Kalıbımı basarım ki senin de için gitti ama...”

“Hiç de değil.”

“Yani eline fırsat geçse bu kızı bir yere götürüp eğlenmek istemez misin?”

Tonder:

“Hayır,” diye cevap verdi.

“Kaçırmışsın sen.”

Prackle perdelerden birine yaklaşarak:

“Resmi şuraya asacağım,” dedi. “Sen de karşısında yutkun dur.”

Kağıdı perdeye iğneledi.

Yüzbaşı eşyalarını tekrar yüklenmeye başlamıştı.

“Teğmen, resim buraya hiç yakışmadı. Kaldırırsanız iyi olacak. Halk üzerinde fena etki yapar.”

Hunter başını kaldırıp sordu:

“Neymiş kötü etki yapacak olan?”

Hepsinin bir noktaya bakmakta olduğunu görünce o da başını çevirdi. Resmi görmüştü.

“Kim bu?”

Prackle:

“Bir artist,” diye yanıtladı.

Hunter dikkatle resme bakıyordu.

“Tanıyor musun?”

Tonder:

“Orospunun biri,” dedi.

“Öyleyse tanıyorsun.”

Deminden beri Tonder’e dik dik bakmakta olan Prackle:

“Orospu olduğunu nereden biliyorsun?” diye sordu.

“Üstünden akıyor.”

“Tanıyor musun?”

“Hayır. Tanımak da istemem.”

Tam Prackle:

“Öyleyse nereden biliyorsun...” derken, Loft söze karıştı:

“Resmi kaldırırsanız iyi olur. İsterseniz başucunuza asın. Bu oda resmi sayılır.”

Prackle ters ters yüzbaşıya bakıp tam bir şey söylemek üzereydi ki, Loft:

“Bu sözlerimi emir sayınız Teğmen,” dedi.

Zavallı Prackle kös kös kâğıdı katlayıp cebine soktu. Zoraki bir neşeyle konuyu değiştirmeye çalışarak:

“Kasabada hayli güzel kız var,” dedi. “Yerleşip her işi yoluna koyar koymaz bir iki tanesiyle tanışmak istiyorum.”

Loft:

“X-12’yi okursanız iyi olur,” diye cevap verdi. “Cinsel ilişkiler hakkında bir bölüm var.”

Çantasını, dürbününü ve bütün ıvır zıvırını toplayarak odadan çıktı.

Hâlâ binbaşının planına bakan Tonder:

“Güzel bir buluş bu,” dedi. “Kömür arabaları madenin tam ortasından geçip gemiye varacaklar.”

Hunter yavaş yavaş planının evreninden sıyrılarak cevap verdi:

“Biraz sürata ihtiyacımız var. Kömürü çabuk taşımamız lazım. Çok büyük bir iş bu. Neyse ki, halk sakın ve akıllı.”

Loft odaya eli boş dönmüştü. Pencerenin önüne gidip limanı ve madeni gözlemeye koyuldu.

“Halk sakın ve akıllı, çünkü biz de öyleyiz. Bundan kendimize de pay ayırabiliriz. Bu yüzdendir ki size boyuna yöntem ve kural hakkında söylenip duruyorum. Bu gibi hallerde hareket tarzımız çok yerinde ayarlanıp talimatlanmıştır.”

Kapı açıldı ve Albay Lanser odaya girdi. Ceketini çıkarıyordu. Odadakiler pek resmi değilse de yeterince saygı göstererek albayı selamladılar. Lanser:

“Yüzbaşı Loft,” dedi. “Lütfen gidip Bentick’den nöbeti alın. Pek keyfi yok galiba. Başım dönüyor

diyordu.”

“Peki Albayım. Yalnız, Albayım, ben de daha yeni nöbetten döndüm.”

Lanser dikkatle yüzbaşını süzerek:

“Nöbet tutmak işinize gelmedi mi Yüzbaşı,” dedi.

“Katiyen Albayım. Sadece belki rapora geçirirsiniz, diye söyledim.”

Lanser’in içi rahatlamıştı. Gevrek gevrek gülerken:

“Raporlarda sizden söz edilmesi hoşunuza gidiyor değil mi?”

“Bir zararı yok ki Albayım.”

“Raporlarda sizden yeterince söz edildiği zaman göğsünüzde bir madalya belirecek tabii.”

“Askerin hayatında madalyalar dönüm noktası sayılır.”

“Ama her şey olup bittikten sonra belleğinde yer eden şeyler bunlar olmayacak Yüzbaşı.”

“Efendim?”

“İleride ne demek istediğimi anlarsın, umarım.”

Yüzbaşı Loft üniformasının bütün ayrıntılarını tamamlayarak:

“Evet, Albayım,” dedi ve süratle kapıdan çıktı. Tahta merdivenlerde ayak sesleri duyuluyordu.

Albay gözlerinin içi gülerken yüzbaşının arkasından bir süre baktıktan sonra:

“İşte anadan doğma asker,” dedi.

Hunter başını kaldırdı, kalemini elinde tartarak:

“Anadan doğma eşek,” diye yanıtladı.

“Hayır. Birçoğunun bilmeden politikacı olmaları gibi, o da kendine göre tam bir asker. Çok geçmeden genel kurmaya katılır. Böylece, savaşı kuş bakışı izler ve her zaman tatlı tatlı anar.”

Teğmen Prackle sordu:

“Acaba savaş ne zaman biter dersiniz Albayım?”

“Bitmek mi? Bitmek mi? Ne demek istiyorsun?”

“Ne zaman kazanacağız?”

Lanser başını salladı:

“Ne bileyim! Düşman yeryüzünde var hâlâ.”

“Ama yeneceğiz kuşkusuz.”

“Ya?”

“Öyle değil mi?”

“Evet; evet. Tabii; hep yeneriz.”

Prackle coşkuyula,

“Şey,” dedi. “Noel’e kadar ortalık sakinleşirse izin çıkar mı acaba?”

“Bilmem ki. Bu çeşit emirlerin merkezden gelmesi gerekir. Noel’de evine mi gitmek istiyorsun?”

“Evet. Ne iyi olurdu.”

“Belki gidersin. Kimbilir, belki gidersin.”

Teğmen Tonder:

“Savaş bittikten sonra bu bölgeyi boşaltmayız herhalde değil mi Albayım?” diye sordu.

“Bilmem... Niye sordun?”

“Şey... güzel yer burası, halkı da iyi. Belki memleketten birkaç kişi buraya yerleşmek ister.”

Lanser teğmene takılarak:

“Belki de hoşuna giden iyi bir yer gözüne çarpmıştır,” dedi.

“Evet, bir iki güzel tarla var burada. Dördü beşi bir araya getirilse yerleşmek için pek güzel bir çiftlik olur diye düşünmüştüm.”

“Memlekette arazin yok galiba?”

“Kalmadı Albayım. Enflasyon hepsini silip süpürdü.”

Lanser, çoluk çocukla konuşmaktan bezmişti:

“Daha ortada savaş var, dövüşeceğiz,” dedi. “Kömür çıkaracağız. Düşündeki malikâneleri kurmak için savaşın sonunu beklesek nasıl olur? Bu çeşit emirler tepeden gelir zaten. Yüzbaşı Loft’a sorun size anlatsın.”

Albay birdenbire şakacı tavrını değiştirerek:

“Hunter,” dedi. “Çelik yarın gelecek. Hatlara bu hafta başlayabilirsin.”

Kapı vuruldu. Nöbetçi başını kapının aralığından uzatarak:

“Sizi Bay Corell görmek istiyor Albayım,” dedi.

Albay:

“Gönder buraya,” dedi. Sonra odadakilere dönerek:

“Corell buradaki hazırlık işlerini gören adamdır,” dedi. “Bizi biraz uğraştıracak galiba.”

Tonder:

“İşini iyi becermiş mi bari?” diye sordu.

“Fena değil. Ama halk herifi kolay bağışlamayacak. Bizimle de arası pek iyi olacağı benzemez.”

Tonder:

“Bir ödül hak etmiş,” diye cevap verdi.

“Doğru. Hakkını istemeyeceğini de sanmayın.”

Ellerini ovuştura ovuştura Corell girdi odaya. Hâlâ siyah resmi elbisesini giyiyordu, fakat başında, saçına plasterle yapıştırılmış beyaz bir sargı vardı. Odanın ortasında durup:

“Günaydın Albay,” dedi. “Dün Başkanla konuşurken çıkan patırtıdan sonra sizi aramam gerekirdi ama pek meşgul olacağınızı tahmin ettiğim için caydım.”

Albay:

“Günaydın,” diye karşılık verdikten sonra eliyle odadakileri göstererek:

“Bu beyler emrimdeki subaylardır Mr. Corell,” dedi.

“Aslan gibi delikanlılar. İşlerini de iyi becerdiler. Eh, ben de gücüm yettiği kadar onlara zemin hazırlamaya çalıştım.”

Hunter başını kaldırıp şöyle bir baktıktan sonra, kalemını mürekkebe batırdı ve tekrar çizmeye devam etti.

Lanser:

“İyi başardınız,” dedi. “Keşke o altı askeri öldürtmeseydiniz. Askerler kasabaya dönmeseler daha iyi olurdu.”

Corell ellerini iki yana açarak kayıtsızca,

“İçinde bir de kömür madeni bulunan bu çapta bir kasaba için altı ölünün lafı mı olur?! deyince albay sert bir tavırla:

“Eğer adam öldürmek işi hallediyorsa bir şey demem. Fakat bazen hiç kan dökmek daha uygundur,” diye cevap verdi.

Corell subayları inceliyordu. Yan gözle teğmenlere bakarak:

“Acaba... mümkünse... yalnız konuşabilir miyiz Albayım?” dedi.

“İsterseniz, elbette yalnız konuşabiliriz. Teğmen Prackle ve Teğmen Tonder, lütfen odanıza gider misiniz?”

Sonra Corell’e dönerek ekledi:

“Binbaşı Hunter meşgul. Çalışırken kulağına bir şey girmez.”

Hunter başını kaldırıp sakin sakin gülümsedi, sonra tekrar işine koyuldu.

Teğmenler odadan çıkınca Lanser:

“İşte yalnız kaldık,” dedi. “Oturmaz mısınız?”

Corell:

“Teşekkür ederim efendim,” diyerek masanın başına yerleşti.

Lanser, Corell’in başındaki sargıya bakıyordu. Damdan düşercesine sordu:

“Demek şimdiden sizi öldürmeye giriştiler.”

Corell eliyle sargıyı yoklayarak:

“Bu mu?” dedi. “Yok canım, bir şey değil. Bu sabah kayalıktan geçerken taş düştü.”

“Taşın kasten atılmış olmadığından emin misiniz?”

“Ne demek istiyorsunuz? Buranın halkı yaban değildir. Yüz yıldır savaş yüzü görmediler.

Dövüşmeyi bile unuttular.”

“Siz aralarında yaşadığınız için tabii daha iyi bilirsiniz.”

Albay, Corell’e yaklaşarak devam etti:

“Ama yerine göre de bambaşka insanlar olabilirler. Bundan önce de çok defa işgal bölgelerinde buldum. Yirmi sene önce Belçika ve Fransa’daydım.”

Sözlerinin iyi anlaşılmasını bekliyormuş gibi başını hafifçe sallayarak bir süre sustuktan sonra biraz sert bir sesle devam elti:

“Görevini iyi başardınız. Teşekkür ederim. Raporumda sözünü ettim.”

“Teşekkür ettim. Elimden gelen çabayı gösterdim.”

Lanser biraz bezgin bir tavırla:

“Eh,” dedi. “Başka bir isteğiniz var mı? Merkeze dönmek isler misiniz? Hemen dönmek isterseniz sizi bir kömür gemisine bindiririz. Beklemenizde bir sakınca yoksa savaş gemisiyle de dönebilirsiniz.”

“Ben dönmek istemiyorum ki... Burada kalacağım.”

Lanser bir iki dakika düşündükten sonra:

“Bakın,” dedi. “Yanımda fazla askerim yok. Size koruyucu veremem.”

“Koruyucuya ne gerek var? Bunlar yaban insanlar değil. Demin de söyledim ya!”

Lanser adamın başındaki sargıya bakıyordu. Hunter başını kaldırdı.

“Miğfer giyseniz iyi olur,” diye seslendikten sonra tekrar işine koyuldu.

Corell iskemlesinde hafifçe öne eğildi.

“Sizinle özellikle bu konuda görüşmek istiyordum Albayım. Belki yerel yönetim işlerinde bir yararım olabilir.”

Lanser topuklarının üzerinde sert bir hareketle döndü, pencereye yaklaşıp dışarıyı seyre koyuldu. Sonra arkasına dönerek birden sordu:

“Niyetiniz nedir?”

“Güvenebileceğiniz bir yöneticiye gereğiniz var. Düşündüm ve kendi kendime dedim ki, Başkan Orden istifa etse, yerine ben geçsem. Belediye işleriyle sizin askeri yönetiminiz gül gibi geçinir

gider.”

Lanser’in gözleri faltaşı gibi açılmış, gözbebekleri pırıl pırıl yanıyordu.

“Raporda bundan söz ettiniz mi?”

“Şey, tabii... evet... görüşler bölümünde.”

“Geldiğimizden beri kasaba halkından kimseyle konuştunuz mu? Başkan dışında tabii.”

“Şey... hayır. Tabii daha neye uğradıklarını anlayamadılar, hepsi pek şaşkın bir vaziyette. Böyle bir şey beklemiyorlardı.”

Gülmeye başladı:

“Tabii ne bilsinler böyle bir şeyin başlarına geleceğini?”

Lanser ısrarla aynı konu üzerinde duruyordu:

“Tabii akıllarından ne geçirdiklerini de bilmiyorsunuz?”

“Hepsi şaşkınlık içinde... Sanki... sanki düşüyorlar.”

“Siz hakkınızda düşündüklerini bilmiyorsunuz demek?”

“Burada çok dostum var. Herkesi tanırım.”

“Bu sabah dükkânınızdan bir şey alan oldu mu?”

“Hayır ama tabii iş hayatı tümünden durgun da ondan. Kimse alış veriş etmiyor.”

Lanser’in biraz önceki sinirli hali birden geçivermişti. İskemleye oturup bacak bacak üstüne attı. Sakin bir sesle:

“Sizin göreviniz hem zor hem de cesaret isteyen bir iştir. Gereğince ödüllendirilmeniz gerekir.”

“Teşekkür ederim efendim.”

“Zamanla sizden nefret etmeye başlayacaklar.”

“Aldırmam. Ne de olsa düşmanlarımız değil mi?”

Lanser söze başlamadan önce bir an durakladı, sonra yumuşak bir sesle:

“Hatta,” dedi. “Bizim bile saygımızı kazanamayacaksınız.”

Corell heyecanla ayağa fırladı.

“Fakat bu Önder’in sözlerine aykırı! Önder her görevin aynı derecede onurlu olduğunu söylemişti.”

Lanser sükunetle sözüne devam etti.

“Keşke Önder durumu kavrayabilmiş olsa. Keşke askerlerin düşüncelerini anlayabilse...”

Albay sakindi, derin bir acımayla konuşuyordu.

“Büyük bir ödül alacaksınız.”

Bir süre hiç sesini çıkarmadan sessizce oturdu, sonra duygularına hâkim olarak devam etti:

“Şimdi konuya gelelim. Burada yönetim benim elimde. Görevim madenden kömür çıkartmaktır. Bunu başarmak için düzen ve disiplin gerekiyor. Bunun için de halkın ne düşündüğünü bilmeliyim. Herhangi bir isyan hareketinde hazırlıklı olmalıyım. Anlayabiliyor musunuz?”

“İstedığınız bilgiyi sağlayabilirim. Belediye Başkanı olarak çok işinize yararım.”

Lanser başını salladı.

“Bu konuda emir almış değilim. Kendi aklımı kullanmam gerek. Bana kalırsa sizin artık herhangi bir konuda bilgi sağlamanız olanaksızdır. Kimse sizinle konuşmayacak, sizin paranızla geçinenlerin dışında, kimse yanınıza yaklaşmayacaktır. Korumasız hayatınız tehlikededir. Merkeze dönerseniz sevinirim. Orada başarınızdan dolayı büyük bir ödül alırsınız.”

“Fakat benim yerim burası. Burada yerleştim. Hepsi raporunda yazılı.”

Lanser duymamazlıktan gelerek devam etti.

“Başkan Orden sadece Belediye Başkanı değil, halkı temsil ediyor. Onların ne yaptığını, ne düşündüğünü ezbere bilir, çünkü kendi de onlar gibi düşünür. Onu inceleyerek halkı anlayabilirim. Görevinde kalması gereklidir. Benim son kararım bu.”

Corell:

“Yaptığım hizmete karşı kovulmaktan daha iyi bir ödül beklerdim,” dedi.

Lanser ağır ağır konuştu.

“Haklısınız, ama büyük davamızın yanında siz küçük bir ayrıntısınız. Henüz tepki göstermiyorlarsa da yakında başlayacaktır. Herhangi bir isyan halinde ilk kurban kuşkusuz siz olacaksınız. Merkeze dönmenizi ısrarla öneririm.”

Corell suratını asmıştı.

“İzin verirseniz merkeze gönderdiğim raporun cevabını bekleyeyim.”

“Tabii, tabii... fakat iyiliğiniz uğruna dönmenizi tekrar öneririm. Uzun lafın kisası, sizin burada hiç ama hiçbir değeriniz yok. Hem canım, dünyada bu kasabadan başka bir yer kalmadı mı? Belki de yepyeni bir ülkede yepyeni bir kente gidersiniz. Yeni bir alanda güven kazanırsınız. Belki daha büyük bir yere, belki kocaman bir kente gönderirler, daha sorumlu, daha büyük görevler alırsınız. Buradaki başarınızdan dolayı sizi hararetle önereceğimden emin olun.”

Corell’in gözleri sevinçten pırıl pırıl parlıyordu.

“Teşekkür ederim. Doğrusu çok çaba gösterdim. Belki haklısınız. Ama izin verin de merkezin cevabını bekleyeyim.”

Lanser’in sesi birdenbire sertleşti. Gözleri kısılmıştı. Biraz da hışımla,

“Miğfer giyin, evden çıkmayın, özellikle geceleri asla.” dedi. “En önemlisi, sakın olun, içki içeyim demeyin. Ne kadın, ne erkek kimseye güvenmeyin. Anlıyor musunuz?”

Corell acır gibi Albaya baktı.

“Anlamıyorsunuz, benim burada küçük bir evim var. Hoş bir köylü kızcağız işlerimi görür. Hatta benden biraz da hoşlanır. Bu kasabanın halkı basit, sakın, barışçı insanlardır. Hepsini iyi tanırım.”

Lanser:

“Sakin ve barışçı insan diye bir şey yoktur,” diye cevap verdi. “Ne zaman kafanıza girecek bu? Dost ulus diye de bir şey yoktur. Ne diye bir türlü aklınız almıyor? Biz bu kenti istila ettik. Siz... siz de vatan hainliği denilen bir yolda bize zemin hazırladınız.”

Albayın yüzü kıpkırmızı olmuş, sesi perde perde yükseliyordu.

“Bu insanlarla savaş halinde olduğumuzu anlamıyor musunuz?”

Corell kabarak:

“Fakat biz kazandık,” dedi.

Albay ayağa kalktı. Ne halin varsa gör edasıyla kollarını iki yana sallayınca, Hunter başını kaldırdı, eliyle düşmesin diye resim tahtasını sıkı sıkı tutarak:

“Dikkat edin Albayım,” dedi. “Mürekkep geçiyorum. Bozulursa hepsini yeniden yapmam lazım.”

Lanser:

“Affedersin,” dedikten sonra öğrencilerine ders veren bir öğretmen gibi konuşmaya başladı:

“Yenilgi geçici bir durumdur. Sonsuza dek devam edemez. Biz de yenilmiştik. Şimdi de hücumla geçtik. Yenilgi hiçbir şey ifade etmez. Bunu anlayacak kadar aklınız yok mu? Kasaba halkının kendi aralarında ne konuşup düşündüklerini biliyor musunuz?”

“Siz biliyor musunuz?”

“Hayır, fakat tahmin edebiliyorum.”

Corell, sinsi sinsi:

“Ne o, yoksa korkuyor musunuz Albayım?” diye sordu. “İşgal bölgesi komutanı korkuyor mu yoksa?”

Lanser ağır ağır iskemlesine oturdu:

“Belki de,” dedi.

Adeta tiksinierek konuşuyordu:

“Savaşı hiç tanımadan kitap dolusu fikir yürüten insanlardan bıktım usandım.”

Çenesini avucuna dayayarak devam etti:

“Brüksel’de ihtiyar bir kadıncağz tanımıştım. Şipşirin yüzlü ak saçlı bir kadıncağz. Kısacık boyu, narin, zarif elleri vardı. Titrek, tatlı sesiyle bize ulusal havalarımızı söyler, istediğimiz zaman sigara ve kız getirirdi.”

Elini çenesinden çekti. Uykudan uyanırcasına silkinerek devam etti:

“Oğlu idam edilmiş. Bilmiyorduk. Fakat kadını kurşuna dizdiğimiz o güne kadar uzun bir şapka iğnesiyle tam 12 asker öldürmüştü. İğneyi hâlâ saklarım. Ucunda kemik bir düğmenin üslünde kırmızı ve mavi renkli bir kuş vardı.”

Corell:

“Kadını öldürdünüz ya,” dedi.

“Elbette öldürdük.”

“Cinayetlerin arkası kesildi tabii.”

“Hayır kesilmedi. Geri çekildiğimiz vakit halk ufak kümeler halinde çekilen kabilelerin yolunu kesti. Kimini yaktılar, kiminin gözlerini oyduklar, hatta bir kısmını da çarpmıha gerdiler.”

Corell bağırdı:

“Bunlar anlatılacak şeyler değil!”

“Anımsamak daha da güç.”

“Korkuyorsanız kumandan olamazsınız.”

Lanser yumuşak bir sesle cevap verdi:

“Dövüşmesini biliyorum. İnsan bildiği işte yanılmaz.”

“Genç subaylarla da böyle mi konuşursunuz?”

“Hayır, inanmazlar ki!”

“Peki bana ne diye söylüyorsunuz?”

“Sizin işiniz bitti de ondan. Hâlâ anımsarım, bir gün...” Merdivende gürültülü ayak sesleri duyuldu ve kapı birden açıldı. Bir nöbetçi görüldü. Yüzbaşı telaşla nöbetçinin önüne geçerek odaya girdi. Dimdik yürüyordu. Soğuk ve resmi bir tavırla:

“Üzücü bir olay oldu, Albayım,” dedi.

“Üzücü bir olay mı?”

“Yüzbaşı Bentick öldürüldü.”

Lanser:

“Ha... evet... Bentick!” diyebilirdi.

Tekrar ayak sesleri duyuldu. İki er, üzeri battaniye ile örtülü bir sedye getirdiler. Lanser sordu:

“Öldüğünden emin misiniz?”

Loft dimdik cevap verdi:

“Eminim Albayım.”

Ağızları biraz açık, ürkek bakışlarla teğmenler odaya girdiler. Lanser, pencerelerin olduğu tarafta, duvarın dibini göstererek:

“Sedyeyi şuraya koyun,” dedi. Erler odadan çıktıktan sonra Lanser sedyenin yanına çömeldi. Battaniyenin bir ucunu kaldırdı, sonra hemen kapattı. Kalkmadan sordu:

“Kim yaptı bu işi?”

Loft:

“Bir maden işçisi,” diye yanıtladı.

“Nereden biliyorsun?”

“Ben de oradaydım Albayım.”

“Anlat öyleyse, anlatsana! Anlatsana be oğlum, ne bekliyorsun?”

Loft çok resmi bir tavırla anlatmaya başladı:

“Albayımın emri gereğince Yüzbaşı Bentick’den nöbeti devraldım. Tam Yüzbaşı Bentick görevi başından ayrılmak üzereyken istifa etmek isteyen bir maden işçisiyle aramda küçük bir tartışma çıktı. İşçi özgürlükten söz ederek bağırıp çağırmaya başladı. Kendisine işine dönmesini söyleyince kazmasıyla üstüme yürüdü. Yüzbaşı Bentick araya girmek istedi.”

Loft eliyle cesedi göstererek sustu.

Lanser hâla dizlerinin üstüne çömelmiş duruyordu. Yavaş yavaş başını salladı.

“Bentick garip bir adamdı. İngilizleri severdi. Bu ulusun her haline, her yeteneğine hayrandı. Dövüşmekten pek hoşlanmazdı... Adamı yakaladınız mı?”

“Evet Albayım.”

Lanser ağır ağır ayağa kalktı. Sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi:

“Demek gene başlıyoruz,” dedi. “Bu adamı kurşuna dizeceğiz. Sonunda yirmi düşman daha edineceğiz. Gücümüzün yettiği tek çözüm bu... tek çözüm.”

Prackle sordu:

“Ne dediniz Albayım?”

“Hiç, hiçbir şey. Sadece düşünüyordum.” Loft’a dönerek devam etti:

“Başkan Orden’e saygılarımı ve kendisiyle derhal görüşmek istediğimi söyleyin. Çok önemlidir.”

Binbaşı Hunter başını kaldırdı. Mürekkepli kalemını silip astarlı bir kutuya yerleştirdi.

III

Kasaba halkı asık suratla sokaklarda dolaşıyordu. Gözlerindeki hayret, şaşkınlık ifadesi biraz kaybolmuş, fakat yerini henüz öfke ve hırs kaplamamıştı. Madende, kömür arabalarını sürerken işçilerin yüzü asıktı, neşesizdiler. Esnaf, tezgahının arkasında müşteriye hizmet ediyor, fakat kimse konuşmuyordu. Halk kendi arasında tek tük bir iki laf ediyor, herkes savaşı, kendini düşünüyor, geçmişini anımsıyor ve her şeyin ansızın nasıl değiştiğine şaşırıyordu.

Başkan Orden'in kabul salonunda cılız bir ateş yanıyordu. Lambalar yanmıştı. Koyu boz renkli bir gündü. Havada kış kokusu vardı. Oda bile değişmişti. Kumaş kaplı koltuklar geriye itilmiş, masalar bir kenara saklanmıştı. Sağ kapının eşiğinde Joseph'le Annie dört köşe kocaman bir masayı odaya sokmaya çabalıyorlardı. Masayı yan yatırmışlardı. Joseph odaya girmiş, Annie'nin al yanaklı kafası kapıda görünüyordu. Joseph masanın ayaklarını yanlamasına kapıdan sokarken bağırdı:

“İtmesene Annie!.. Haydi!..”

Annie'nin yanakları al al olmuş, yüzü burnunun ucuna kadar kızarmıştı. Öfkeyle:

“Haydi imiş!..” diye bağırdı.

Annie aşağı yukarı her tanrının günü öfkeliydi. Hele şu düşman askerleri gelip kasaba işgal edileli huyu daha da çetinleşmişti. Yıllardır herkesin yaka silktiği bu kötü huy şimdi aşırı bir vatanseverlik olarak ün salıvermiş, askerlerin kafasına kaynar su dökerek özgürlük ışığı diye üne erişivermişti. İster düşman ister dost olsun, Annie zaten kapısının önünde birikenlere kaynar su dökecek huyda bir kadındı; ama olayların gidişi onu bir kahraman kılığına sokuvermişti. Başarısının ilk aşamasına öfke yoluyla eriştiğinden beri Annie yeni yeni başarılar düşüyle giderek öfkesini artırıyordu.

Joseph:

“Yerde sürüklenme masayı,” diye söylendi.

Masa kapının ağzını tıkayıp kalmıştı. Joseph:

“Dikkat et,” diye bir uyarıda daha bulundu.

“Ediyorum ya!”

Joseph durup masanın durumunu incelerken, Annie kollarını kavuşturdu, ters ters adamı seyre koyuldu. Joseph masanın bacağını hafifçe oynatarak denedi.

“İtme, o kadar sert itme!”

Annie hâlâ kollarını kavuşturmuş bekliyordu. Joseph bir başına masayı odaya soktu.

“İşte yerleştiriyoruz şimdi,” diyerek masayı çevirirken Annie adamcağıza yardıma yanaştı. Sonunda dört bacağı üstüne yerleştirip masayı odanın ortasına çektiler. Annie:

“Oldu,” dedi. “Başkan hazretleri emretmeseydi dünyada bu işi yapmazdım. Masaları oradan oraya sürüklemeye ne hakları var?”

“Ondan önce, buraya gelmeye ne hakları var?”

“Hiç!”

Joseph:

“Hiç,” diye yineledi. “Hiç hakları yok. Ama geldiler işte. Tüfekleriyle, paraşütleriyle gelip kuruldular. Gözlerini kırpmadan yerleştiler, Annie!”

“Hakları yok ki! Hem buraya ne diye masa koydururlar? Yemek odası mı burası?”

Joseph masanın başına özenle bir iki iskemle yerleştirdi.

“Mahkeme kurulacak,” dedi. “Alexander Morden yargılanacak.”

“Molly Morden’in kocası mı?”

“Evet.”

“O herifin kafasını baltayla ezdi diye mi?”

“Evet.”

“Morden iyi adamdır. Yargılamaya ne hakları var? Yaş gününde Molly’ye al renkli güzelim bir giysi vermişti. Alex’i yargılamaya ne hakları varmış?”

“Ne yaparsın, herifi öldürdü.”

“Öldürdüyse ne olacakmış? Herif Alex’e emir vermeye kalkışmış. Öyle duydum. Alex emir altına girmez. Zamanında belediye üyesiydi. Babası da öyle.”

Annie cömertçe ekledi:

“Molly Morden pek güzel pastalar yapar, ama kreması biraz koyu oluyor. Alex’e ne yapacaklar?”

“Kurşuna dizerler.”

“Yapamazlar bunu!”

“İskemleleri getir Annie. Yaparlar, neden yapmasınlar. Kurşuna dizerler, olur biter.”

Annie, sert nasırlı parmağını sallayarak öfkeyle söylendi:

“Bu sözlerime kulak ver sen. Alex’e bir şey yaparlarsa halk bunu dünyada bağışlamaz. Herkes Alex’i sever. Bundan önce karıncayı incitmiş adam değildi. Öyle mi değil mi? Cevap versene!”

“Doğru.”

“Gördün mü bak! Alex’in kılına dokunulursa halk zıvanadan çıkar. Al benden de o kadar. Asla dayanmam böyle şeye.”

“Ne yaparsın?”

“Bir iki herif de ben haklarım.”

“O zaman da seni kurşuna dizerler.”

“Varsın dizesinler! Bu sözüm kulağına küpe olsun. Günlerden bir gün iş çığırından çıkacaktır. O ne o öyle, gece yarısı eve girip çıkmalar, yok bilmem elin oğlunu kurşuna dizmeler!..”

Joseph masanın başına özenle bir iskemle yerleştirdi. Gizli planlar hazırlayan bir casus gibi, hafif bir sesle:

“Annie,” diye seslendi.

Annie durdu. Adamın sesinden bir şeyler sezerek yanına yaklaştı. Joseph:

“Sır saklayabilir misin?” diye sordu.

Annie, ilk defa bir sır edineceği için hayran hayran Joseph’e bakarak cevap verdi:

“Elbette. Neymiş?”

“William Deal ile Walter Doggel dün gece kaçtılar.”

“Kaçtılar mı? Nereye?”

“Vapurla İngiltere’ye gittiler.”

Annie sevinç ve umutla içini çekerek:

“Herkes biliyor mu?” diye sordu.

“Şey, hayır... daha doğrusu...”

Eliyle tavanı göstererek:

“Bunlar hariç herkes biliyor,” dedi.

“Ne zaman gittiler? Neden ben daha önce duymadım?”

“Çok işin vardı.”

Joseph’in sesini de, suratını da buz gibi bir ifade kaplamıştı:

“Şu Corell denen herifi tanırsın değil mi?”

“Evet.”

Joseph, Annie’ye biraz daha sokuldu:

“Onun da sonu yaklaştı.”

“Ne demek istiyorsun?”

“Kulağıma çalındı.”

Annie heyecanla derin bir “Ahhh!” çekti.

Artık Joseph’in dili çözülmüştü.

“Halk birleşiyor. Tutsaklığı yürekleri kaldırmıyor. Çok işler dönecek ortada. Annie, sen de gözlerini dört aç. Sana da görev verilir.”

“Peki ya Başkan? Ne yapacak dersin? Bize karşı gelmez herhalde?”

“Bilmem, bir şey söylemiyor ki!”

Sol kapının tokmağı döndü. Başkan Orden ağır adımlarla içeri girdi. Yorgun ve bezgin bir hali vardı. Arkasından Dr. Winter odaya girdi. Orden:

“Aferin Joseph,” dedi. “Teşekkür ederim Annie. Pek güzel olmuş.”

Başkan Orden ocağa yaklaşarak sırtını ısıtmaya koyuldu. Dr. Winter masanın başındaki iskemleyi çekip oturmuştu. Orden:

“Acaba bu görevi daha ne kadar sürdüreceğim? Halk bana pek güvenmiyor. Düşman desen, onlar da öyle. Hoş bir durum değil,” dedi.

“Ne bileyim? Senin kendine güvenin var ya! İçinde herhangi bir kuşku yok herhalde?”

“Kuşku mu? Hayır. Ben Belediye Başkanıyım. Gene de birçok şey var ki, anlayamıyorum.”

Masayı göstererek devam etti:

“Mahkeme ne diye burada toplanacak anlamıyorum. Alex Morden cinayet suçu ile yargılanacak. Alex’i hatırlarsın değil mi? Molly adında şişşirin bir karısı vardır.”

“Evet, hatırlıyorum. İlkokulda ders verirdi. Hatırlamaz olur muyum? Pek güzel bir kızcağız. Gözlük takması gerekince ne üzülüyüştü! Elden ne gelir? Alex bir subay öldürdü. İşin bu yanını kimse düşünmüyor.”

“Doğru. Fakat ne diye yargılamalı? Ne diye doğrudan doğruya kurşuna dizmiyorlar? Kuşku, yargı, hak, haksızlık bahis konusu bile değil. Burada bu gibi şeylerin önemi yok artık. Ne diye yargılamak istiyorlar - hem de benim evimde?”

Dr. Winter cevap verdi:

“Gösteriş için olsa gerek. Bazı insanlara göre durumu kurtarmak için işin resmi yanını bütün ayrıntılarıyla yerine getirirsen halk o işin dış kalıbını kabullenir, olur biter. Bizim de asker gücümüz - silahlı askerlerimiz- vardı, ama aslına bakarsan o askerlere silahlı kuvvetler demek için bin şahit lazım. Şimdi düşman subayları sözde mahkeme kurarak halkı adaletin varlığına inandıracaklar. Hem sonra Alex’in yüzbaşıyı öldürdüğünü de unutma.”

“Evet, biliyorum.”

Winter devam etti:

“Hele mahkeme senin evinde kurulursa... Herkes burada adaletin varlığına inanır.”

Sağdaki kapı açılınca doktor sustu. Odaya genç bir kadın girmişti. Otuz yaşlarında güzel bir kadındı. Gözlüklerini elinde tutuyordu. Sade ve temiz pak giyinmişti. Son derece heyecanlıydı. Çabuk

çabuk konuşarak:

“Annie doğruca buraya girmemi söyledi efendim,” dedi.

Başkan:

“Elbette, hoş geldiniz,” diye cevap verdi. “Sanırım Molly Morden sizsiniz.”

“Evet efendim. Alex mahkeme huzuruna çıktıktan sonra kurşuna dizilecekmiş.”

Orden önüne, yere bakarak sustu. Molly:

“İdam hükmünü siz verecemişsiniz,” diye devam etti. “Sizin sözünüzle Alex’i öldürecekler.”

Orden hayretle başını kaldırarak:

“Ne?” dedi. “Kim diyor bunu?”

Genç kadın omuzlarını dikleştirdi, yarı yalvararak, yarı merakla:

“Bunu yapamazsınız, yapmazsınız, değil mi efendim?” diye sordu.

“Benim bile bilmediğim bir şeyi halk nereden biliyor?”

Dr. Winter cevap verdi:

“Bu, büyük ve bilinmez bir sırdır. Dünyanın dört bir yönünde hükümdarları, yöneticileri hayrete düşüren bir sır, bir gizdir bu. Bugün, sansüre, sıkı kontrollere karşın birçok haberin kulaktan kulağa dolaşması, gerçeklerin bir yolunu bulup çevreye yayılması düşman yöneticilerini şaşkırtıyor. Büyük ve bilinmez bir sırdır bu.”

Genç kadın başını kaldırdı, çevresine baktı. Sanki oda birden karar vermişti. Korkuyordu.

“Bulut geçti,” dedi. “Kar yağacak diyorlar. Daha çok erken ama...”

Dr. Winter pencereye yaklaşmış gökyüzüne bir göz attı.

“Evet, büyük bir bulut geçiyor. Belki çabucak geçip gider.”

Başkan Orden lambayı açtı. Cılız bir ışık ortalığı kaplamıştı. Tekrar söndürdü.

“Gündüz vakti lamba yakınca insanın içine hüznün çöküyor.”

Molly başkanın yanına yaklaştı.

“Alex cani ruhlu bir adam değildir. Sinirlidir, ama şimdiye kadar hiç yasa dışına çıkmamıştır. Herkesten saygı gördü.”

Orden elini genç kadının omuzuna koyarak cevap verdi:

“Alex’i çocukluğundan beri tanırım. Babasını, hatta büyükbabasını da tanırdım. Büyükbabası eskiden ayı avına çıkardı. Bunu bilir miydin?”

Molly duymamazlıktan gelerek:

“Alex’i mahkûm etmezsiniz değil mi?” diye sordu.

“Hayır. Nasıl mahkûm edebilirim?”

“Herkes düzeni sağlamak için böyle hareket edersiniz diyor.”

Başkan Orden iskemlenin arkasına geçti. Kenarını sıkı sıkı kavrayarak sordu:

“Halk düzen istiyor mu Molly?”

“Bilmiyorum. Özgür kalmak istiyorlar.”

“Peki özgürlüğü nasıl elde edeceklerini, silahlı bir düşmana nasıl karşı koyacaklarını biliyorlar mı?”

“Hayır, sanmam.”

“Sen zeki bir kızsın Molly. Sen biliyor musun?”

“Hayır efendim. Ama fazla yumuşak davranırsak ezileceğimizi biliyorlar. Askerlere baskı altına girmeyeceğimizi göstermek istiyorlar.”

Dr. Winter:

“Dövüşmelerine fırsat kalmadı ki, makineli tüfeklerle nasıl başa çıkılır?” dedi.

Orden devam etti:

“Ne yapmak istediklerini öğrenince bana haber verir misin Molly?”

Genç kadın kuşkuyla başkana bakarak:

“Evet,” dedi.

“‘Hayır’ demek istedin. Bana güvenin yok.”

“Ya Alex ne olacak?”

“Ben onu mahkûm edecek değilim. Kendi halkımıza karşı bir suç işlemedi.”

Molly durakladı.

“Ya onlar? Onlar öldürürler mi Alex’i?”

Orden uzun uzun kadına baktı.

“Vah yavrum,” dedi, “vah yavrucak...”

Genç kadının vücudu dimdik olmuştu.

“Teşekkür ederim.”

Orden yanına yaklaşınca, zayıf bir sesle:

“Dokunmayın bana,” dedi. “Dokunmayın lütfen. Dokunmayın lütfen.”

Orden’in eli yanına indi.

Molly bir an olduğu yerde durdu. Sonra sertçe dönüp odadan çıktı.

Tam kapıyı kapadığı sırada, Joseph içeri girdi:

“Affedersiniz efendim. Albay sizi görmek istiyor. Meşgul olduğunuzu söyledim. Molly’nin burada olduğunu biliyordum. Hanımefendi de sizi görmek istiyor.”

“Hanımefendiye söyle buraya gelsin.”

Joseph odadan çıktı. Biraz sonra hanımefendi odaya girdi.

“Bu evi nasıl idare edeceğimi şaşırdım. Tıklım tıklım insan doldu burası. Annie her zaman öfkeli.”

Orden:

“Şşşşş...” dedi.

Kadın hayretle kocasına bakarak:

“Ne demek istediğini...” derken başkan sözünü kesti:

“Şşşşş... Sarah, Alex Morden’in evine kadar gitmeni istiyorum. Anlıyor musun? Molly Morden’in yanında kalmanı istiyorum. Hiçbir şey söyleme sadece yanında otur.”

“Bin türlü işim var zaten...”

“Sarah, Molly Morden’in yanında kalmanı istiyorum. Yalnız bırakma kızcağzı. Haydi, git şimdi.”

Sarah ancak anlamıştı.

“Peki,” dedi. “Olur, giderim. Ne zaman biter?”

Hanımefendi kocasının yanağından hafifçe öperek çıkıp gitti. Orden kapıya doğru ilerledi:

“Joseph,” diye seslendi. “Albayı görebilir miyim artık?”

Lanser içeri girdi. Üniforması yeni ütülenmişti. Kemerine süslü bir hançer takmıştı.

“Günaydın Başkan,” dedi. “Sizinle özel olarak görüşmek istiyorum.”

Dr. Winter’e bakarak devam etti:

“Yalnız konuşmayı yeğlerim.”

Winter ağır ağır kapıya doğru ilerledi. Tam kapıya yaklaştığı sırada Orden seslendi:

“Doktor!”

Winter döndü:

“Efendim?”

“Akşama gelecek misin?”

“Doktor mu gerek?”

“Hayır, hayır. Yalnız kalmak istemiyorum da.”

“Gelirim.”

“Ha, doktor, Molly’nin durumu iyi mi?”

“Fena değil. Siner bunalımı geçirmek üzere. Ama bünyesi sağlamdır. Demir gibi sağlam bünyesi var. Kenderly’lerdendir, hatırlarsan.”

“Ya, unutmuştum. Kenderly’lerden, doğru.”

Dr. Winter odadan çıkıp, kapıyı yavaşça kapattı.

Lanser nezaketle bekliyordu. Doktorun kapıyı kapatışını izledi. Masaya, iskemlelere baktı.

“Bütün bunlara ne kadar üzüldüğümü bilmenizi isterim,” dedi. “Keşke böyle üzücü bir olay hiç olmasaydı.”

Başkan Orden nezaketle eğildi. Lanser sözüne devam etti.

“Sizi hem anlıyor, hem sayıyorum, ama görevimi yapmam gerek. Bunu anlayabilirsiniz sanırım.”

Orden cevap vermedi. Lanser’in gözlerinin içine bakıyordu.

“Tek başımıza, bağımsız olarak, kendi inançlarımıza göre hareket edemiyoruz.”

Albay, her cümlelerin sonunda susup cevap bekliyordu; başkan sesini çıkarmıyordu.

“Davranışlarımızı yönlendiren belirli yasalar vardır. Bunlar merkezde hazırlanır. Bu adam da bir subay öldürmüştür.”

Sonunda, Orden cevap verdi:

“Ne diye o anda kurşuna dizmediniz. En uygun zaman, o andı.”

Lanser başını salladı:

“Diyelim, ben de sizin görüşünüzdeyim, gene bir yararı yok ki... Benim kadar siz de bilirsiniz cezanın başlıca amacı canilerin gözünü korkutmaktır. Demek ki ceza suçludan çok, kamuoyuyla ilgilidir. Bu nedenle herkes tarafından duyulmalı, bilinmelidir. Hatta belirli bir dekor içinde uygulanmalıdır.

Albay bu sözleri söylerken parmağını kemerinin içine sokmuş, belindeki hançerle oynuyordu.

Orden başını çevirdi. Pencereden karanlık göğe bakarak:

“Bu gece karlayacak,” dedi.

“Başkan Orden, aldığımız emirlerin kesin ve değişmez olduğunu biliyorsunuz. Buradaki kömürü elde etmemiz gerek. Halkınız söz dinlemezse, zora başvurarak düzeni sağlamamız gerekecek.”

Albayın sesi sertleşmişti:

“Gerekirse, birkaç kişiyi kurşuna dizeriz. Hemşehrilerinizin esenliğini istiyorsanız düzenin sağlanmasına yardım etmelisiniz. Hükümetimiz cezaların yerel yöneticiler tarafından verilmesini uygun görüyor. Düzen sağlamak bakımından bu yöntem yararlı oluyor.”

Orden yumuşak bir sesle:

“Demek halk haklıymış,” dedi. “Gerçekten garip bir sır bu...” dedi. Ardından yüksek sesle ekledi:

“Burada yargılandıktan sonra Alexander Morden’i idama mahkûm etmemi mi istiyorsunuz?”

“Evet, böylece ilerde daha fazla kan dökülmesini önleyeceksiniz.”

Orden masanın başındaki iskemleyi çekip oturdu. Sanki birden yargıç konumuna geçmişti, Lanser de sanık durumundaydı. Parmaklarıyla masanın üzerine vurarak:

“Ne siz, ne de hükümetiniz anlayamıyorsunuz,” dedi. “İnsanları anlayamadığımız için yüzyıllardır yenilgiden yenilgiye düşen tek ulus sizsiniz.”

Biraz sustuktan sonra devam etti:

“Bu düşünceniz yürümez. Ben sadece Belediye Başkanım. İdam hükmü vermeye hakkım yok. Bu kasabada böyle bir hüküm vermeye kimsenin hakkı yoktur. Dediğiniz yaparsam ben de sizler kadar yasa dışına çıkmış olurum.”

“Yasa dışına mı?”

“Geldiğiniz vakit altı kişi öldürdünüz. Bizim yasalarımıza göre hepiniz katilsiniz. Ne diye durup dururken yasadan söz ettiniz Albay? Aramızda yasanın sözü bile edilemez. Savaş içindeyiz. Anlayamıyor musunuz, ya siz hepimizi öldürmelisiniz ya da biz eninde sonunda sizi yok etmeliyiz? Geldiğiniz an yasaları yıktınız, eski yasaların yerini yenileri aldı. Bunu anlayamıyor musunuz?”

Lanser:

“Oturabilir miyim?” diye sordu.

“Ne diye soruyorsunuz? Bu da başka bir yalan. isterseniz beni ayağa dikersiniz.”

“İster inanın ister inanmayın, söylediklerim doğrudur: Size de konumunuza da saygım vardır ve...”

Başını eline dayayarak bir süre sustuktan sonra devam etti:

“Yalnız şunu söylemek istiyorum: Belirli bir yaşta, belirli anılar yüklü bir insan olarak benim hiçbir önemim yok. Sizinle aynı görüşte olabilirim, ama bunun ne yararı var? Çerçevesinden çıkamadığım, uğrunda çalıştığım, siyasi ve askeri düzenin belirli birtakım yöntemleri vardır ki bunlar değişmez.”

Orden cevap verdi:

“Dünya kurulalı beri bu eğilim ve yöntemlerin yanlış olduğu kanıtlanmıştır.”

Lanser acı acı güldü:

“Ben birçok şey hatırlayan bir insan olarak görüşünüze katılabilir, hatta bu görüş ve düzenin bir eğilimi de anlayışsızlıktır; tek görevi olan cana kıymaktan bir parmak ilerisini görememektir, diye ekleyebilirim. Ama ne çare, geçmişten ders alıp uygulamaya yetkili değilim ki. Gözdağı olur diye bu işinin halkın ortasında kurşuna dizilmesi gerek.”

“Öyleyse, bu konuda daha fazla konuşmalıyım.”

“Aksine, konuşmamız gerek. Yardımınızı istiyoruz..”

Orden bir süre sessizce oturduktan sonra:

“Ne yapalım biliyor musunuz?” dedi. “Askerlerimizin ölümüne neden olan makineli tüfekleri kaç kişi kullanıyordu?”

“Topu topu yirmi beş kişi olsa gerek.”

“Ala. Siz onları kurşuna dizerseniz ben Morden’i idama mahkûm ederim.”

“Alay mı ediyorsunuz?”

“Çok ciddi konuşuyorum.”

“Olamaz bu! Siz de kabul edersiniz.”

“Biliyorum. Ama sizin de benden istediğiniz olanaksız.”

“Bunu tahmin etmeliydim. Sanırım Corell’i başkan yapmam gerekecek.”

Birdenbire, Orden’e dönerek sordu:

“Mahkemede bulunacak mısınız?”

“Evet, Alex’i yalnız bırakmak istemem.”

Lanser, Orden’e bakarak hazin hazin güldü:

“Ne zorlu bir iş almışız üstümüze!”

“Evet, yeryüzünde her bakımdan olanaksız tek iş, yapılamayacak tek şey...”

“Neymiş bu?”

“İnsan ruhunu sonsuza dek yıkmak.”

Orden’in başı önüne sarkmıştı. Lanser’e bakmadan devam etti:

“Kar başladı. Geceyi beklemedi bile. Karın tatlı, serin kokusunu pek severim.”

IV

Saat on birde kar lapa lapa yağıyor, gökyüzü hiç görünmüyordu. Kasaba halkı karın altında telaşlı telaşlı dolaşıyordu. Kapıların önü, alandaki anıtın üstü, madenle liman arasındaki tren hattı karla örtülmüştü. Kar küme küme yığılmıştı. Araba tekerlekleri zik zak sağa sola kayıyordu. Kasabayı saran karanlık, kara kara bulutlardan da karaydı. Kasabayı bir bahtsızlık, kupkuru ve gitgide artan bir nefret kaplamıştı. Kimse sokakta fazla kalmıyor, hemen bir kapıdan içeri girip kayboluyor, kapılar derhal kapanıyordu. Sanki perdelerin arkasında gözler vardı. Düşman askerleri sokaklardan geçerken, devriyeler caddeyi boylarken, üzerlerine soğuk, küskün gözler dikiliyordu. Kasaba halkı dükkânlara ancak yiyecek almak için giriyor, para verip alacaklarını aldıktan sonra satıcıya bir merhaba bile demeden çıkıp gidiyorlardı.

Belediye konağının küçük salonunda lamba yanmıştı. Işığı yağın karı aydınlatıyordu. Mahkeme toplanmıştı. Lanser masanın başına geçmişti, Hunter solundaydı. Onun yanında Tonder, daha sonra da Loft oturuyordu. Loft'un önünde bir yığın kâğıt vardı. Karşı tarafta Başkan Orden, albayın solunda oturuyordu. Yanında Prackle vardı. Prackle önündeki deftere bir şeyler karalıyordu. Masanın arkasında tahta heykelciklere benzeyen miğferli iki süngülü duruyordu. Alex Morden süngülülerin arasındaydı. İri yarı bir gençti. Kısa, geniş bir alnı, derin gözleri ve ince uzun bir burnu vardı. Çenesi sert, dudakları kalın, dolgundu. Geniş omuzlu, dar kalçalı bir gençti. Kelepçeli ellerini durmadan açıp kapıyordu. Siyah pantolon, açık yakalı mavi bir gömlek, eskilikten parlamış koyu renkli bir ceket giyiyordu.

Yüzbaşı Loft önündeki kâğıdı okumaya başladı:

“Görevi başına dönmesi emredilince karşı çıktı. Emir tekrarlandığı zaman sanık, kazmasıyla yüzbaşı Loft'un üzerine yürüdü. Yüzbaşı Bentick araya girdi...”

Başkan Orden öksürdü. Loft susunca:

“Otur Alex” dedi. “Muhafızlar, biriniz bir iskemle getirin.”

Asker hemen gidip bir iskemle getirdi.

Loft:

“Sanığın ayakta durması âdettir,” dedi.

Orden cevap verdi:

“Bırakın otursun. Kim duyacak? Ayakta durdu diye zabıt tutarsınız.”

Loft:

“Yalan zabıt tutmak adet değildir,” deyince, Orden,

“Otur Alex,” diye tekrarladı.

İri yarı genç oturdu. Kelepçeli ellerini durmadan açıp kapıyordu. Loft:

“Fakat bu aykırı bir hareket,” diye söze başlayınca, Albay:

“Bırak otursun,” dedi.

Yüzbaşı Loft öksürüp genzini temizleyerek okumaya devam etti:

“Yüzbaşı Bentick araya girdi. Başına yediği bir darbe ile kafatası parçalandı. Tıbbi rapor ilişiktir, okumamı ister misiniz?”

Lanser:

“Gerek yok,” dedi. “Elden geldiğince kısa kesin.”

“Bu olay birçok erimizin gözü önünde olmuştur. İfadeleri ilişiktir. Askeri mahkeme sanığın

cinayetle suçlu olduğuna ve idamına karar vermiştir. Erlerin ifadelerini okumamı arzu eder misiniz?”

Lanser, içini çekerek:

“Hayır,” dedi ve Alex’e döndü:

“Yüzbaşayı öldürdüğünüzü inkar etmiyorsunuz değil mi?”

Alex hazin hazin güldü:

“Sadece vurdum, öldürdüğümü bilmiyorum.”

Orden:

“Yaşa Alex!” dedi. İkisi dostça bakiştılar.

Loft:

“Yüzbaşayı başkasının öldürdüğünü mü iddia ediyorsunuz?”

“Bilmiyorum. Ben sadece vurdum. Sonra biri bana vurdu.”

Albay Lanser söze karıştı:

“Açıklamak ister misin? Hiçbir şey mahkemenin hükmünü değiştiremez, fakat dinleriz.”

Loft:

“Albayın bu şekilde konuşmasının uygun olmadığını arz etmek isterim. Mahkemenin adil olmadığı hissini uyandırır,” dedi.

Orden güldü. Albay, Orden’e bakıp hafifçe gülümsedi.

“Açıklama yapacak mısınız?” diye tekrarladı.

Alex bir şey söylemek için elini kaldırıncaya öbür eli de beraber kalkmıştı. Beceriksiz bir tavırla ellerini tekrar kucağına koydu.

“Kendimi kaybetmişim,” dedi. “Çok sinirliydim. İşimin başına dönmemi emretti. Ben özgür bir adamım. Öfkeyle kendimi kaybettim. Kafasına vurdum. Galiba biraz sert vurmuşum. Ama yanlışlıkla başkasına vurdum.”

Loft’u göstererek devam etti:

“İşte bu adama vurmak istemiştim.”

Lanser:

“Kime vurmak istediğinin önemi yok,” dedi. “Hiç fark etmez. Yaptığından dolayı pişman mısınız?”

Masaya doğru dönerek:

“Pişman olduğunu söylerse zabıta daha iyi etki bırakır,” dedi.

Alex:

“Pişman mı?” diye sordu. “Pişman değilim. Bana çalışmamı emretti... bana, özgür bir adama! Ustabaşıydım ben! Çalışmamı emretti!”

“İdam hükmü giyersen pişman olmayacak mısınız?”

Alex başını önüne eğdi. İçtenlikle düşündükten sonra:

“Hayır,” dedi. “Yani aynı işi bir daha yapar mıyım demek istiyorsunuz?”

“Evet, bunu söylemek istedim.”

“Hayır, pişman olduğumu sanmıyorum.”

Lanser:

“Zapta sanık nedamet gösterdi diye geçirin,” dedi, “hüküm kendiliğinden verilmiştir. Anlıyor musunuz?”

Alex’e döndü:

“Mahkeme kararından kaçınılmaz. Mahkeme sizi suçlu bulmuş ve idamınıza karar vermiştir. Daha

fazla eziyete gerek yok. Yüzbaşı Loft, unuttuğum bir nokta var mı?”

Orden:

“Beni unuttunuz,” diyerek kalktı, iskemlesini itip, Alex’in yanına yaklaştı. Alex uzun senelerin verdiği alışkanlıkla, saygıyla ayağa kalkmıştı.

“Alexander halk beni başkan seçmişti.”

“Biliyorum efendim.”

“Alex, bu adamlar kasabamızı işgal eden düşmanlardır. Vatanımızı ansızın, haince, zorbalıkla zaptettiler.”

Yüzbaşı Loft:

“Albayım bu sözlere izin vermemelisiniz.” dedi.

Lanser:

“Şşşş...” dedi. “Açıkça söylenmesi daha iyi. Yoksa kulaktan kulağa fısıldansın mı isterdiniz?”

Orden bu sözleri duymamazlıktan gelerek devam etti:

“Geldikleri vakit gerek ben gerekse bütün kasaba halkı şaşkınlık içindeydik. Ne yapacağımızı, ne düşüneceğimizi bilemiyorduk. İlk hamleyi sen yaptın. Senin kişisel öfken halkın öfkesinin başlangıcıdır. Kasabada, benim bu adamlarla işbirliği yaptığım yolunda laflar dönüyormuş, biliyorum. Halka bunun aksini kanıtlayabilirim. Fakat sen... sen yakında öleceksin. Senin bilmeni isterim.”

Alex başını önüne eğdi, biraz sonra tekrar kaldırarak:

“Biliyorum efendim,” dedi.

Lanser sordu:

“Manga hazır mı?”

“Dışardalar Albayım?”

“Kim kumanda edecek?”

“Teğmen Tonder.”

Tonder başını kaldırdı. Çenesi kaskatı olmuştu. Sanki güçlkle nefes alıyordu.

Orden hafifçe:

“Korkuyor musun, Alex?” diye sorunca, genç adam:

“Evet efendim,” dedi.

“Sana korkma diyemem. Senin yerinde ben de olsam korkardım. Hatta şu genç ‘savaş tanrıları’ dahi senin yerinde olsalar korkarlardı.”

Lanser:

“Mangayı çağırın,” diye emir verince Tonder hemen ayağa kalkıp kapıya doğru ilerledi:

“Buradalar Albayım.”

Kapıyı ardına kadar açtı. Miğferli birkaç er içeri girdi.

Orden:

“Haydi git, Alex,” dedi. “Ve bil ki bu adamlar buradan çekilip gitmedikçe veya ölmedikçe rahata huzura kavuşamayacaklar. Sen halkı birleştirdin. Hazin bir düşünce bu, hatta senin yazgına karşın pek sönük bir avutma, ama ne de olsa gerçek. Rahat huzur yüzü göremeyecekler.”

Alex gözlerini sımsıkı kapamıştı. Başkan Orden eğilerek, genci hafifçe yanağından öptü:

“Yolun açık olsun Alex.”

Muhafız Alex’i kolundan yakaladı. Genç adamın gözleri hâlâ sımsıkı kapalıydı. Askerin koluna

dayanarak ilerledi, kapıdan çıktılar. Erler başka yanlara bakıyorlardı. Ayak sesleri bir süre evin içinde duyulduktan sonra karda kesildi. Kar ayak seslerini örtüvermişti.

Masanın başında oturanlar çıt çıkarmıyordu. Orden pencereye baktı. Bir el çabucak penceredeki karları temizleyivermiş, ufacık bir açıklık oluşturmuştu. Orden heyecanla dışarıya baktı, sonra tekrar başını çevirdi. Albaya:

“Umarım yaptığınız işin ne demek olduğunu biliyorsunuzdur,” dedi.

Yüzbaşı Loft önündeki kâğıtları topluyordu. Lanser sordu:

“Alanda mı yapılacak Yüzbaşı?”

“Evet Albayım alanda. Halkın görmesi gerek.”

Orden:

“Umarım ne yaptığınızı biliyorsunuzdur,” diye yineledi.

Lanser:

“Dostum,” dedi, “ister bilelim, ister bilmeyelim, böyle yapılması gerekiyor.”

Odayı bir sessizliktir kaplayıverdi. Herkes kulak kesilmişti. Uzun sürmedi zaten. Ta uzaktan silah sesleri duyuldu. Lanser derin derin içini çekti. Orden elini alınına götürdü, derin bir nefes aldı. Birden dışardan çığlıklar duyuldu. Pencerenin camı kırıldı ve Teğmen Prackle odaya daldı. Elini omuzuna götürüp dikkatle baktı.

Lanser ayağa fırlayarak bağırdı:

“Demek başladı ha? Yaranız ağır mı Teğmen?”

Prackle:

“Omuzum,” diyebildi.

Lanser komutayı ele almıştı.

“Yüzbaşı Loft,” diye söze başladı. “Karda ayak izleri görülebilir. Derhal bütün evleri tarayıp silah araştırması yapacaksınız. Evinde veya üzerinde silah bulunan herkesi tutuklamamızı istiyorum.”

Başkan Orden’e dönerek devam etti:

“Size gelince,” dedi, “siz göz altında bulundurulacaksınız. Ve şunu anlamınızı istiyorum: Bire karşı beş, on hatta yüz kişi öldüreceğiz!”

Orden sükûnetle cevap verdi:

“Gerçekten geçmişini anımsayabilen bir insan!..”

Lanser subaylara emir verirken, sözünü yarıda kesti. Ağır ağır dönüp Başkana baktı. Bir an içinde birbirlerini anlayıverdiler. Sonra Lanser omuzlarını dikleştirerek sert bir tavırla:

“Sadece hiçbir şey anımsamayan bir insan!” diye yanıtladı.

Biraz sonra devam etti:

“Kasabada ele geçirilen bütün silahlar toplanacak. Karşı çıkanları yakalayıp getirin. Haydi, ayak izleri kaybolmadan derhal harekete geçin.”

Subaylar miğferlerini giydiler, tabancalarını ellerine aldılar ve çıkıp gittiler. Orden kırık pencereye doğru ilerleyerek hüzünlü bir sesle:

“Karın tatlı, serin kokusu...” dedi.

Günler haftalar yavaş yavaş geçip gitti, aylar geçti. Kar yağdı, eridi: yağdı, gene eridi; sonun da yağdı ve olduğu yerde kaldı. Küçük kasabada damların tepesinde bembeyaz çanlar, şapkalar, türlü biçimler belirdi. Kapıların önünde kardan derin eşikler yarıldı. Limana boş gelen kömür tekneleri dolu dönüyordu, ama kömür madenden ne güçlüklerle çıkartılıyordu. En iyi maden işçileri bile yanlış iş görüyorlardı. Beceriksizdiler. Yavaş çalışıyorlardı. Makineler bozuluyor, onarımı uzun sürüyordu. Tutsak olan kasaba halkı sakin, sessiz, sabırlı bir öç özlemine bürünüverdi. Vatan hainleri, düşmanın yardımcıları da -bunların çoğu daha iyi bir devlet düzeni, daha kusursuz bir yaşam biçimi bulacaklarına inanıyordu- boyun eğdikleri yönetimde güvenlik bulamadılar. Bir zamanlar dost bildikleri insanlar kendilerine buz gibi gözlerle bakıyor, tek kelime konuşmuyordu.

Havada, dönen, dolaşan, pusuda bekleyen bir ölüm kokusu vardı. Küçük kasabayı vatanın dört bir köşesine bağlayan, dağlara doğru tırmanıp uzanan demir yolunda sık sık kazaya rastlanıyordu. Dağlardan kar kümeleri yuvarlanıyor, tren hattını tikiyor, dağıtıyordu. Raylar denetlenmeden tren hareket edemiyordu. Göz dağı olarak halk kurşuna diziliyor, gene de durum değişmiyordu. Zaman zaman, tek tük birkaç genç bir araya gelip İngiltere'ye kaçıyor. İngilizler madeni bombalıyor, hasara yol açıyor, bu arada hem dostlarını hem düşmanları öldürüyordu. Bunun da bir yararı olmadı. Kış soğuğu bastırdıkça halkın nefreti gitgide artıyordu. Yiyecek bile sınırlıydı. Söz dinleyenlere, itaatkar olanlara, boyun eğenlere yemek veriliyor, boyun eğmeyenler yoksun kalıyordu. Sonunda, halk zorla boyun eğdi. Bir an geldi ki, yiyecek sınırlandırılmadı. İşçiler aç açına çalışamaz oldular. Halkın gözlerindeki kuru ifadenin altına derin, için için bir nefret yerleşti.

Düşman da kuşatılmıştı. Düşman askerleri kendi aralarında yapayalnız kaldılar. Başboş gezmeye gelmiyordu. Biri biraz dikkatsiz davransa ortadan kayboluveriyor, cesedi karlara karışıyordu. Tek başına kadına gidecek olsa gene hemen ortadan kayboluveriyor, cesedi karlara gömülüyordu. İçecek olsa, gene ansızın yok oluveriyordu. Düşman askerleri aralarında türkü söylüyorlar, ancak kendi aralarında oyun oynuyorlardı. Çok zaman oyunlar, türküler birden duruyor, yerini sıra türkülerini alıyordu. Dostlarından, akrabalarından, kendilerini sevenlerden laf açıyorlar, sıcaklık, sevgi aranıyorlardı. İnsanoğlu ancak günün birkaç saatinde, yılın birkaç ayında sadece asker olabilir, sonra yeniden ancak insan olmak ister; kadın ister, içki ister, müzik ister, gülmek, rahatlamak ister. Bunlar elinden alınca özlemi dayanılmaz olur.

Askerler evi ocağı aramaya başladılar. İşgal ettikleri yerden nefret eder oldular. Halka ters davrandılar, ters karşılık gördüler. Askerlerin içinde sinsi bir korku belirmeye başladı. Bu durumun bitip tükenmeyeceğinden, vatana, eve dönüp rahatlayamayacaklarından, günlerden bir gün yaban tavşanları gibi dağlarda kovalanacaklarından korkmaya başladılar. Tutsak halkın nefreti dinmiyordu. Nöbetçiler bir yerde ışık seçip kahkaha işitmeye görsün, hemen koşup, içleri yanarak yaklaşıyorlar, ama onlar gelir gelmez kahkahalar kesiliyor, sıcaklık, içtenlik yitiyor, halk soğuk, acı, ters bir hal alıyordu. Askerler, aşçı dükkânlarında sıcak yemek kokusu alınca girip ısmarlıyorlar, fakat bir de bakıyorlardı ki, istedikleri sıcak yemeklerin ya tuzu ya biberi fazla kaçmış...

Askerler gazetelerde ülke haberlerini, öbür işgal bölgelerine ait haberleri okuyorlardı. Tümü iyi, umutlu haberlerdi. İlk önce inandılar, sonra artık inanamaz oldular. Hepsinin içinde bir korku vardı. "Evimiz ocağımız çökse bize duyurmayacaklar, duyduğumuz vakit de iş işten geçmiş olacak. Kasaba halkı bizi sağ çıkarmaz buradan. Hepimizi öldürürler." Belçika'dan, Rusya'dan çekilen askerlerin başlarına gelenleri duymuşlardı. Biraz daha uyanık olanlar Napolyon ordularının o hazin ve korkunç

Moskova çekilişini anımsıyordu. Askerler geri dönerken, her köylünün çapası, baltası kan kokarmış, karın altı kokmuş cesetlerle dolmuş...

Ne zaman biraz rahatlasalar, kendilerini bırakıverseler, ya da fazla uyusalar, burada da durumun aynı olacağını düşünüyorlar, uykuları kaçıyor, sınırları bozuluyordu. Sordukları sorulara subaylar yanıt veremiyordu, çünkü ne yanıt vereceklerini bilmiyorlardı. Kendilerine bir şey söylenmez olmuştu. Ülkeden gelen haberlere inanmıyorlardı.

Yenen, yenilenden korkar oldu. Sınırları bozuldu. Geceleri gölgelere ateş etmeye başladılar. Soğuk, tatsız bir sessizlik artlarını bırakmaz oldu. Bir hafta üç er delirdi. Gece gündüz ağladılar. Sonunda, geri gönderildiler. Başkaları da delirirdi belki, ama delileri acımayla öldürdüklerini duymuşlardı. Acımayla öldürmenin ne demek olduğunu düşünmek bile korkunçtu. Konaklarken içlerini korku bürüyor, mahzunlaşıyorlar; nöbetteyken içlerini korku bürüyor, hainleşiyorlardı.

Yıl geçiyor, geceler uzuyordu. Saat üçte hava kararıyor, ertesi sabah dokuza kadar gün doğmuyordu. Artık karların üstünde de neşeli ışıklar parlamaz olmuştu. Uçaklardan korunmak için karartma vardı. Gene de, İngiliz uçakları gelince, madenin yakınında elinde lamba taşıyan bir adam, yahut fener taşıyan bir kız görüp öldürüyorlardı, ama bunun da bir yararı olmuyordu. Adam öldürmekle hiçbir şeyin önüne geçemiyorlardı.

Subaylar; erlere örnek olmaları gerektiğinden, biraz daha soğukkanlı davranabiliyorlardı, çünkü daha iyi ve daha uzun eğitim görmüşlerdi. Biraz daha iyi düşünebiliyorlardı, çünkü sorumlulukları vardı. Oysa aynı korkular, hatta biraz daha derin olarak, onların da içlerine gömülüvermiş, aynı istekler yüreklerini bürümüştü. Subayların durumu daha da güçtü. Halk, yenilgi görmek için, erler de zayıflık aramak için her an onları inceliyordu. Sinir ve gerginlikten bittiktiler. Yenenler sinir harbi içindeydiler. Hem halk, hem de düşman, ilk aşamadan sonra neler olacağını kestirebiliyorlardı.

Belediye konağının üst odalarında rahat denen şey kalmamıştı. Camlara kara kara kağıtlar yapıştırılmış, odanın içi değerli malzemeye dolmuştu: El değmemesi gereken aletler, miğferler, maskeler... Bu odada disiplin biraz gevşekti. Bir yerde biraz gevşeklik olmazsa makine ansızın duracakmış gibi bir duyguya kapılmışlardı. Masanın üstündeki iki gaz lambası sert, parlak bir ışık çıkarıyor, duvarlarda koca koca gölgeler geziniyordu. Lambaların sinsi gürültüsü odayı için için dolduruyordu.

Binbaşı Hunter işine devam ediyordu. Resim tahtası her zaman kurulu durumdaydı, çünkü bombalar, yaptığı işi aynı hızla silip süpürüyordu. Binbaşı buna hiç de üzülüyordu, çünkü ona kalırsa yapı yapmak, yaşam demektir, bu kasabada ise istediğinden çok yapı işi vardı. Lambasını arkasına yerleştirip resim tahtasının başına geçiyor, T cetveli inip çıkıyor, kalemi durup dinlenmek bilmiyordu.

Teğmen Prackel'in kolu hâla sargıdaydı. Masanın başına kurulmuş resimli bir dergi okuyordu. Masanın ucunda Teğmen Tonder mektup yazıyordu. Kalemmini havada tutuyor, ara sıra başını kaldırıp, gözlerini tavana dikeyiyor, mektubuna ekleyecek sözcükler aranıyor.

Prackle derginin sayfasını çevirerek:

“Gözlerimi kapayınca şu sokaktaki bütün dükkânlar kafamda canlanıyor,” dedi.

Hunter işine devam ediyor, Tonder mektubuna birkaç sözcük daha ekliyordu. Prackle devam etti:

“Tam şunun arkasında bir lokanta vardır. Resimde görünmüyor. Adı Burden lokantasıdır.”

Hunter başını kaldırmadı. Sadece:

“O lokantayı bilirim,” dedi. “Kızartmaları iyidir.”

“Bütün yemekleri iyidir. Fena yemek vermezler zaten. Hele kahvesi...”

Tonder mektubundan başını kaldırıp cevap verdi:

“Artık ne kahve ne de kızartma bulamazsın.”

“Onu bilmem ama, eskiden bulunurdu, sonra gene yaparlar. Bir de güzel garson kız vardı orada.”

Sağlam kalan eliyle kızın vücudunu tarif etti:

“Sarışın, nah böyle...”

Tekrar dergiye baktı.

“Garip gözleri vardı, şey, yani... gülüyormuş ya da ağlıyormuş gibi buğulu gözleri vardı.”

Gözlerini tavana dikti, hafif bir sesle devam etti:

“Bir kez birlikte gezmeye gitmiştik. Çok hoş bir kızdı. Ne diye daha sık gitmezdim bilmem?

Acaba hâlâ orada mıdır?”

Tonder karamsar bir bakışla,

“Sanmam,” dedi. “Herhalde bir fabrikada çalışıyordur.”

Prackle güldü:

“İnşallah kızları da vesikaya bindirmemişlerdir.”

Tonder:

“Ne olur sanki?” dedi.

Prackle teğmene takılarak:

“Kızlarla aran pek hoş değil galiba?” diye cevap verdi.

“Pek hoş değil. Yerine göre kızlardan hoşlanırım. Ama yaşamımın her yönünde kızlarla beraber olmak istemem.”

“Bana kalırsa insanın her anında kafasında kızlar yer ediyor.”

Tonder konuyu değiştirmeye çalıştı:

“Bu pis lambalar sinirime dokunuyor. Binbaşı dinamoyu ne zaman düzelteceksiniz?”

Binbaşı Hunter başını ağır ağır kaldırarak cevap verdi:

“Şimdiye kadar bitmesi gerekirdi. Becerikli işçiler çalışıyor. Korumacı sayısını artırmam gerekecek sanırım.”

“Dinamoyu bozan herifi yakaladınız mı?”

“Beş kişiden biri. Beşini de yakalattım.”

Alaylı bir tavırla devam etti:

“İnsan yolunu bilirse dinamo bozmak o kadar kolay ki. Biraz kısaltılınca kendi kendine bozulur. Şimdiye kadar elektrik gelmiş olmalıydı.”

Prackle dergisine bakarak:

“Acaba ne zaman süremiz dolacak,” dedi. “Acaba ne zaman ülkemize dönebileceğiz? Binbaşım, eve dönüp biraz eğlenmek istemez miydiniz?”

Binbaşı başını kaldırdı. Yüzünden derin bir umutsuzluk okunuyordu.

“Elbette,” dedi. Sonra kendini toparlayarak devam etti:

“Şu yan hattı tam dört kez yaptım. Ne diye hep aynı nokta bombalanıyor anlayamıyorum. Bu hattan usanmış artık. Çatlaklardan dolayı her defasında yön değiştirmem gerekiyor. Yarıkları doldurmaya vakit bile yok. Yer tümünden donmuş. Yapılacak o kadar çok iş var ki.”

Birden ışık geldi, lambalar yandı. Tonder hemen uzanıp masanın üstündeki gaz lambasını söndürdü. Odadaki sinsi ses kaybolmuştu.

Tonder:

“Aman, çok şükür!” dedi. “Bu fısır fısır ses sinirlerimi bozuyordu.” Yazdığı mektubu katlayarak

devam etti:

“Mektuplar ne diye bu kadar seyrek geliyor bilmem. İki haftada bir tek mektup aldım.”

Prackle:

“Belki kimse sana yazmıyordur da ondan,” dedi.

“Belki.”

Tonder binbaşuya dönerek devam etti:

“Ülkede bir şey olursa acaba bize bildirirler mi? Yani, fena bir haber olursa, biri ölürse filan?..”

“Bilmem.”

“Şu pis delikten bir kurtulsam!”

Prackle lafa karıştı.

“Hani savaştan sonra buraya yerleşmek istiyordun?”

Tonder’in benzetisiyle devam etti:

“Dört beş tarlayı bir araya getirince, yerleşmek için güzel bir çiftlik olur. Böyle dememiş miydin?

Vadinin Kontu!.. Hoş, şirin insanlar, güzel çimenler, geyikler, minik çocuklar... Bunları istemiyor muydun Tonder?”

Prackle konuşurken, Tonder’in eli kucağına düşürmüştü. Sonra birden elleriyle şakaklarını sıkarak, heyecanla konuşmaya başladı:

“Sus Tanrı aşkına! Böyle konuşma! Ya buranın insanları! Lanet, pis insanlar! Soğuk insanlar!

Adamın yüzüne bile bakmıyorlar.”

Ürpererek devam etti:

“Ağzlarını açmıyorlar. Ölü gibi yanıt veriyorlar. Ve bu lanet insanlar boyun eğiyorlar. Kızları buz gibi!”

Kapı hafifçe vuruldu. Kömür tenekesi elinde, Joseph içeri girdi. Sessizce odanın içinde yürüdüktan sonra kömür kabını o kadar hafif bir şekilde yere koydu ki, hiçbir ses duyulmadı. Kimseye bakmadan döndü ve kapıya doğru ilerledi. Prackle:

“Joseph!” diye seslendi.

Joseph gene cevap vermeden döndü. Teğmenin yüzüne bakmadı. Hafifçe eğildi. Prackle gene bağırarak konuştu:

“Joseph, şarap ya da konyak var mı?”

Joseph başını salladı.

Tonder, öfkeden delirmiş gibi yerinden fırlayarak haykırdı:

“Cevap versene domuz herif! Ağzını aç da cevap ver!”

Joseph başını kaldırmadan, monoton bir sesle cevap verdi:

“Hayır efendim, şarap yok.”

Tonder hırsıyla sordu:

“Konyak da yok mu?”

Joseph önüne baktı. Gene monoton bir sesle konuşarak:

“Konyak da yok efendim,” dedi. Hiç kıpırdamadan duruyordu.

“Ne istiyorsun?”

“Gitmek istiyorum efendim.”

“Git öyleyse Allah’ın belası!”

Joseph sessizce kapıdan çıktıktan sonra, Tonder cebinden bir mendil çıkarıp yüzünü sildi. Hunter

başını kaldırarak:

“Bu kadar çabuk mağlup olmamalydın,” dedi.

Tonder yerine oturdu. Başını ellerine dayadı. Kırık bir sesle:

“Ben de bir kız istiyorum,” dedi. “Eve dönmek istiyorum. Bir sevgili istiyorum. Kasabada bir kız var, güzel bir kız. Her zaman görüyorum. Sarı saçları var. Hırdavatçı dükkanının yanına oturuyor. O kızı istiyorum.”

Prackle:

“Kendini tut,” dedi. “Sinirlerine hakim ol.”

O anda ışıklar sönüverdi, oda karanlığa gömüldü. Kibrit çakılıp, lamba yakılırken binbaşı konuşmaya başladı:

“Hepsini ele geçirdim sanıyordum. Biri kaçmış anlaşılın. Her dakika da dinamonun başına koşamam ya. Güvenilir nöbetçiler koymuştum..”

Tonder ilk önce gaz lambalarının birini sonra öbürünü yaktı. Hunter sertçe, Tonder’e:

“Teğmen,” dedi, “konuşacaksan bizimle konuş. Düşman böyle konuştuğunu duymasın. Sinirlerimizin bozulduğunu duymak düşmanın ekmeğine yağ sürer. Bir daha böyle konuşmayın yanlarında.”

Tonder yeniden oturdu. Işık gözlerinin içine giriyordu. Lambanın sinsi sesi odayı kaplamıştı:

“İşte,” dedi. “Sağımız, solumuz çepeçevre düşmanla dolu. Her erkek, her kadın, hatta her çocuk bize düşman. Dört yanımız düşmanla dolu. Kapıların ardından bizi gözetliyorlar. Perdelerin arkasında bembeyaz suratlar sesimizi dinliyor. Hepsini yendik. Her yerde kazandık. Onlar da bekleyip baş eğiyorlar. Ve bekliyorlar. Yarı dünya bizim oldu. Başka yerlerde de durum böyle mi Binbaşım?”

Hunter:

“Bilmem,” diye cevap verdi.

Tonder:

“İşte,” dedi. “Bilmiyoruz. Raporlar, elimize geçen bütün haberler. .. Ele geçirdiğimiz ülkeler askerlerimizi övüyor, yeni kurulan düzeni göklere çıkarıyorlar.”

Sesi değişmiş, gitgide daha da yumuşamıştı.

“Raporlarda bizden nasıl söz ediyorlar? Övüldüğümüzü, sevildiğimizi, yolumuza çiçekler döşendiğini mi yazıyorlar? Ya, karların altında bekleyen şu korkunç insanlar?”

Hunter:

“İçini döktün, bari rahatladın mı?” diye sordu.

Prackle sağlam kalan koluyla masayı hafif hafif yumrukluyordu.

“Böyle konuşmaması gerekirdi. Duygularını saklamalıydı. Madem ki asker olmuş, bari iyi bir asker olmaya çalışsın.”

Kapı hafifçe açıldı, Loft içeri girdi. Miğferinde, omuzlarında kar vardı. Burnunun ucu kıpkırmızı olmuştu. Yakasını kulaklarına kadar kaldırmıştı. Miğferini çıkarırken karlar yere döküldü. Omuzlarını silkeledi.

“Ne çetin iş!” diye söylendi.

Hunter sordu:

“Yeni bir patırtı mı oldu?”

“Ne zaman patırtı yok ki? Sizin dinamoyu gene becermişler. Sanırım madeni biraz yoluna koydum.”

“Ne oldu?”

“Her zamanki bela. İşlerin aksaması ve yeni hasarlar. Bu defa hasar yapan herifi ele geçirdim ve temizledim. Artık bir çare buldum Binbaşım. Biraz önce aklıma geldi. Her işçiden belirli bir miktar kömür çıkarmasını isteyeceğim. Herifleri aç bırakırsam çalışamazlar, fakat başka bir çare buldum. Kömür çıkarmazlarsa ailelerine yiyecek vermeyeceğim. İşçileri madende doyuracağız. Bu şekilde kendi yiyeceklerini evde paylaşamayacaklar. Ya çalışırlar ya da çoluk çocuk aç kalır. Demin kendilerine de söyledim.”

“Ne dediler?”

Loft gözleri öfkeyle kısılarak cevap verdi:

“Ne mi dediler? Her zaman ne derler ki? Hiç! Hiçbir şey demediler! Bundan sonra kömür çıkarmasınlar da görelim.”

Kaputunu çıkarıp silkeledi. Gözü kapıya ilişince, bir iki parmak açık olduğunu fark etti. Sessizce ilerleyip kapıyı açtı, sonra tekrar kapattı.

“Girdiğimde kapadım sanıyordum.”

Hunter:

“Kapatmıştın,” dedi.

Prackle hâlâ derginin sayfalarını çeviriyordu. Sesi tekrar eski normal halini almıştı:

“Şunlar doğuda kullandığımız büyük tüfeklermiş. Hiç görmemiştim. Siz görmüş müydünüz Yüzbaşı?”

“Evet, hatta ateş edilirken de gördüm. Harika şeyler. Karşı koymak olanaksız.”

Tonder:

“Yüzbaşı,” dedi. “Memleketten haber alıyor musunuz?”

“Oldukça.”

“İşler yolunda mıymış?”

“Çok iyi! Ordularımız her yerde ilerliyor.”

“İngilizler daha yenilmediler mi?”

“Her yanda yeniliyorlar.”

“Ama hâlâ dövüşüyorlar.”

“Bir iki hava hücumundan başka bir şey yaptıkları yok.”

“Ya Ruslar?”

“Çoktan işleri bitti.”

Tonder ısrarla sordu:

“Ama hâlâ dövüşüyorlar değil mi?”

“Biraz çabalıyorlar, o kadar.”

Tonder:

“Öyleyse savaşı kazandık demektir, değil mi Yüzbaşım?” diye sordu.

“Evet kazandık.”

Tonder dikkatle yüzbaşıya bakarak sordu:

“Bütün bunlara inanıyorsun değil mi Yüzbaşı?”

Prackle söze karıştı.

“Açtırmayın şunun çenesini,” dedi.

Loft ters ters Tonder’e bakarak yanıtladı.

“Ne demek istediğini anlayamıyorum.”

“Şunu demek istiyorum: Yakında vatana döneriz artık değil mi?”

Hunter:

“Örgütlenme uzun sürer,” dedi. “Yeni düzen bir tek günde uygulanamaz.”

Tonder:

“Belki de ömrümüz boyunca sürer,” dedi.

Prackle gene söze karıştı:

“Şunun çenesini açtırmazsanız!”

Loft, Tonder’e yaklaşarak:

“Teğmen,” dedi, “sorularınızın türünü beğenmedim. Kuşku hoşuma gitmedi.”

Hunter:

“Çocuğa çullanma Loft,” dedi. “Çok yorgun. Hepimiz yorgunuz.”

“Ben de yorgunum, ama haince düşünceler sokmuyorum kafama.”

“Sana oğlanı boş yere suçlama dedim ya. Albay nerede biliyor musun?”

“Raporunu hazırlıyor. Destek isteyecek. İş umduğumuzdan daha da önemliymiş.”

Prackle heyecanla sordu:

“Acaba destek sağlayabilir mi?”

“Ne bileyim ben?”

Tonder güldü:

“Destek ha?..” Yavaşça ekledi:

“Belki değiştirme birliği istiyordur. Belki bir süre memlekete dönebiliriz.”

Gülerek devam etti:

“Belki gene sokaklarda dolaşabilirim. Gelip geçenler ‘merhaba’ derler. Beni sevindirirler, ben de onları sevindiririm. Çevrede dostlar olur. İçime korku girmeden arkamı dönebilirim.”

Prackle:

“Gene başlamasına!” dedi. “Aman gene çenesi açılmasın.”

Loft nefretle cevap verdi:

“Yeterince bela var başımızda, bir de deli derdi mi çekeceğiz?”

Tonder aldırış etmeden devam ediyordu:

“Yerimize başkaları mı gelecek dediniz?”

“Öyle bir şey demedim.”

“Ama belki gelir demiştiniz.”

“Bilmiyorum demiştim. Bana bak teğmen, dünyanın yarısını ele geçirdik. Bir süre o yerlerin düzenini sağlamalıyız. Bundan haberin var mı?”

“Ya öbür yarısı?”

“Bir süre yok yere dövüşecekler.”

“O zaman dünyanın dört bir yanına dağılmamız gerek.”

“Bir süre için.”

Prackle sinirli bir tavırla:

“Şunu sustursanız ne iyi olurdu,” dedi. “Bir yere kilitleyiverseniz. Konuşturmayın böyle!”

Tonder mendilini çıkarıp burnunu sildi. Bir süre sanki oynatmış gibi konuştu:

“Garip bir düş gördüm. Rüya olsa gerek... Belki de sadece düşünüyordum. Belki hem gerçek,

hem düşür.”

Prackle:

“Susturun şunu Yüzbaşım,” dedi.

Tonder devam etti:

“Yüzbaşı biz burayı ele geçirdik mi?”

“Elbette.”

Tonder’in gülüşü bir deli kahkahasını andırıyordu.

“Yendik ama korkuyoruz. Yendik ama kuşatıldık.”

Kahkahası çılgılık gibiydi.

“Bir düş gördüm, ya da aklımdan geçirdim. Karın altında kapılarda kapkara suratlar, perdelerin arkasında soğuk yüzler vardı. Belki gerçek belki düş...”

Prackle:

“Susturun şunu,” dedi.

Tonder devam etti:

“Düşümde Önder’in delirdiğini gördüm.”

Loft ile Hunter de gülmeye başladılar. Loft:

“Düşman Önder’in ne kadar deli olduğunu anladı,” dedi. “Bunu memlekete yazmalıyım. Gazeteler kesinlikle basarlar. Düşman Önder’in ne kadar deli olduğunu anlamış!”

Tonder hâlâ gülüyordu.

“Zaferden zafere, hayat baldan tatlı!”

Kahkahaları gırtlığını tıkıyordu. Mendilini ağzına örterek öksürmeye başladı.

“Belki Önder delirmiştir. Sinekler de sinek kâğıdını ele geçirirler. Sinekler, üç yüz kilometre daha kâğıt ele geçirmişler.”

Kahkahaları giderek daha çok çılgılığı andırıyordu.

Prackle sağlam kalan koluyla arkadaşını dürtüklüyordu:

“Sussana! Tut çeneni! Ne hakla böyle konuşuyorsun?”

Yavaş yavaş Loft bu kahkahaların normal insan gülüşü olmadığını anlamıştı. Teğmenin yanına yaklaşarak suratına bir şamar atlı.

“Teğmen, sus artık!”

Tonder hâlâ gülüyordu. Loft tekrar vurarak:

“Sus artık teğmen,” dedi. “İşitiyor musun?”

Tonder’in kahkahaları birdenbire kesilmişti. Odada gaz lambalarının sinsi fısıltısından başka çıt çıkmıyordu. Tonder şaşkın şaşkın eline baktı. Sonra elini morarmış yüzüne götürdü. Tekrar eline baktı. Başını masaya eğerek:

“Eve dönmek istiyorum,” dedi.

VI

Kasaba alanının hemen yanında, sipsivri damlı evlerin minicik dükkânlarla kucak kucağa barındığı dar bir sokak uzanıyordu. Kaldırımlar ve sokağın ortasında ince bir tabaka halinde yatan kar, çitleri üzerinde kalın kümeler oluşturuyor, damlarda uçuşuyordu. Bahçelerde karlar bir yana süpürülmüş, incecik patikalar açılmıştı. Gece kapkara, buz gibiydi. Karartma çok sıkı olduğundan, geceleri kimse sokağa çıkamıyordu. Karların üstünde evler karanlık birer yığın halinde yükseliyordu. Ara sıra, altı kişilik devriyeler sokaklarda dolaşıyor, çevreyi sessizce kolaçan ediyordu. Askerlerin elinde uzun, büyük cep fenerleri vardı. Hafif, çekingen ayak sesleri sokağın boşluğunu dolduruyor, çizmelerinin gıcırtiları karların arasında dağılıyordu. Kaputlarına sıkı sıkı bürünmüşlerdi. Miğferlerinin altında, kulaklarına kadar çekilmiş yün başlıklar, ağızlarını burunlarını örtüyordu. Hafif bir kar, pirinç taneciklerini andırırçasına yağıp duruyordu. Askerler yürürken konuşuyorlar, özledikleri şeylerden, etten, sıcak çorbadan, yağın güzel tadından, kızların güzelliğinden, tatlı gülüşlerinden, dudaklarından, gözlerinden söz ediyorlardı. Bazen de savaştan nasıl tiksindikleri anlatırlar, yaptıkları işlerden, sıla acısından laf açarlardı.

Demirci dükkanının yanındaki sivri damlı küçük ev, öbür evlerin eşiydi, kardan takkesini tıpkı onlar gibi tepesine geçirmişti. Kepenkli pencerelerinden ışık sızılmıyordu. Sokak kapısı sıkı sıkı kapanmıştı. İçerde oturma odasında lamba yanıyordu. Mutfağın ve yatak odasının kapıları açıktı. Arka duvarın dibinde siyah, demir bir soba vardı. İçinde cılız bir kömür ateşi yanıyordu. Ilık, yoksul, rahat bir odaydı. Yerdeki halı eskimişti. Duvar kağıdı tatlı kahverengi bir zemin üzerine eski moda yaldızlı zambak çiçekleriyle süslenmişti. Arka duvarda iki resim asılıydı. Biri eğrelti otları üzerinde yatan bir ölü balık, öbürü de bir çam dalında tünemiş ölü keklik resmiydi. Sağ taraftaki duvara, umutsuzluk içinde çırpınan bir alay balıkçıya doğru dalgaların üstünde ilerleyen İsa'nın resmi asılmıştı. Odada iki iskemle ve pırıl pırıl bir battaniye örtülü bir sedir vardı. Orta yerde yuvarlak, küçük bir masa duruyordu. Üstünde çiçekli abajurlu bir gaz lambası yanıyordu. Odayı tatlı, loş bir ışık kaplamıştı.

Sobanın yanındaki kapı, sokak kapısının arkasındaki küçük sofaya açılıyordu.

Masanın yanında, salıncaklı bir iskemlede Molly Morden bir başına oturmuş, eski mavi bir hırkayı söküyor, yünü yumak yapıyordu. Yumak hayli büyümüşü. Masanın üstünde yün işi bir çift şiş ve kocaman bir makas duruyordu. Örerken kullanmadığı için gözlüklerini masanın üstüne koymuştu. Güzeldi, gençti, tertemizdi. Altın sarısı saçlarını mavi bir kurdeleyle tepesine toplamıştı. Yünü sökerken elleri çarçabuk, beceriyle işliyor, ikide bir yan gözle sofaya açılan kapıyı gözlüyordu. Bacada rüzgarın sinsi sesi duyuluyordu. Donuk sesli, karlı, sakın bir geceydi.

Genç kadın birdenbire durdu. Elleri hiç kıpırdamıyordu. Kapıya bakıp kulak kabarttı. Sokaktan devriyelerin ayak sesleri geliyordu. Geçip gittiler, sesleri hafif, uzaktan duyulur oldu, biraz sonra büsbütün kayboldu. Molly yeni bir uç bulup yumağı sarmaya başladı. Tekrar durdu. Dışarda hafif bir ses vardı. Kapı üç defa vuruldu. Molly yünü bırakıp kapının dibine gitti:

“Kim o?” diye seslendi.

Kapıyı açınca, paltosuna sımsıkı sarılıp sarmalanmış biri içeri girdi. Gelen, atkılarında sıkı sıkı bürünmüş, al yanaklı aşçı kadın Annie idi. Burnunun ucu kıpkırmızı olmuştu. Soluk soluğa odanın dört bir köşesini gözden geçiriyordu.

“Hoş geldin Annie! Bu gece geleceğini hiç beklemiyordum. Çıkar paltonu da biraz ısın. Dışarısı pek soğuk.”

Annie:

“Askerler kışı erken getirdiler,” dedi. “Babam savaş olunca havalar bozulur, derdi ya da havalar bozulunca savaş olur... nasıldı unuttum.”

“Üstündekileri çıkar da sobanı yanına yaklaş.”

“Olmaz, geliyorlar.”

“Kim geliyor?”

“Başkan, doktor, bir de Anders Kardeşler.”

“Buraya mı geliyorlar? Neden acaba?”

Annie elini uzattı. Avucunda küçük bir paket vardı:

“Al bunu,” dedi. “Albayın tabağından aşırdım. Et.”

Molly paketi açtı. Eti ağzına koyup çiğnemeye başladı bir yandan da:

“Sen de yedin mi?” diye sordu.

“Pişiren ben değil miyim? Elbette yerim.”

“Ne zaman gelecekler?”

Annie genzinden konuşarak cevap verdi:

“Anders Kardeşler bu gece İngiltere’ye kaçıyorlar. Gitmeleri gerek. Şimdi gizleniyorlar.”

“Ya?... Neden?”

“Küçük kardeşleri Jack kömür arabasını parçaladı diye bugün kurşuna dizildi. Askerler şimdi bütün aileyi arıyorlar. Bilirsin ne yaparlar.”

Molly:

“Evet bilirim,” dedi. “Otursana Annie.”

“Vakit yok. Gidip başkana ortalığın süt liman olduğunu haber vereyim.”

“Buraya geldiğini gören oldu mu?”

Annie övünçle cevap verdi:

“Hayır, bu gibi işleri iyi beceririm.”

“Başkan evden nasıl çıkacak?”

Annie güldü:

“Biri odaya girip, bakarsa diye Joseph başkanın yerine aynı gecelik entarisi ve takkesini giyip hanımefendinin yanında yatacak.”

Tekrar gülerken devam elti:

“Joseph uslu uslu yatsa bari!”

“Bu kötü havada nasıl denize açılacaklar?”

“Kurşuna dizilmekten iyi!”

“Doğru. Başkan ne diye buraya geliyor dersin?”

“Ne bileyim? Anders Kardeşlerle konuşmak istiyor. Artık gitmem gerek. Sana haber vermeye gelmişim.”

Molly sordu:

“Ne zaman gelirler?”

“Belki yarım saat, belki de üç çeyrek sürer. Önce ben gelirim. Yaşlı aşçı kadınlara kimse aldırış etmiyor.”

Tam kapıya doğru ilerlerken yarı yolda durdu, son sözleri Molly söylemiş gibi ters ters:

“O kadar da yaşlı değilim,” diyerek çıkıp gitti.

Molly bir süre yün işiyle uğraştıktan sonra kalkıp sobanın başına gitti, kapağını açtı. Alevler

yüzünü aydınlatıyordu. Ateşi karıştırdı, bir iki parça kömür attıktan sonra sobanın kapağını örtüp yerine döndü. Daha iskemlesine oturmadan sokak kapısı vuruldu.

“Acaba Annie bir şey mi unuttu,” diye düşünerek kapıya doğru ilerledi. Sofaya çıkınca seslendi:

“Ne istiyorsun?”

Molly kapıyı açınca bir erkek sesi cevap verdi:

“Kötü bir amacım yok. Kötü bir amacım yok.”

Molly geri çekilince, Teğmen Tonder içeri girdi.

Molly:

“Siz kimsiniz? Ne istiyorsunuz? Buraya giremezsiniz? Ne istiyorsunuz?” diye sordu.

Teğmenin sırtında boz renkli kalın bir kaput vardı. Odaya girdi. Miğferini çıkarırken yalvarırcasına konuşarak:

“Kötü bir amacım yok,” dedi. “Ne olur bırakın gireyim.”

“Ne istiyorsunuz?”

Genç kadın, sokak kapısını kapadıktan sonra teğmen cevap verdi:

“Sadece biraz konuşmak istiyorum o kadar. Sizin sesinizi duymak istiyorum. Bütün arzum bu kadarcık.”

“Zorbalık mı niyetiniz?”

“Hayır. Bırakın biraz oturayım, sonra giderim.”

“Peki ama ne istiyorsunuz?”

Tonder anlatmaya çalıştı:

“Anlamıyor musunuz? İnanmıyor musunuz yoksa? Bir an için savaşı unutamaz mıyız? Bir an için?”

Bir an için insan gibi oturup beraberce konuşamaz mıyız?”

Molly uzun uzun genç adama baktı, yüzünü hafif bir gülücük kaplamıştı:

“Kim olduğumu bilmiyorsunuz değil mi?” diye sordu.

“Sizi kasabada gördüm. Güzel olduğunuzu biliyorum. Birazcık konuşmak istiyorum.”

Molly hâlâ gülüyordu.

“Kim olduğumu bilmiyorsunuz.”

İskemlesine oturdu. Tonder ne yapacağını şaşırılmış bir çocuk edasıyla ayakta duruyordu.

Molly sakın bir sesle devam etti:

“Yalnızlık hissediyorsunuz. Derdiniz bu değil mi?”

Tonder dudaklarını yalayarak, heyecanla konuştu:

“Doğru söylediniz. İyi anladınız. Anlayacağınızı biliyordum zaten. Nasıl olsa anlayacaksınız.”

Artık kelimeler birbirinin arkasından ağzından dökülüyordu:

“Kendimi o kadar yalnız hissediyorum ki, hastalık halini aldı bu. Bu sessizlik, bu nefret içinde kendimi öyle kimsesiz hissediyorum ki!”

Yalvarırcasına devam etti:

“Birazcık olsun oturup konuşsak!”

Molly yün işini eline aldı, kapıya çarçabuk bir göz atarak:

“Bir çeyrekte fazla kalamazsınız,” dedi. “Oturun teğmen.”

Tekrar kapıya baktı. Ev hafifçe çıtırdamıştı. Tonder yerinde diklenerek:

“Biri mi var burada?” diye sordu.

“Hayır, kar damı bastırdı da... Damı temizleyecek bir erkeğim yok artık.”

Tonder sevecen bir sesle:

“Kim neden oldu?” dedi. “Biz mi yaptık?”

Molly başını salladı. Ta uzaklara bakıyordu:

“Evet.”

Tonder oturarak:

“Çok üzgünüm,” diyebildi.

Bir iki dakika sonra:

“Keşke elimden bir şey gelse,” dedi. “Damı temizleteyim mi?”

Molly:

“Hayır,” dedi. “Hayır.”

“Neden?”

“O zaman herkes sizinle birlik oldum sanır. Beni aralarından atarlar. Bu da benim işime gelmez.”

Tonder:

“Evet, anlıyorum,” dedi. “Hepiniz bizden nefret ediyorsunuz. Ama isterseniz sizi koruyabilirim.”

Molly üstün durumda olduğunu anlamıştı. Gözlerini kısarak sertçe konuştu:

“Ne diye soruyorsunuz? Siz kazandınız. Askerleriniz bir şey sordular mı? Dilediklerini çekip aldılar.”

Tonder:

“Benim istediğim bu değil,” diye yanıtladı. “Böyle olsun istemiyorum ki!”

Molly tekrar oturdu. Sert bir sesle:

“Sizden hoşlanmamı istiyordunuz değil mi Teğmen?” diye sordu.

Tonder sadece:

“Evet,” dedi. Başını kaldırdı:

“O kadar güzelsiniz ki,” diye devam etti. “O kadar sıcak, cana yakınsınız ki! Saçlarınız pırıl pırıl.

Çoktandır sevecen, tatlı bir kadın yüzü görmemiştim.”

“Benim yüzümde bunları görebiliyor musunuz?”

Tonder genç kadının yüzüne dikkatle bakarak cevap verdi:

“Görmek isterdim.”

Molly önüne baktı:

“Bana kur mu yapıyorsunuz Teğmen?”

Genç adam beceriksiz bir tavırla yanıtladı:

“Benden hoşlanmanızı istiyorum. Elbette beni beğenmenizi isterim. Gözlerinizde sevgi görmek isterim. Sizi sokakta görmüştüm. Yürüyüşünüzü izledim. Sizi rahatsız etmesinler diye emir verdim. Rahatsız eden oldu mu?”

“Teşekkür ederim. Hayır, kimse rahatsız etmedi.”

Genç adam çabuk çabuk konuşarak:

“Sizin için birde şiir yazmıştım,” dedi. “Görmek ister misiniz? “

Molly alaylı bir tavırla:

“Şiir uzun mu?” diye sordu. “Neredeyse gitmeniz gerek.”

“Hayır, ufacık bir şiir. Kısacık bir şiir parçası.”

Ceketinin iç cebinden bir kağıt çıkarıp Molly’ye uzattı. Genç kadın lambaya eğilerek gözlüklerini taktı, sakın sakın okumaya başladı:

Gözlerin derin evrenine bürünmüş
Beni çeker, gidemem;
Masmavi düşüncelerden bir deniz
Yüreğime taşar.

Molly kağıdı katlayıp kucağına bıraktı.

“Bunu siz mi yazdınız Teğmen?”

“Evet.”

Genç kadın alaycı bir sesle:

“Benim için mi yazdınız?” diye sordu.

“Evet.”

Molly gülerek genç adama bakıyordu.

“Bunu siz yazmadınız Teğmen, ne dersiniz?”

Teğmen yalanı yakalanmış bir çocuk gibi hafifçe gülümsedi:

“Hayır.”

“Kimin yazdığını biliyor musunuz?”

“Evet. Heine yazmış. ‘Mit deinem blauen Angen’ diye başlar. Eskiden beri çok severim bu şiiri.”

Şaşkın şaşkın gülüyordu. Molly de güldü. Bir ara ikisi birden gülmeye başladılar. Tonder ansızın sustu, gözlerini dertli bir bakış kapladı.

“Çoktandır böyle gülmemiştin. Halk sizi sevecek, size hayran olacak derlerdi, hiç de öyle olmadı. Bizden sadece nefret ediyorlar.”

Sanki zaman duracakmış gibi birden konuyu değiştirdi:

“O kadar güzelsin ki. Kahkaha kadar, sevinç kadar güzelsin.”

Molly:

“Gene kur yapmaya başladınız Teğmen,” dedi. “Artık gitmeniz gerek.”

“Belki kur yapmak istiyorum. İnsanın aşka da gereği var. Aşksız insan yok olur, içi kurur, bağı kuru çakıl taşlarına döner. Ben de yalnızım...”

Molly ayağa kalktı. Sinirli sinirli kapıya baktı. Sobanın yanına gitti, gene yerine döndü. Yüzü sert, gözleri sertti.

“Benimle yatmak mı istiyorsunuz Teğmen?”

“Böyle demedim! Neden böyle konuşuyorsun?”

Molly haince:

“Belki benden tiksinsenizi istiyorum,” dedi. “Ben de bir zamanlar evliydim. Kocam öldü. Yani kız değilim.”

Sesi acıydı. Tonder:

“Sadece benden hoşlanmanızı istiyordum,” dedi.

“Biliyorum. Uygur bir insansınız. İki taraf birbirinden hoşlanırsa sevişmek daha güzel, daha zevkli olur.”

“Böyle konuşmayın, ne olur böyle konuşmayın!”

Molly çarçabuk kapıya bir göz attıktan sonra:

“Biz tutsak bir ulusuz,” dedi. “Yiyeceğimizi elimizden aldınız. Açım. Karnımı doyurursanız

sizden daha çok hoşlanırım.”

“Ne demek istiyorsunuz?”

“Sizi tiksindirdim mi Teğmen? Belki de amacım bu. Fiyatım iki sucuktur!”

“Böyle konuşamazsınız!”

“Ya sizin kızlarınız Teğmen? Geçen savaştan sonra?.. Erkekler bir yumurta, bir dilim ekmek karşılığı gönlünün çektiği kızı seçebiliyormuş. Yoksa beni bedava mı istiyorsunuz Teğmen? Çok mu pahalı geldim?”

“Bir an için inandırdınız beni. Siz de benden nefret ediyorsunuz değil mi? Belki nefret etmezsiniz diye ümitlenmişim.”

“Hayır nefret etmiyorum. Açım ve ..... ve nefret ediyorum!”

“İsteddiğini veririm, fakat...”

Molly teğmenin sözünü kesti:

“Başka bir ad bulmak istiyorsunuz değil mi? Orospu istemiyorsunuz. Bunu mu söylemek istediniz?”

“Ne demek istediğimi bilmiyorum. İsteğimi öylesine nefrete buladınız ki!”

Molly güldü:

“Aç kalmak hoş bir şey değil. İki sucuk, iki tombul sucuk dünyada her şeye bedel olabilir.”

“Ne olur böyle konuşmayın. Yalvarırım.”

“Neden? Doğru söylemedim mi?”

“Hayır. Doğru olamaz bunlar!”

Bir an göz göze geldiler, sonra genç kadın önüne bakarak:

“Hayır, doğru değil,” dedi. “Senden nefret etmiyorum. Ben de yalnızım.. Kar damı iyice bastırdı.”

Tonder yerinden kalkıp kadının yanına gitti. Elini, avuçlarında sıkı sıkı tutarak hafif bir sesle:

“Ne olur benden nefret etme,” dedi. “Ben sadece bir teğmenim. Buraya gelmeyi kendim istemedim. Sen de isteyerek benim düşmanım olmadın. Sadece bir insanım, zorbalıkla yurdunu ele geçiren bir düşman değil.”

Bir an için Molly parmaklarıyla teğmenin elini sıktı, yavaşça:

“Biliyorum,” dedi. “Evet biliyorum.”

“Bu ölüm ve acı dünyasında bizim de birazcık yaşamaya hakkımız var.”

Molly eliyle genç adamın yanağına dokunarak:

“Evet,” dedi.

“Ben seni korurum. Bu cinayetlerin arasında birazcık olsun bizim de yaşam hakkımız var.”

Molly'nin eli teğmenin omuzundaydı. Birden vücudu kaskatı kesildi. Sanki hayal görüyormuş gibi gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Tonder kadının elini bıraktı:

“Ne oldu?” dedi. “Ne var?”

Molly gözünü kırpmadan ileriye bakıyordu. Tonder:

“Ne var?” diye tekrarladı.

Molly büyülenmiş gibi konuşuyordu:

“Okula yeni başlayan bir çocuk gibi giydirdim onu. Korkuyordu. Gömleğini ilikledim. Avutmaya çalıştım. Avunamıyordu. Korkuyordu.”

Tonder:

“Neden söz ediyorsun?” diye sordu.

Anlattığı olay sanki kadının gözü önünde canlanıyordu.

“Neden eve gönderdiler bilmiyorum. Şaşkına dönmüştü. Ne olup bittiğinden haberi yoktu. Giderken beni öpmemi bile. Korkuyordu. Ama çok cesurdu. Tıpkı okula yeni başlayan bir çocuk gibi.”

Tonder ayağa kalkmıştı.

“Kocandan söz ediyorsun.”

“Evet, kocamdan söz ediyorum. Başkana gittim, onun da elinden bir şey gelmiyordu. Yürüyüp gitti. .. ne düzgün, ne de dik yürüyebilmişti... ve siz onu götürdünüz, öldürdünüz. O zaman feci değil de garip gelmişti. Pek inanmamıştım.”

Tonder:

“Kocan demek!” dedi.

“Evet. Şimdi bu ıssız evde inanıyorum artık. Damın üstü tepeye kadar karlı kaplıyken anlıyorum artık. Gün doğuşundan önceki ıssızlık, yalnızlık içinde, yarı ılık yatağında yatarken, anlıyorum.”

Tonder kadının önünde duruyordu. Keder içindeydi:

“Gecen rahat olsun,” dedi. “Tanrı yardımcın olsun. Gene gelebilir miyim?”

“Bilmiyorum.”

Tonder genç kadına baktı. Sonra sessizce çıkıp gitti. Molly hâlâ duvara bakıyordu.

“Tanrı yardımcım olsun.”

Bir iki dakika olduğu yerde öylece duvara baktı, kaldı.

Kapı sessizce açıldı, Annie içeri girdi. Molly kadını görmemişti.

Annie azarlıcasına:

“Kapı açıktı,” dedi.

Molly yavaş yavaş döndü, kadını gördü. Gözleri hâlâ yusuvarlak, kocamandı.

“Evet, evet, Annie.”

“Kapı açıktı. Bir erkek çıktı dışarı. Askere benziyordu.”

Molly gene:

“Evet, Annie,” dedi.

“Asker miydi?”

“Evet askerdi.”

Annie kuşkuyla,

“Ne arıyordu burada?” diye sordu.

“Kur yapmaya gelmiş.”

“Ne oldu sonra? Sen de onlarla birlik olmadın ya? Sen de şu Corell gibi onlarla birlik değilsin, değil mi?”

“Hayır, onlarla birlik değilim Annie.”

“Başkan gelir de askerler dönerse, bir terslik çıktığında sorumlu sensin.”

“Dönmez. İçeri almam.”

Annie hâlâ kuşkuluydu.

“Çağırayım mı onları? Terslik çıkmayacağından emin misin?”

“Evet. Neredeler?”

“Çitin arkasındalar.”

“Söyle gelsinler.”

Annie gidince Molly yerinden kalkıp saçlarını düzeltti. Biraz canlanmaya çalışarak başını salladı.

Sofada ayak sesleri duyuldu. Uzun boylu, sarışın iki genç odaya girdi. Kısa ceket ve dik yakalı yün kazak giymişlerdi. Başlarında yün bere vardı. Yüzleri rüzgârdan kavrulmuş, güçlü gençlerdi bunlar. Will Anders ile Tom Anders adındaki bu iki genç balıkçı, ikiz kardeş gibi birbirine benziyordu.

“Merhaba Molly? Duydun mu olanları?”

“Annie söyledi. Pek kötü havada gidiyorsunuz.”

Tom:

“Açık havadan daha iyi,” dedi. “Açık havada uçaktan görülebiliriz. Başkan ne istiyor Molly?”

“Bilmem. Kardeşinin başına gelenleri duydum. Çok üzüldüm.”

İki genç sustular. Ne diyeceklerini bilemiyorlardı. Tom:

“Çoğumuzun başına gelenlerden daha iyi,” dedi. “Sen bilirsin.”

“Evet, evet, biliyorum.”

Annie tekrar kapıda görüldü. Sözde fısıldayarak, gürültüyle,

“Geldiler,” dedi.

Başkan Orden ile Dr. Winter içeri girdiler. Paltolarını, şapkalarını çıkarıp sedirin üstüne koydular. Orden Molly’ye yaklaşıp genç kadını alnından öptü:

“Akşamın iyi olsun yavrum.”

Annie’ye dönerek,

“Sen sofada bekle, Annie,” dedi. “Devriye geçerken bir kez kapıya vur. Gittikten sonra da bir kez, tehlike anında iki kez vur. Sokak kapısını bir iki parmak açık bırak, biri gelecek olursa sesini duyarsın.”

Annie:

“Peki efendim,” diyerek sofaya çıktı, oda kapısını kapattı.

Dr. Winter sobanın başında ellerini ısıtıyordu.

“Bu gece buradan gideceğinizi söylediler,” dedi.

Tom:

“Gitmemiz gerek,” diye yanıtladı.

Orden başını sallayarak:

“Evet, biliyorum,” dedi. “Bay Corell’i de beraber götürüyorsunuz.”

Tom acı acı güldü:

“Başka çare yok. Onun teknesiyle gidiyoruz. Burada kalması doğru değil. Göz önünden uzaklaştırmak daha iyi.”

Orden hazin hazin,

“Keşke daha önce gitmiş olaydı,” dedi. “Yanınızda olması sizin başınıza dert açmasın.”

Will kardeşinin sözlerini tekrarlayarak:

“Göz önünden uzaklaşması daha iyi,” dedi. “Halkın gözünden uzaklaşması iyi olur.”

Winter sordu:

“Nasıl götüreceksiniz? Kendini korumaya yeltenmiyor mu?”

“Korumaz olur mu, elbette dikkat ediyor. Ama saat on ikide hep evine yayan döner. Duvarın arkasında bekleyeceğiz. Arka bahçeden kıyıya iniveririz. Tekne oracıkta demirli. Bugün hazırladık.”

Orden:

“Keşke böyle yapmasanız,” dedi. “Tehlikeyi çoğaltmış oluyorsunuz. Gürültü edecek olursa nöbetçi sesini duyup yetişir.”

Tom:

“Gürültü etmez,” dedi. “Hem denizde kayboluvermesi daha iyi. Kasaba halkının eline geçerse yeniden kan dökülmeye başlar. Hayır, denizde yok olması en uygunu.”

Molly tekrar yün işini eline almıştı.

“Adamı denize mi atacaksınız?” diye sordu.

Will kızarmıştı.

“Denizi boylayacak, bayan,” dedi. Başkana dönerek sordu:

“Bizi görmek istemişsiniz, efendim?”

“Evet, biraz konuşmak istiyorum sizinle. Dr. Winter’le beraber düşünüp taşındık. Adalet, adaletsizlik diye bir sürü söz ediliyor. Halkımız işgal altında ama tutsak değil henüz.”

Kapı bir defa vuruldu. Odayı birden sessizlik kaplayıverdi. Molly’nin şişleri durdu. Başkanın uzanan eli havada kaldı. Tom kulağını kaşırken durdu, eli kulağında kaldı. Oda halkı, hareketsiz, sessizce olduğu yerde çivilenmişti. Bütün gözler kapıya dönüktü. Devriyelerin ayak sesleri önce hafif sonra daha güçlü duyuldu. Çizmeleri karların üstünde gıcırdayordu. Konuşmuyorlardı. Evin önünden geçtiler, ayak sesleri uzakta kayboldu. Kapı ikinci defa vuruldu. Odadakiler rahatladılar.

Orden:

“Annie dışarda üşüyecek,” diyerek sedirin üstünden paltosunu aldı. Oda kapısını açıp paltoyu uzattı:

“Şunu arkana al, Annie,” deyip tekrar kapıyı kapattı.

“Şu kadın olmasa ne yapardım bilmem. Her yere girip çıkıyor, her şeyi görüp işitiyor.”

Tom:

“Artık gitmemiz gerek efendim,” dedi.

Winter:

“Keşke Corell’i götürmekten caysanız,” diye cevap verdi.

“Olmaz, göz önünden uzaklaşması iyi olacak.”

Genç balıkçı merakla Başkan Orden’e bakıyordu.

Orden yavaş yavaş konuşmaya başladı:

“Kısaca anlatayım. Burası ufak bir kasaba. Hak ve haksızlık küçük şeylerle ölçülür. Kardeşiniz öldürüldü. Alex de öldürüldü. Vatan haininden öç almak gerek. Halk hırslı, karşılık vermek için olanakları yok. Fakat hep küçük şeylerle ölçüyoruz. İnsanlar çarpışıyor, düşünceler değil.”

Winter devam etti:

“Bir doktorun öldürmekten söz etmesi belki garip, ama baskı altına giren her ulus direnmek ister. Silahsız; sadece ruh ve gövde yetmiyor. Silahsız insanların ruhu da çöker.”

Will Anders sordu:

“Peki bütün bunlardan amacınız ne? Ne yapmamızı istiyorsunuz?”

Orden:

“Düşmanla dövüşmek istiyoruz, elimizden bir şey gelmiyor,” diye cevap verdi. “Şimdi de halkı açlıkla korkutuyorlar. Açlık düşkünlük demektir. Siz İngiltere’ye gidiyorsunuz. Belki kimse kulak asmaz ama gene de bizim hesabımıza -küçük bir kasaba adına - silah isteyin.”

Tom:

“Tüfek mi istiyorsunuz?” diye sordu.

Kapı gene vuruldu. Odadakiler oldukları yerde donup kaldılar. Dışardan devriyelerin ayak sesleri geliyordu. Acele ederek, koşarak geçtiler. Will hemen kapıya koştu. Ayak sesleri eve yaklaşmıştı. Sessizce emirler veriliyordu. Devriyeler koşup gittiler. Kapı tekrar vuruldu.

Molly:

“Birinin ardındalar sanırım,” dedi. “Acaba bu kez ne oldu?”

Tom kaygıyla konuştu.

“Gitsek artık. Tüfek mi istiyorsunuz efendim? Tüfek mi isteyelim?”

“Hayır, sadece halimizi anlatın. Göz hapsindeyiz. Kısasa kısas hesabı. Elimizde basit, gizli silahlar, sinsî silahlar olsa, patlayıcı maddeler, tren hattını uçuracak dinamit olsa, el bombaları, hatta zehir olsa...”

Hırsla devam etti:

“Bu dürüst bir savaş değil. Kalleşlik ve cinayet savaşı. Onların başvurdukları yöntemlerle karşılık verelim. İngiliz uçakları madene koca koca bombalar savursun, ama bize de sonradan kullanmak için küçük bombalar atınsınlar, biz de onları saklayalım, rayların, depoların altına sokalım. O zaman biz de silahlanmış, gizlice silahlanmış oluruz. Böylece düşman hangimizin silahlı olduğunu kestiremez. Bombardıman uçakları bize gizli silahlar getirsin. Kullanmasını biliriz biz.”

Winter söze karıştı:

“Nereden patlak vereceğini anlayamazlar. Askerler, devriyeler hiçbir zaman hangimizin hücumuna geçeceğini bilemez.”

Tom alnını silerek:

“Varabilirsek söyleriz efendim, fakat duyduğumuza göre İngiltere’de sözü geçer birçok kimse sivil halka silah vermekten yana değilmiş.”

Orden genç adama uzun uzun bakarak:

“Doğru,” dedi. “Bunu unutmuşum. Neyse, anlarınız nasıl olsa. İngiltere ve Amerika’yı hâlâ bu kafada insanlar yönetiyorsa, dünya çoktan elden gitti demektir. Dinlerlerse dediklerimi anlatın onlara. Yardıma gereğimiz var. Ama yardım edecek olurlarsa,” yüzü sert ve haşindi “o zaman kendimizi kurtarıyoruz.”

Winter:

“Bize dinamit verirlerse, toprağa gömer saklarız. Zamanı gelince de kullanırız. O zaman düşman huzur yüzü göremez olur. Donatımını yok ederiz!” dedi.

Odayı coşku kaplamıştı. Molly içtenlikle:

“Evet,” dedi. “Rahat yüzü göstermeyiz. Uykularını kaçıırız. Sinirleriyle savaşır, inançlarını yıkarız.”

Will sakindi.

“Başka bir diyeceğiniz var mı efendim?”

Orden başını salladı:

“Yok. Can alacak nokta bu.”

“Ya dinlemezlerse?”

“Bu gece yola çıkmaya nasıl çaba gösteriyorsanız, bunları sağlamaya da öyle çalışırsınız.”

“Hepsi bu kadar mı efendim?”

Kapı açıldı. Annie sessizce içeri girdi. Orden devam etti:

“Hepsi bu kadar. Şimdi gideceksiniz, Annie’yi göndereyim, yol açık mı bir baksın.”

Başını kaldırıncaya Annie’yi gördü.

Annie:

“Patikadan yukarı bir asker geliyor,” dedi. “Demin buradan çıkan askere benziyor. Biraz önce Molly’nin yanında bir asker vardı.”

Hepsi Molly’ye baktılar. Annie:

“Kapıyı kilitledim,” dedi.

Molly:

“Ne istiyormuş?” diye sordu. “Ne diye dönmüş?”

Kapı hafifçe vuruldu. Orden Molly’ye dönerek sordu:

“Ne oluyor Molly? Başına bir dert mi geldi?”

“Hayır, hayır! Siz arka taraftan çıkın. Arka kapıdan çıkabilirsiniz. Haydi çabuk! Haydi!”

Kapı hâlâ vuruluyordu. Hafif bir erkek sesi duyuldu. Molly mutfak tarafındaki kapıyı açarak:

“Haydi! Haydi!” diye tekrarladı.

Başkan genç kadının karşısında durdu:

“Bir derdin mi var Molly? Bir şey mi yaptın?”

Annie soğuk bir tavırla:

“Gene aynı asker galiba,” dedi. “Demin burada bir asker vardı.”

Molly, Orden’e dönerek:

“Evet, burada biraz önce bir asker vardı,” diye cevap verdi.

“Ne istiyordu senden?”

“Kur yapmak istiyordu.”

“Yapmadı ya?”

“Hayır, yapmadı. Gidin artık. Ben işimi kendim hallederim.”

Orden:

“Eğer başın dertteyse sana yardım edelim,” dedi.

“Benim derdime kimse çare bulamaz. Gidin artık,” diyerek Molly hepsini kapıdan iterek çıkardı.

Annie odada kalmıştı, Molly’ye bakarak:

“Küçük hanım, asker ne istiyor?” diye sordu.

“Ne istediğini ben de bilmiyorum.”

“Ona bir şey söyleyecek misin?”

“Hayır.”

Molly kuşkuyla yineledi:

“Hayır.”

Sonra kesin bir sesle:

“Hayır Annie,” dedi. “Bir şey söylemeyeceğim.”

Annie öfkeyle:

“Küçük hanım, bir şey söylemezseniz iyi edersiniz,” diyerek kapıdan çıkıp gitti.

Molly odanın ortasındaki lambaya doğru ilerledi. Yükü öylesine ağırdı ki. Lambaya baktı.

Masaya baktı, yün işinin yanında duran kocaman makası gördü. Ne yaptığını bilmeden makası

sapından tutarak kaldırdı. Sap kısmı parmaklarının arasından kayıvermiş, sanki bıçakmış gibi makası

sivri ucundan kavramıştı. Gözleri dehşetle büyüdü. Lambaya doğru eğildi. Işık yüzüne vuruyordu.

Ağır ağır makası koynuna sakladı.

Kapı hâlâ vuruluyordu. Adamın seslendiğini duyuyordu. Bir an lambanın üzerine eğildi, kaldı. Sonra üfleyerek ışığı söndürdü. Sobanın kızıl parıltısından başka odada hiç ışık yoktu. Kısık ve tatlı bir sesle seslendi:

“Geliyorum Teğmenim, geliyorum.”

VII

İşıksız berrak geceyi, beyaz, cılız bir ay hafifçe aydınlatıyordu. Kuru bir rüzgâr kuzey kutbunda bir yerden düzgün ve aralıksız, karların üzerine gürültü ile esiyordu. Kasaba derin, kum gibi kuru bir karla örtülmüştü. Kar yığınlarının arasında evler dizi dizi uzanıyordu. Pencereleler karanlıktı, soğuğa karşı tümünün kepenkleri inikti. Bacalardan incecik bir duman tütüyordu.

Kasabada kaldırımlar karla kaplıydı, donmuştu, taş gibiydi. Ancak soğuk iliklerine çileli devriye geçtiği vakit sokaklarda birazcık ses duyuluyordu. Gecenin içinde kapkara uzanan evlerde sabaha doğru belki bir parça ılık hava kalmış oluyordu. Madenin giriş kapısında nöbetçiler göğü seyrediyorlar, aletlerini göğe doğru tutup inceliyorlar, dinleme aygıtlarını gökyüzüne çeviriyorlardı. Bombardımana elverişli berrak bir geceydi. Böyle gecelerde çelik kuşlar gibi bombalar sürü sürü yağar, ortalığı kana dumana bulardı. Ay pek ışık vermiyorsa da gökyüzünden aşağısı çok açık görülebilirdi bu gece.

Kasabanın bir ucunda, ufacık evlerin arasında bir köpek hazin hazin, dert yanarcasına uluyordu. Burnunu havaya dikip Tanrısını arandı; kendine göre, dünyanın düştüğü çetin durumdan uzun uzun sızlandı durdu. Doğuştan şarkıcıymış gibi sesine hâkimdi, gırtlak ezgileri yapıyordu. Sokaklarda beş aşağı beş yukarı dolaşan altı devriye köpeğin ulumasını duymuştu. Soğuğa karşı iyice sarılıp sarmalanmış olan biri:

“Her gece daha berbat bir hal alıyor,” dedi. “Bir kurşun sıkıversek beynine.”

Öbürü sordu:

“Neden? Varsın ulusun. Hoşuma gidiyor. Bir vakitler benim de bir köpeğim vardı, böyle ulurdu. Bir türlü yola getirememiştim. Sarı bir köpekti. Köpek ulumasına aldırımam.”

Kayıtsız, bezgin bir sesle devam etti:

“Bütün köpekleri toplarken benimkini de götürdüler.”

Onbaşı:

“Köpeklere boşu boşuna yiyecek harcayacak değillerdi ya!” diye cevap verdi.

“Yok canım, sızlandığım yok. Böyle gerektiğini biliyordum. Ben baştakiler gibi bu çeşit işlerden anlamam ki. Bazen garibime gidiyor. Burada çoğu köpek besliyor, oysa bizim yediğimizin yarısını bile bulamıyorlar. Ama köpekleri de, kendileri de birbirinden sıksa.”

Onbaşı:

“Aptallıklarından,” diye cevap verdi. “Onun için böyle hemencecik yenildiler. Bizim gibi ustaca plan kuramıyorlar.”

Asker:

“Acaba savaş bittikten sonra gene köpek besleyebilir miyiz?” diye sordu. “Belki Amerika’dan filan getirtip üretiriz. Amerika’da ne cins köpekler bulunur dersin?”

“Bilmem. Herhalde her şey gibi köpekleri de kaçıktır. Belki köpek beslemek doğru bir şey değil. Hiç köpekle uğraşmasak daha iyi, sadece polisler yarar belki.”

“Belki... Önder köpek sevmezmiş diye duydum. Köpek görünce kaşınıp aksırırmış.”

Onbaşı:

“İnsan neler duymuyor ki...” dedi. “Bak dinle!”

Devriye durdu. Uzaktan uçakların uğultusu duyuluyordu.

Onbaşı:

“İşte geliyorlar,” dedi. “Neyse ışık yok. İki haftadan beri gelmiyorlardı.”

Asker:

“On iki gün,” diye cevap verdi.

Madendeki nöbetçiler de uçakların uğultusunu duymuşlardı.

Bir çavuş:

“Yüksekten uçuyorlar,” dedi.

Yüzbaşı Loft miğferinin kenarından göğü görebilmek için başını kaldırarak:

“Yedi kilometre kadar var sanırım,” dedi. “Belki gelip geçerler.”

“Fazla uçak yok.”

Çavuş durup uçakların sesini dinledi.

“Üç taneden fazla yok gibi. Bataryaya haber salayım mı?”

“Tetikte olsunlar yeter. Albay Lanser’e de ki... hayır, bir şey söyleme. Belki de buraya gelmiyorlardır bile. Neredeyse üstümüzden geçip gidecekler, hâlâ iniş yapmadılar.”

Kasaba halkı yattığı yerden uçakların sesini duyup, yumuşacık yataklarına büzülerek kulak kesilmişti. Belediye konağında, Albay Lanser en ufacık bir ses duyar duymaz uyanmış, sırt üstü dönerek gözlerini tavana dikmişti. Daha iyi duyabilmek için soluğunu tuttu. Bu sefer de kalbi öylesine çarpmaya başladı ki, nefes alırken duyduğu kadar da işitemez oldu. Başkan Orden uykusunun içinde uçak seslerini duyup düşe dalmış, uyurken tatlı tatlı mırıldanmaya başlamıştı.

Gökyüzünün tepesinde çamur renkli iki bombardıman uçağı döngüler çizerek dönüyordu. Gaz kesip, aynı yükseklikte dönmeye başladılar. Her birinin altından yüzlerce minik şekiller birbiri ardından yere inmeye başladı. Bir iki metre indikten sonra bu küçük şekiller küçücük paraşütler halinde açılıp, sessizce, yavaş yavaş toprağa ufacık paketler yağdırmaya başladı. Uçaklar tekrar gazı açarak yükseldiler, sonra gene gazı keserek yuvarlak çizmeye başladılar. Küçücük şekiller tekrar aşağıya yağıyordu. Sonunda uçaklar dönüp geldikleri yere doğru uçup kayboldular.

Minicik paraşütler pamuk parçacıkları gibi havada yüzüyordu, rüzgar tıpkı çiçek tohumlarını dağıtır gibi onları da üfürüp, dört bir yana savuruyordu. Bu paraşütçükler öyle sakin, öyle yavaş iniyordu ki, bazen yirmi beş otuz santimlik dinamit paketçikleri karın üzerinde, dibe batmadan, öylece kalıveriyor, paraşütler de yavaşça paketlerin üzerini kaplıyordu.

Karların üzerinde bu paketçikler simsiyah duruyordu. Dağdaki ormanların dibinde bembeyaz boşluklara indiler; ağaçlara konup dallardan sarktılar. Bazıları kasabada damların üstüne tünedi, bazıları evlerin önündeki küçük bahçelere yerleşti, bir tanesi de alandaki St. Albert Anıtı’nın kardan başlığının üstüne dimdik tüneyiverdi.

Bu küçük paraşütlerden biri sokakta devriyelerin bir adım önüne düşüverdi. Çavuş:

“Dikkat!” dedi. “Saatli bomba bu!”

Bir asker:

“Pek küçük,” diye cevap verdi.

“Her neyse yaklaşmayın da...”

Çavuş el fenerini garip pakete çevirip yaktı. Mendil kadar minicik bir paraşüttü bu. Rengi açık maviydi. Ucunda mavi kâğıda sarılı küçük bir paket vardı.

Çavuş:

“Kimse el sürmesin,” dedi. “Harry, sen madene git yüzbaşığı çağır. Biz de şu baş belasına göz kulak olalım.”

Gün geç doğdu. Halk evlerinden çıkar çıkmaz, karların üzerinde mavi benekleri gördü. Gidip

ellerine aldılar. Kâğıdı açıp içindeki yazıyı okudular. Armağanlarını görmüşlerdi. Ani bir beceriyle paketten çıkardıkları uzun tüpleri paltolarının içine saklayarak gizli bir yere gidip gömdüler.

Paketteki armağanlar çocukların kulağına gitmişti. Paskalya yumurtası ararcasına, sağda solda dört döndüler. Şanslı çocuklar mavi rengi seçer seçmez, hemen koşup paketi açıyor, tüpü saklayıp, anasını babasına haber veriyordu. Bir iki kişi ürküp, tüpleri askerlere vermişti, ama bunların sayısı çok değildi. Askerler de kasabayı delik deşik edip paskalya yumurtası avına çıktılar, ama çocuklar kadar beceremiyorlardı.

Konağın salonunda, masa hâlâ orta yerde, iskemleler çevresindeydi, tıpkı Alex Morden'in kurşuna dizildiği gün olduğu gibi... Başkan konağı olduğu günlerdeki zarafet kalmamıştı bu odada artık. Önünden iskemleleri çekilip alınan duvarlar pek çıplak kalmıştı. Üstü kâğıtla dolu masa, odaya bir yazıhane havası vermişti. Şöminenin üstündeki saat dokuzu vurdu. Karanlık, bulutlarla kaplı bir gündü... Şafak sökerken koca koca kar bulutları gökyüzünü kaplamıştı.

Annie Başkan'ın odasından çıkıp, salona girdi. Masanın üzerine, kâğıtlara doğru eğildi. Yüzbaşı Loft odaya girmek üzereyken eşikte durdu. Annie'yi görmüştü.

“Burada ne arıyorsun?”

Annie ters ters:

“Efendim?” dedi.

“Burada ne arıyorsun dedim.”

“Temizlik yapacaktım efendim.”

“Bir şeye karışma, git buradan.”

Annie:

“Peki efendim,” diyerek yüzbaşının kapıdan çekilmesini bekledi, sonra ayaklarını sürüye sürüye çarçabuk çıktı gitti.

Yüzbaşı kapının ağzından dışarıya doğru seslenerek:

“Pekâlâ, getirin bakalım,” dedi.

Tüfeği omzunda asılı bir asker içeriye girdi. Kucağında bir yığın mavi paket vardı. Paketlerin ucundan ipler ve mavi bez parçaları sallanıyordu.

Loft:

“Masanın üstüne koy.”

Asker paketleri yavaşça masanın üzerine bıraktı.

“Şimdi yukarı çık, Albay Lanser'e kendisini beklediğimi ve bu... şeylerin de burada olduğunu söyle.”

Asker hemen topukları üzerinde dönüp odadan çıktı.

Loft masanın yanına gidip, yüzünü ekşiterek paketlerin birini eline aldı. Mavi paraşütü havaya, başının üstüne kaldırdı ve bıraktı; bez parçası açıldı, paket yüzüncesine yere indi. Loft tekrar eline alarak paketi incelemeye başladı.

Albay Lanser, arkasından da Binbaşı Hunter telaşla odaya girdiler. Hunter'in elinde dört köşe sarı bir kâğıt vardı.

Lanser:

“Günaydın Yüzbaşı,” dedikten sonra masanın başına geçip oturdu. Bir süre masadaki tüplere baktıktan sonra birini alıp avucunda tuttu.

“Otur Hunter,” dedi. “Bunları inceledin mi?”

Hunter bir iskemle çekip oturduktan sonra elindeki sarı kâğıda dikkatle bakarak:

“Pek dikkatli bakmadım,” dedi. “On beş kilometrelik mesafe içinde tren hattında üç arıza var.”

“Öyleyse şunları iyice gözden geçir de ne olduğunu bir anla bakalım.”

Hunter tüplerden birini alıp dış kabını çıkardı. Tüpün içinde minik bir paket vardı. Bıçağıyla tüpü yardı. Yüzbaşı Loft Hunter’in sol tarafından, omuzunun üzerinden izliyordu. Binbaşı yarığı kokladıktan sonra ellerini ovuşturarak:

“Ne budalalık,” dedi. “Ticari alanda kullanılan adi dinamit bu. Çözümlemeden nitrogliserin oranını kestiremem.”

Tüpün ucunu inceledi.

“Adi dinamit kapsülü var içinde, civalı fülminat, bir de fitil... Süresi bir dakika.”

Tüpü masanın üstüne iterek devam etti:

“Çok ucuz, üstelik çok da basit.”

Albay, Loft’a dönerek sordu:

“Bunlardan kaç tane atılmıştır acaba?”

“Bilmiyorum Albayım. Elli tane bunlardan, doksan tane de boş paraşüt topladık. Nedense halk tüpleri alıp paraşütleri olduğu yerde bırakıyor. Gözümüze ilişmeyen bir miktar daha vardır herhalde.”

Lanser elini sallayarak:

“Önemi yok,” dedi. “İstedikleri kadar atarlar. Engel olamayız, üstelik onları suçlu da çıkaramayız. Onlar kimsenin ülkesini işgal etmediler ya!”

Loft sert bir sesle:

“Topunu birden silip süpürürüz,” dedi.

Hunter tüplerden birinin tepesindeki bakır kapsülü çıkarmaya uğraşıyordu. Lanser:

“Evet... evet, silip süpürürüz,” dedi. “Paketlerin dışındaki kâğıtlara baktın mı Hunter?”

“Daha vaktim olmadı.”

“Şeytanca bir buluş. Kâğıt mavi olduğu için kolaylıkla göze çarpıyor. Dışındaki kâğıdı açınca içinden bak ne çıkıyor.”

Ufacık paketi eline alarak devam etti:

“Bir parça çikolata. Herkes çikolatayı arayacaktır tabii. Hatta bizim askerlerin bile çikolatayı çaldıklarına bahse girerim. Hele çocuklar paskalya yumurtası arar gibi bu çikolataların ardında koşacaklardır.”

Bir asker odaya girip albayın önüne dört köşe sarı bir kâğıt koydu ve çıkıp gitti. Lanser kağıda baktıktan sonra acı acı gülererek:

“Bu seni ilgilendirir Hunter,” dedi. “Hatta iki arıza daha olmuş.”

Hunter elindeki bakır kapsülden gözlerini ayırarak sordu:

“Ne dereceye kadar yayılmış bu yöntem? Her yere atmışlar mı bunlardan?”

Lanser şaşırılmıştı.

“İşin garip tarafı da bu ya zaten. Merkezle görüştüm. Yalnızca bu kasabaya atmışlar.”

“Peki bundan ne çıkarıyorsun?”

“Cevap vermek güç. Sanırım burayı deney alanı olarak kullanıyorlar. Anlaşılan başarılı olurlarsa her yere uygulayacaklar, olmazsa cayacaklar.”

“Peki, ne yapacaksın?”

“Merkezden, bir daha başka yerde kullanılmamasını önlemek için bu işi kökünden halletmemi

emrettiler.”

Hunter ağlarcasına:

“Tren hattındaki beş arızayı nasıl onarırım?” diye sızlandı. “Beş arızaya yetecek kadar ray bile yok.”

“Eski yan hatlardan birkaçını sökersin herhalde.”

“Ne güzel hat olur ya?”

“Güzel veya kötü, hat olur ya!”

Binbaşı Hunter ikiye ayırdığı tüpü masadaki yığının üstüne fırlattı. Loft söze karışarak:

“Hemen bu işe engel olmalıyız,” dedi. “Bu paketleri toplayan herkesi kullanmalarına vakit kalmadan tutuklayıp cezalandırmalıyız. Hemen eyleme geçelim ki halk bizi aciz sanmasın.”

Lanser yüzbaşıya bakarak gülümsüyordu:

“Telaşlanma yüzbaşı! İlk önce derdin ne olduğunu bulalım çaresini sonra düşünürüz.”

Yığının içinden başka bir paket alıp kâğıdını açtı. İçindeki çikolatayı çıkarıp tadına baktı.

“Şeytanca bir buluş bu! Pek de güzel çikolataymış. Hani ben bile dayanamadım. Piyango ödülü gibi bir şey.”

Dinamiti eline alarak sordu:

“Bunun hakkındaki görüşün nedir Hunter?”

“Demin de söyledim ya! Çok ucuz ve küçük çapta işler için çok elverişli. Kapsülü var, fitili de bir dakika süreli. Kullanmasını bilersen çok işe yarar. Bilmezsen beş para etmez.”

Lanser, kâğıdın iç tarafındaki yazıya bakarak sordu:

“Bunu okudun mu?”

“Şöyle bir göz gezdirmiştim.”

“Ben okudum. Siz de dikkatle dinleyin.”

Kâğıdı okumaya başladı:

“Yenilmeyen ulusa: Bunu saklayın. Kendinizi ele vermeyin. Bu, dostlarınızdan sizlere, sizlerden de düşmanlarınıza bir armağandır. Bunları büyük işlerde kullanmaya çalışmayın.”

Bazı yerleri atlayarak devam etti:

“Şurasını iyi dinleyin, ‘tren hatlarına’, ‘gece çalışın’ sonra, ‘taşımacılığı durdurun’. Şuna da dikkat edin, ‘Talimat’ raylar. Tüpü rayların altına, ek yerlerine yakın yerleştirin, bağlantı bölümüne sıkıca sokun. Sabit olması için çevresine çamur ya da sıkıştırılmış kar doldurun. Fital ateş alınca, patlamadan önce ağır ağır altmışa kadar sayabilirsiniz.”

Albay, Hunter’e baktı. Hunter de sükunetle:

“Doğru,” diye cevap verdi.

Lanser tekrar kâğıda baktı, bazı yerleri atlayarak devam etti:

“Köprüler: direncini azaltır, tümünden yok etmez. Şunu da dinleyin: ‘transmisyon direkleri’, sonra, ‘kanallar, kamyonlar’.”

Mavi kâğıdı masanın üstüne koydu:

“İşte böyle!”

Loft öfkeyle,

“Bir şeyler yapmalıyız! Buna engel olacak bir yol bulunur kuşkusuz! Merkezden ne diyorlar?” diye sordu.

Lanser dudaklarını kıstı. Parmaklarıyla tüplerin birini evirip çeviriyordu.

“Söylemeler de ne diyeceklerini size ezbere anlatabilirdim. Gelen emir şu: ‘Tuzak kurun, çikolataları zehirleyin’.”

Bir süre sustuktan sonra devam etti:

“Hunter, ben iyi, sadık bir insanım, ama bazen merkezin bu parlak fikirlerini duyunca keşke sivil olsaydım, diyorum, yaşlı, sakat bir sivil... Hep budalalarla uğraştıklarını sanıyorlar. Herhalde kendi zekâlarını bu düşüncelerine dayanarak ölçmek doğru değil.”

Hunter keyiflenmişti:

“Sen ne dersin?”

Lanser sert bir tavırla cevap verdi:

“Hayır, ama sonunda ne olacak sanki? Adamın biri paket alayım derken tuzağa düşüp ölecek. Çocuğun biri çikolatayı yiyip zehirlenecek. Sonra ne olacak?”

Önüne, ellerine bakarak devam etti:

“O zaman paketleri değneklerle, ya da kement atarak toplayacaklar. Çikolatayı, önce kedilerine tattıracaklar. Allah kahretsin! Binbaşı, bunlar zeki insanlar. Budalaca tuzaklara düşecek soydan değiller.”

Loft öksürdü.

“Albayım bu bozguncu davranışı,” dedi. “Bir şeyler yapmalıyız. Acaba ne diye yalnızca buraya attılar bunları?”

Albay Lanser:

“İki nedenden biri,” diye yanıtladı. “Ya gelişigüzel burayı seçtiler ya da bu kasabayla dışarısı arasında bağlantı var. Bazı gençlerin kaçtığını duymuştuk.”

Loft kötümser bir sesle:

“Bir şeyler yapmalıyız,” dedi.

Lanser, yüzbaşıya döndü:

“Loft, seni genelkurmaya aday olarak önereceğim. Daha derdin ne olduğunu bile anlamadan eyleme geçmek istiyorsun. Bu yeni çeşit bir zafer. Eskiden halkın silahını elinden alır, hiçbir konuda bilgi vermezdik. Şimdi radyo dinliyorlar, engel olamıyoruz. Radyoların yerini bile bulamıyoruz.”

Kapıdan bir asker seslendi:

“Bay Corell sizi görmek istiyor Albayım.”

“Söyleyin beklesin.”

Lanser, Loft’la konuşmaya devam etti:

“Kâğıtları okudular. Silah gökten yağmur gibi yağıyor. Şimdilik dinamit gönderiyorlar. Yakında saatli bomba, daha sonra da zehir atarlar.”

Loft kaygıyla:

“Henüz zehir atmadılar,” dedi.

“Evet, ama yakında onu da atarlar.”

“Ya halkın eline şu minicik oklardan bir miktar geçerse? Hani şu eğlenmek için hedefe attığın saçma sapan küçük oklardan?.. Ucuna zehir akıtılmış, sessiz, öldürücü oklar... Atıldığını işitemezsiniz bile, üniformayı delip geçer, hiç de gürültü çıkarmazlar. Halkın eline bunlardan birkaç tane geçerse askerlerin, hatta sizin direnciniz nasıl bozulur bilir misiniz? Ya çevrede, söz gelişi arsenik bulunduğunu bilirlerse askerlerin hali ne olur? İç rahatlığı ile yiyip içemez olurlar.”

Hunter soğuk bir tavırla:

“Düşmanın karşı saldırısını mı düşünüyorsun Albayım?” diye sordu.

“Hayır, ama üç aşağı beş yukarı kestirmeye çalışıyorum.”

Loft:

“Albayım,” dedi. “Dinamiti araştıracağımıza oturup boş yere çene çalıyoruz. Halk kendi arasında bir örgüt kurmuşsa ortaya çıkarıp, kökünden yok etmeliyiz.”

“Evet, kökünden hatta bıçakla keser gibi ansızın acımasızca yok etmeliyiz, değil mi? Yanına bir manga al Loft. Prackle de öyle yapsın. Keşke birkaç genç subay daha olsaydı. Tonder’in ölümü bizi güç duruma soktu. Ne diye kadın peşine düşmeye kalktı?”

Loft:

“Teğmen Prackle’in hareket tarzı hoşuma gitmiyor Albayım,” dedi.

“Ne yapıyor?”

“Bir şey yaptığı yok, ama çok sinirli ve kederli.”

“Evet biliyorum. Bu, sık sık üzerinde durduğum bir konudur. Hatta bu kadar çok sözünü etmeseydim şimdiye kadar çoktan tümgeneral olmuşum. Gençlerimizi yalnızca zafere hazırladık. Yenilgiye uğrayınca nasıl hareket edeceklerini bilemiyorlar. Başka gençlerden daha zeki, daha cesur olduklarını öğrettik onlara. Oysa ne daha cesur ne de daha zeki olmadıklarını anlamak hepsini allak bullak etti.”

Loft sert bir sesle:

“Yenilgi ile ne kastediyorsunuz?” dedi. “Biz yenilmedik.”

Lanser uzun bir süre hiç konuşmadan soğuk, buz gibi bir bakışla gözlerini genç yüzbaşıya dikti. Sonunda Loft gözlerini indirdi.

“Albayım,” dedi.

Lanser:

“Teşekkür ederim,” diye cevap verdi.

“Başkalarından aynı anlayışı beklemiyorsunuz.”

“Onlar aynı şeyi düşünmedikleri için hakaret sayılmaz. İhmalcilik gösterince hakaret sayılır.”

“Evet Albayım.”

“Haydi şimdi git Prackle’a göz kulak ol. Araştırmaya başlayın. Açıkça aykırı bir hareket görmedikçe kimseye ateş etmeyin. Anlaşıldı mı?”

Loft:

“Evet Albayım,” diyerek selam durumuna geçti odadan çıktı.

Hunter gülerek albaya bakıyordu:

“Çocuğu biraz fazla hırpalamadın mı?”

“Mecburdum. Korkuyor. Bu çeşit insanları iyi tanırım. Korktukları zaman sert davranılmazsa tümünden çökerler. Başkalarının sevgiye güvenmesi gibi bunlar da disipline güvenirler. Sen şu rayları bulsan iyi olur. Bana kalırsa geri kalan bölümünü de bu gece dinamitle atmaya yelteneceklerdir.”

Hunter ayağa kalktı.

“Evet,” dedi. “Emir merkezden geliyor anlaşılın.”

“Evet.”

“Acaba...”

“Ne diyeceklerini bilirsin. Eninde sonunda ne çeşit emirler vereceklerini sen de bilirsin. Elebaşlarını yakalayın, kurşuna dizin, esir alın, esirleri kurşuna dizin, daha başka esirler alın, onları da kurşuna dizin...”

Sesi yükselmişti. Sonra hafifçe adeta fısıldayarak devam etti:

“Nefret gittikçe artıyor, aramızdaki uçurum gitgide derinleşiyor.”

Hunter, Başkan’ın yatak odasını göstererek çekingen bir tavırla sordu:

“Listedeki isimlerden hiç kimseyi mahkûm ettiler mi?”

“Hayır, henüz değil. Şimdilik sadece tutuklanacaklar var.”

Lanser, bir an gözlerini elleriyle örttü. Sonra omuzları dikleşti. Yüzünü acımasız bir ifade kapladı.

“Hunter, ben sivil değilim. Zaten subay kıtlığı çekiyoruz. Biliyorsun. Haydi işinin başına geç Binbaşı. Ben de Corell’le konuşayım.”

Hunter gülümseyerek kapıya doğru ilerledi. Kapıyı açınca dışarıya dönerek:

“Evet burada,” dedi.

Sonra omuzunun üzerinden Lanser’e seslendi.

“Prackle gelmiş, seni görmek istiyor.”

“İçeri gelsin.”

Asık suratla ve hırçın bir tavırla Prackle odaya girdi.

Lanser:

“Biraz otur dinlen,” dedi. “Haydi Teğmen iyi ve uslu bir asker gibi otur bakayım.”

Prackle’in sinirli hali birdenbire kayboluvermişti. Oturup dirseklerini masaya dayadı.

“Keşke,” diye başlarken, Lanser sözünü kesti:

“Dur, hiç konuşma. Derdin nedir biliyorum. Umduğun bu değildi, değil mi? Daha güzel, daha hoş günler bekliyordun.”

“Bizden nefret ediyorlar. Hem de öylesine nefret ediyorlar ki...”

Lanser güldü.

“Neden böyle olduğunu sanırım anlıyorum. Gençler iyi asker oluyorlar, ama gençlerin de kadına ihtiyacı var değil mi?”

“Evet, iyi bildiniz.”

Lanser sevecen bir tavırla sordu:

“O da senden nefret ediyor mu?”

Prackle şaşkın bir halde durdu.

“Bilmiyorum Albayım,” dedi. “Kanımca, sadece acıyor.”

“Sen de üzülüyorsun bu işe!”

“Burasını sevmedim.”

“Hayır. Daha eğlenceli olacak sanırdın değil mi? Teğmen Tonder’in sinirleri bozuldu, eğlenmeye yeltendi, onu da becerdiler. Seni geri gönderebilirim. Burada sana ihtiyacımız varken dönmek ister misin?”

Prackle güç durumda kalmıştı.

“Hayır Albayım, istemem,” dedi.

“Aferin. Artık erkek değilsin. Askersin. Senin keyfinin, rahatının hiç değeri yok, hatta Teğmenim, hayatının da değeri yok. Yaşarsan ileride olanları anımsarsın, tek kazancın anıların olur. Bu arada emir alıp emirleri yerine getirmekle yükümlüsün. Emirlerin çoğu tatsız şeyler olacaktır, ama bu seni ilgilendirmez. Sana yalan söyleyecek değilim, Teğmen. Seni toz pembe günlere değil bugüne hazırlamış olmaları gerekirdi. Benliğini yalanla değil, gerçeğe yoğurmalıydılar.”

Sesi sertleşmişti.

“Ama bu görevi kendin seçtin teğmen. Devam edecek misin, yoksa geri mi döneceksin? İç dünyanla uğraşamayız.”

Prackle ayağa kalktı:

“Sağol Albayım.”

“Kıza gelince, Teğmen, ister baştan çıkar, ister kanadının altına al, ister evlen, ama sırası gelince gözünü kırpmadan kurşuna dizmeye hazırlan.”

Prackle bezgin bir sesle:

“Evet Albayım, sağol Albayım,” diye cevap verdi.

“Emin ol, bunları önceden bilmek daha iyidir. Haydi artık git teğmen. Şayet Corell hâlâ bekliyorsa, gönder gelsin.”

Teğmenin kapıdan çıkışını izledi.

Mr. Corell değişmiş bambaşka bir insan olmuştu. Sol kolu askıdaydı. Eski neşeli, dost tavırlı, güler yüzlü Corell’den iz kalmamıştı. Yüzü asık, öfkeliydi. Gözleri, ölü domuz gözünü andırırçasına kısılmıştı.

“Daha önce gelmek istedim, ama gösterdiğiniz kayıtsızlık engel oldu.”

“Yanılmıyorsam raporun yanıtını bekliyordunuz.”

“Daha fazla şeyler de bekliyordum. Bana yetki vermektan çekindiniz. Değersiz olduğumu söylediniz. Sizden çok önce bu kasabaya yerleştiğimi unuttunuz. Önerimi dinlemeyerek başkan görevinde bıraktınız.”

“Yoksa, şimdikinden daha büyük güçlüklerle karşılaştırdık.”

“Bu bir görüş açısı... Bu adam birtakım isyancıların elebaşısıdır.”

“Saçma. Kendi halinde basit bir insan.”

Corell sağlam kalan eliyle, sağ cebinden kara kaplı bir defter çıkarıp parmaklarıyla sayfalarını çevirmeye başladı:

“Benim haber kaynaklarım olduğunu ve sizden çok önce buraya yerleştiğimi unutuyorsunuz Albay. Bu kasabada her olayda Başkan Orden’in parmağı olduğunu size bildirmek isterim. Teğmen Tonder’in öldürüldüğü gece başkan cinayetin işlendiği evde bulunuyordu. Kız dağlara kaçınca onun akrabalarının yanına sığındı. Ardından gittim ama yetişmedim. Biri buradan kaçacak olsa anında Orden’in haberi oluyor ve yardım ediyor. Bu paraşüt olayında da parmağı olduğundan çok kuşkulaniyorum.”

Lanser merakla:

“Ama kanıtlayamıyorsunuz,” dedi.

“Hayır kanıtlayamam. Söylediklerinden birincisini biliyorum, sonuncusundan ise sadece kuşkulaniyorum. Belki şimdi anlatacaklarımı dinlemeye razı olursunuz.”

Lanser sükunetle:

“Neymiş önerileriniz?” dedi.

“Albay, bunlar öneriden biraz daha ileri. Orden savaş tutsağı olarak tutulmalı ve hayatı kasabanın sükuneti karşılığı bağışlanmalı. Hayatı, bir tek dinamit fitilinin ateşlenmesine bağlı olmalı.”

Tekrar elini cebine soktu ve küçük bir defter çıkarıp Albayın önüne koydu:

“Merkezden aldığım yanıt işte bu. Okuyunca bana birtakım yetkiler verilmiş olduğunu anlayacaksınız.”

Lanser küçük deftere bakarak cevap verdi:

“Beni hiçe sayarak hareket ettin değil mi?”

Adamdan tiksindiği gözlerinden okunuyordu.”

“Yaralandığını duydum. Nasıl oldu?”

“Sizin teğmenin ldrldği gece bana da saldırdılar. Devriye kurtardı. O gece kasabadan birkaç kişi benim teknemle katı. Albay, Başkan Orden’in tutsak alınması için bir daha uyarıda bulunmak gerekli mi?”

Lanser:

“Kendisi burada, kaçmadı ki,” dedi. “Bundan daha öte tutsaklık olur mu?”

Uzaktan bir patlama sesi duyuldu. İki de sesin geldiği yana döndüler. Corell:

“İşte gördünüz mü Albay?” dedi. “Siz de biliyorsunuz ki bu deney olumlu sonuç verirse bütün işgal bölgesine dinamit yağdıracaklar.”

Lanser sakin bir tavırla:

“Bu konuda sizin görüşünüz nedir?” diye sordu.

“Demin de söyledim ya! Herhangi bir isyan hareketini Orden’in hayatı ile tehdit edersiniz.”

“Ya gene isyan ederler de biz Orden’i kurşuna dizersek?”

“O zaman sıra küçük doktora gelir. Resmi bir konumu yoksa da başkandan sonra en çok onun sözü geçer.”

“Ama resmi bir sıfatı yok.”

“Halkın güvenini kazanmıştır.”

“Peki onu da kurşuna dizince ne olacak?”

“O zaman hakimiyet bizim elimize geçer. İsyana nlenmiş olur. Elebaşlarını öldürünce isyana durur.”

Lanser adamı sınavdan geirircesine sordu:

“Gerçekten bu görüşte misiniz?”

“Böyle olması gerekir.”

Lanser ağır ağır başını salladı.

“Nöbetçi!” diye seslendi.

Kapıda bir asker göründü.

Lanser:

“avuş,” dedi. “Başkan Orden tutuklanmıştır. Dr. Winter de tutuklanmıştır. Orden’in gözaltına alınmasını sağla, Winter’i de derhal buraya getir.”

Nöbetçi:

“Peki Albayım,” dedi.

Lanser, Corell’e dönerek:

“Dilerim ne yaptığının bilincindedesinizdir,” dedi. “Dilerim yaptığının bilincindedesinizdir.”

VIII

Haber, küçük kasabada çabuk yayılmıştı. Kapı arkasında fısıldaşmalar, anlamlı bakışmalarla “Başkan tutuklandı,” haberi dört bir yöne yayıldı. Kasabada sakin bir coşkunluk vardı, sert bir coşkunluk... Halk kafa kafaya verip konuşuyor, sonra herkes kendi yoluna devam ediyordu. Alışveriş için dükkânlara girenler tezgâhın üzerinden satıcılara eğiliyor, bir an için bir şeyler fısıldaşıyorlardı.

Halk kasabanın dışında, ormanlarda dinamit avına çıkıyordu. Karda oynayan çocuklar dinamit topluyorlardı. Artık çocuklar bile talimatı biliyordu. Paketi açıp çikolatayı yiyor, dinamiti karın altına gömüyor, büyüklerine haber veriyorlardı.

Kasabanın hayli dışında bir adam dinamit paketini alıp talimatı okuyunca:

“Acaba nasıl çalışıyor bu?” diye kendi kendine sordu. Tüpün ucunu kara batırdı, fitili ateşledi ve içinden sayarak koşmaya başladı. Ama çabuk saymıştı, altmış sekize gelince dinamit patladı. Adam:

“Doğruymuş,” diyerek başka paketler aramaya koyuldu.

Sanki gizli bir işaret verilmiş gibi herkes evine çekildi, kapılar kapandı, sokaklarda in cin top oynuyordu.

Madende askerler kuyuya inen her işçinin üstünü dikkatle üst üste arıyordu. Askerler sert ve öfkeliydi, işçileri tersliyorlardı. İşçiler de soğuk soğuk onlara bakıyorlardı, ama tümünün gözlerinin içinde coşkun, sert bir sevinç gizliydi.

Konağın salonunda masanın üstündeki kâğıtlar kaldırılmıştı. Bir asker de başkanın yatak odasının önünde nöbet tutuyordu. Annie kömür kutusunun önüne çömelmiş, ocağa birer birer küçük kömür parçaları atıyordu.

Başkan Orden’in yatak odasının dibinde bekleyen nöbetçiye dönerek, Annie hırçın bir sesle sordu:

“Söyle bakalım Başkan’a ne yapacaksınız?”

Nöbetçi hiç cevap vermedi.

Sokak kapısı açıldı ve bir asker içeri girdi. Asker, Dr. Winter’i kolundan yakalamıştı. Kapıyı kapattıktan sonra odaya girip beklemeye başladı. Dr. Winter:

“Merhaba Annie,” dedi. “Başkan nasıl?”

Annie yatak odasını göstererek:

“İçerde,” diye cevap verdi.

“Hasta mı?”

“Hayır, hastaya benzemiyor. Geldiğinizi haber vermeye çalışayım.”

Annie nöbetçinin yanına giderek, emredercesine:

“Git Başkan’a Dr. Winter’in geldiğini haber ver,” dedi.

Nöbetçi ne cevap verdi, ne de kıpırdadı, ama kapı açıldı, Başkan Orden eşikte görüldü.

Nöbetçiye aldırış etmeden yanından geçip salona girdi. Asker bir an başkanı tekrar odasına sokmaya niyetlendi, sonra caydı, yerine döndü. Orden:

“Teşekkür ederim Annie,” dedi. “Pek uzaklaşma, belki sana ihtiyacım olur.”

“Hayır efendim, beklerim. Hanımefendi iyi mi?”

“Saçını tarıyor. Görmek ister misin?”

“Evet efendim.”

Annie nöbetçinin yanından geçip yatak odasına girdi, kapıyı kapattı. Orden:

“Bir isteğin mi var doktor?” diye sordu.

Winter acı acı gülerek askeri gösterdi.

“Yanılmıyorsam tutukluyum. Bu arkadaş beni buraya kadar getirdi.”

“Eh, nasıl olsa bu da başa gelecekti. Acaba şimdi ne yapacaklar?”

Bir an göz göze geldiler, ikisi de birbirinin aklından geçeni okuyordu.

Orden sanki konuşup anlaşmışlar gibi:

“İstesem de buna engel olamam,” dedi.

“Biliyorum, ama onlar bunu anlayamıyorlar.”

Kafasının içinden geçenleri yüksek sesle tekrarladı:

“Dakik insanlar bunlar. Vakit geldi artık. Kendilerinin bir tek önderi, bir tek kafası olduğu için bizi de öyle sanıyorlar. On kişinin kafası uçurulsa onların sonu geldi demektir, ama biz özgür bir ulusuz. İçimizdeki insan sayısı kadar da düşünebilen kafa vardır bizde. Gereğinde önderler mantar gibi yerden biter.”

Orden elini doktorun omuzuna koyarak yanıtladı.

“Teşekkür ederim. Ben de biliyordum bunları ama başkasından duymak iyi oluyor. Küçük halkımız boyun eğmeyecek değil mi?”

Merakla doktorun yüzünü inceliyordu.

Dr. dostuna destek oldu.

“Hayır, hayır boyun eğmezler. Hatta dışardan gelen yardımlarla daha da güçlenirler.”

Bir an için odayı bir sessizlik kapladı. Nöbetçi ayak değiştirdi. Tüfeği düğmesine çarpınca minicik bir ses duyuldu.

Orden:

“Seninle açık konuşabilirim doktor,” dedi. “Kimbilir belki de bir daha karşı karşıya gelip konuşamayız. Aklımdan geçenlerden utanıyorum.”

Öksürüp yerinde dimdik duran askere baktı, ama askerde, söylenenleri duyduğuna dair en küçük bir belirti yoktu.

“Kendi ölümümü düşündüm. Normal yolu izlerlerse, beni öldüreceklerdir, sonra da seni öldürürler.”

Winter sesini çıkarmayınca devam etti:

“Doğru değil mi?”

“Evet, herhalde.”

Winter yaldızlı koltuklardan birine doğru ilerledi. Tam oturacağı sırada kumaşın eskimiş olduğuna dikkat etti. Parmaklarıyla, sanki onarır gibi, yırtık yeri okşadı, düzeltti. Sonra, kumaş yırtık olduğu için yavaşça, dikkatle oturdu.

Orden devam etti:

“Sana bir şey söyleyeyim mi? Korkuyorum. Kaçmak, bu işten kurtulmak için türlü çareler düşündüm. Hayatımı bağışlamaları için yalvarmayı bile düşündüm. Bütün bunlardan utanıyorum.”

Winter başını kaldırmadan konuştu:

“Ama düşündüklerini yapmadın.”

“Hayır yapmadım.”

“Yapmayacaksın da?”

Orden çekinerek,

“Hayır, yapmayacağım,” dedi. “Ama aklımdan geçirdim.”

Winter sevecenlikle cevap verdi:

“Herkesin aynı şeyleri düşünmediğini nereden biliyorsun? Bütün bunları benim de aklımdan geçirmediğimi nereden biliyorsun?”

“Acaba seni ne diye tutukladılar? Herhalde seni de öldürecekler?”

“Herhalde.”

Doktor parmaklarını birbirinin çevresinde döndürerek ellerini gözlemeye koyuldu.

Orden bir süre sustuktan sonra konuştu.

“Sana bir şey söyleyeyim mi doktor,” dedi. “Sen de biliyorsun ki, ben küçük bir insanım, burası da küçük bir kasaba, oysa küçük çapta insanlarda birden alev alıp parlayan küçük kıvılcıklar gizlidir. Korkuyorum, çok korkuyorum, hayatımı kurtaracak türlü çareler düşündüm, ama bu da geçti. Arada bir, büyük bir heyecan duyuyorum, daha yükselmişim, olduğumdan daha büyük, daha iyi bir insan olmuşum gibi. Aklıma ne geldi biliyor musun doktor?”

Eskiyi anımsayarak gülmeye başladı.

“Okulda *Savunma*'yı okumuştuk anımsar mısınız? ‘Biri diyecektir ki: Vaktinden önce ölmeni gerektirecek bir hayat tarzından utanmayacak mısın Sokrat?’ Ona şöyle bir cevap verebilirim: İşte burada yanılıyorsun. Birazcık değeri olan bir insan yaşamak ya da ölmek olasılığını hesaplamamalı, sadece yaptığı hareketin doğru ya da yanlış olup olmadığını düşünmelidir.”

Orden gerisini anımsamak için sustu.

Dr. Winter coşkuyla öne doğru eğilerek devam etti:

“İyi bir insan gibi mi, yoksa kötü bir insan gibi mi hareket ettiğini düşünmelidir. Ben de doğru hatırladığımdan emin değilim. Hiçbir zaman iyi bir öğrenci olmadın. *Suçlama* bölümünü beceremezdin.”

Orden keyifle gülmeye başladı:

“Demek bunu da anımsıyorsun?”

Winter içtenlikle,

“Evet,” dedi. “Çok iyi anımsıyorum. Hep, bir iki satır atlardın. Diploma töreninde o kadar heyecanlıydın ki gömleğini içine sokmayı unutmuşsun, kuyruk gibi arkandan sarkıyordu. Bir türlü herkesin neden güldüğünü anlayamamıştın.”

Orden kendi kendine gülerken, farkında olmadan eli arkasına gitti, sarkık gömleğinin ucunu arıyordu.

“Ben Sokrat olmuşum. Öğretmenleri suçluyordum. Hem de nasıl suçlamıştım. Canlarını çıkardım, kıpkırmızı olmuşlardı.”

Winter:

“Gülmemek için kendilerini tutuyorlardı da ondan,” diye cevap verdi. “Gömleğinin ucu sarkıyordu.”

Başkan Orden gülmeye başladı.

“Kaç yıl oldu? Kırk yıl mı?”

“Kırk altı.”

Yatak odasının önünde bekleyen nöbetçi sokak kapısının dibinde bekleyen nöbetçinin yanına gitti. Okulda fısıldaşan çocuklar gibi yavaşça konuşmaya başladılar.

“Kaç saattir nöbettesin?”

“Bütün gece nöbet tuttum. Gözlerim kapanıyor.”

“Ben de öyle. Dün karından mektup aldın mı?”

“Evet! Sana selam söylüyor. Yaralandığını duymuş. Pek mektup yazmaz.”

“İyi olduğumu yaz.”

“Tabii, yazarım.”

Başkan başını kaldırıp tavana bakarak mırıldandı.

“Hmmm... hm... hmmmm... Dur bakayım anımsayacak mıyım? Nasıldı...”

Winter imdada yetişti:

“İşte şimdi ey...”

Orden yavaşça tekrarladı:

“İşte şimdi ey beni suçlayan insanlar...”

Albay Lanser sessizce odaya girmişti. Nöbetçiler dimdik doğruldular. Konuşulanları duyunca, Albay durup dinlemeye başladı.

Orden tavana bakarak anımsamaya çalışıyordu:

“İşte, ey beni suçlayan insanlar, size şunu demek isterim... çünkü artık ölmek üzereyim ... ve ... ölüm saati yaklaşınca ... insanlara ileriye görme gücü bahşedilir... Ve ben... sizlere, benim katilim olan sizlere... şunu söylemek isterim ki... ben öldükten sonra...”

Winter ayağa kalkarak:

“Ben yanınızda ayrıldıktan sonra,” diye devam etti.

Orden arkadaşına bakarak sordu:

“Ne?”

“Yanınızdan ayrıldıktan sonra, diyeceksin öldükten sonra değil.”

“Hayır, öldükten sonra. Öldükten sonra.”

Orden çevresine bakınca Albay Lanser’in kendisini izlemekte olduğunu gördü.

“Öldükten sonra, değil mi?”

Albay Lanser:

“Ayrıldıktan sonra,” diye cevap verdi. “Yanınızdan ayrıldıktan hemen sonra.”

Dr. Winter direniyordu.

“Gördün mü, bire karşı iki kazandık. ‘Ayrılış’ sözcüğünü kullanacaksın. Eskiden de aynı yanlışı yapmıştın.”

Orden ileriye bakıyordu, gözleri geçmişe gömülmüştü, hiçbir şey görmüyordu. Devam etti:

“Benim katilim olan sizlere şunları söylemek isterim ki, ben... yanınızdan ayrıldıktan hemen sonra bana verdiğiniz cezadan çok daha kötü bir gelecek sizi bekleyecektir.”

Winter cesaret vermek için başını salladı, Albay Lanser de başını sallıyordu. Sanki her ikisi de başkanın sözcükleri anımsamasına yardım ediyorlardı. Orden devam etti:

“Beni öldürüyorsunuz; çünkü sizi suçlayacak, yaptıklarınızı sayıp dökecek birinden kurtulmak istiyorsunuz.”

Teğmen Prackle heyecanla:

“Albay Lanser!” diye haykırarak odaya girdi.

Albay Lanser:

“Şşşş,” diyerek, teğmeni susturmak için elini uzattı.

Orden hafif bir sesle devam ediyordu.

“Fakat umduğunuz gibi olmayacak, gerçek beklenmedik biçimde canlanacaktır.”

Sesi kuwetlenmişti:

“ünkü ileride sizi itham edenlerin sayısı şimdikinden çok daha fazla olacaktır.”

Eliyle söylev veriyormuş gibi bir hareket yaparak:

“şimdiye kadar benim susturabildiğim suçlamalar da karşınıza çıkacak; henüz genç oldukları için onlar daha sert davranacaklar, siz de daha çabuk incinecek, yksneceksiniz.”

Kaşlarını çatarak anımsamaya çalıştı.

Teğmen Prackle:

“Albay Lanser, üzerlerinde dinamit bulunan birkaç kişi yakaladık,” dedi.

Albay:

“şşşş,” diyerek teğmeni susturdu.

Orden devam ediyordu:

“İnsan öldürerek, yaşamınızın kötü yanlarını ortaya çıkartacak kişileri nleyeceğinizi sanıyorsanız, aldanıyorsunuz.”

Kaşlarını çattı, düşündü, tavana baktı, sonunda şaşkın şaşkın gülerek:

“Bu kadarcık anımsıyorum,” dedi. “Unutmuşum.”

Dr. Winter:

“Kırk altı yıl sonra hiç de fena değil,” dedi. “Zaten kırk altı yıl önce de daha iyi beceremiyordun ya!”

Teğmen Prackle söze karıştı:

“Adamların üzerinde dinamit bulduk Albayım.”

“Tutukladınız mı?”

“Evet Albayım, yüzbaşı Loft ile beraber...”

“Yüzbaşı Loft’a söyleyin adamlara göz kulak olsun.”

Albay kendini tutarak odanın ortasına doğru ilerledi:

“Orden, bu işlerin bir sonu gelmeli,” dedi.

Başkan aresizlik içinde gülümseyerek:

“Sonu gelemez efendim,” diye cevap verdi.

Albay Lanser sert bir sesle:

“Halkın sükunetle hareketini sağlamak için sizi savaş tutsağı olarak tutuyorum,” dedi. “Emirlerim bu kadardır.”

Orden sadece:

“Bu hareketiniz bütün bu işlere engel olamaz ki,” diye cevap verdi. “Anlayamıyorsunuz. Halka bir engel oluşturduğum anda, bensiz yollarına devam edeceklerdir.”

“Ne düşündüğünüzü bana açıkça söyleyin. Bir dinamit daha ateşledikleri takdirde sizi kurşuna dizeceğimizi bilirse halk ne yapar?”

Başkan ne cevap vereceğini bilemeden Doktor Winter’e baktı. O sırada yatak odasının kapısı açılmış ve Hanımefendi içeriye girmişti. Başkanın makam zincirini elinde tutuyordu:

“Bunu unuttun,” dedi.

Orden:

“Ne?” diye sordu, “ha, evet.”

Başını eğdi, Hanımefendi zinciri kocasının boynuna geçirdi.

“Teşekkür ederim şekerim.”

Hanımfendi sızlanıyordu:

“Her zaman unutursun. Her zaman unutursun.”

Başkan Orden zincirin ucundaki, üzerinde makam arması bulunan altın madalyonu elinde tutmuş, bakıyordu. Lanser yeniden direnerek sordu:

“O zaman ne yaparlar?”

Başkan:

“Bilmem,” diye cevap verdi. “Herhalde dinamiti ateşlerler.”

“Ya siz uyarırsanız?”

Winter söze karıştı:

“Albay,” dedi, “bu sabah küçük bir çocuk gördüm, kardan adam yapıyordu, sizin üç askeriniz de çocuğun yaptığı heykelciğin Önderinizin karikatürü olmamasını sağlamak için durmuş izliyordular. Askerler yetişip bozana kadar, çocuk heykelciğini Önderinize tıpatıp benzetmişti.”

Lanser doktorun söylediklerini duymamazlıktan gelerek:

“Halkı, emirlere uymaları için uyarırsanız ne yaparlar?” diye sordu.

Uykudaymış gibi Orden’in gözleri kapanmıştı, düşünmeye çalışıyordu.

“Cesur bir insan değilim Albay,” dedi. “Eninde sonunda fitili ateşlerler kanımca.”

Güçlkle konuşuyor, sanki ne diyeceğini bilmiyordu:

“Böyle yapmalarını da isterim. Aksini yapmalarını istersem bana acırlar.”

Hanımfendi:

“Neden söz ediyorsunuz?” diye sordu.

Başkan:

“Biraz sus şekerim,” diye cevap verdi.

Lanser hala direnerek soruyordu:

“Fitili ateşlerler mi diyorsunuz?”

Başkan övünçle konuşlu:

“Evet, ateşlerler. Görüyorsunuz ya Albay, yaşamak ya da ölmek benim elimde değil. Fakat ne şekilde öleceğimi seçebilirim, bu benim elimde. Onlara dövüşten vazgeçmelerini söylersem bana acırlar, ama dövüşmeye devam ederler. Dövüşmelerini söylersem sevinirler ve cesur bir adam olmayan ben onlara cesaret vermiş olurum.”

Kendini savunurcasına gülümsedi:

“Böyle hareket etmek hiç de güç değil, çünkü sonu aynı kapıya çıkıyor.”

“Evet deseniz, de hayır demişsiniz gibi anlatır, diz çöküp hayatınızı bağışlamamız için yalvardığınızı söyleriz.”

Winter öfkeyle söze karıştı:

“Onlar gerçeği bilirler. Hiçbir şey gizlenmez. Sizin adamlarınızdan biri kendini kaybedip sinekler sinek kağıdını ele geçirdiler diye bir söz etmiş, şimdi bu kelimeler bütün halkın ağzında. Bir de türküyazmışlar. Sinekler sinek kağıdını ele geçirmiş. Hiçbir şey gizli kalmaz Albayım.”

Maden yönünden keskin bir ıslık sesi duyuldu. Sert bir rüzgarla bir yığın kar pencereye savruldu.

Orden parmaklarıyla altın madalyonla oynuyordu. Sükunetle:

“Görüyorsunuz ya, hiçbir şey durumu değiştiremez,” dedi.

“Hepiniz öldürülecek, ya da ülkeden kovulacaksınız.”

Sesi sakin, yumuşaktı:

“Halk tutsaklıktan hoşlanmaz, Albay,” dedi. “Onun için de asla boyun eğmezler. Özgür insanlar savaşa neden olmaz, fakat savaş çıkınca yenikken de dövüşürler. Hayvan sürüsü gibi bir öncünün peşinden koşan uluslar ise bunu beceremez. Onun için sürü insanları küçük çarpışmaları, özgür insanlar da savaşı kazanır. Er geç siz de bunu anlayacaksınız, Albay.”

Lanser’in vücudu dimdik, kaskatıydı.

“Emirlerim açıktır,” dedi. “Son süre saat on birde bitiyordu. Birçok tutsak aldım. İsyen halinde tutsaklar kurşuna dizilecek.”

Dr. Winter albaya dönerek:

“Bir yarar sağlamayacağını bildiğiniz halde emirlerinizi uygulayacak mısınız?” diye sordu.

Lanser’in yüzü kaskatıydı:

“Ne olursa olsun emirlerimi uygulayacağım. Fakat sizin bir demeciniz birçok kimsenin hayatını kurtarabilir.”

Hanımefendi sızlanarak:

“Ne olur bütün bu konuştuklarınızın ne olduğunu bana da anlatsanız,” dedi.

“Saçma sapan laflar, şekerim.”

“Ama Başkan tutuklanamaz.”

Orden karısına bakıp güldü.

“Hayır, başkanı tutuklayamazlar. Başkan ancak özgür insanların kavrayabileceği bir kavramdır, tutuklanamaz.”

Uzaktan bir patlama sesi duyuldu; yankısı dağlara yayıldı, tekrar işitildi. Madendeki ıslık sesi, keskin ve sert bir uyarı düdüğüne dönüşmüştü. Orden bir an olduğu yerde kaskatı kesildi, sonra hafifçe gülmeye başladı. İkinci bir patlama duyuldu. Bu kez daha şiddetliydi ve daha yakından işitiliyordu. Yankısı dağlara yayıldı ve tekrar duyuldu. Orden saatine baktı, sonra saatini ve boynundaki zinciri çıkarıp Doktor Winter’in avucuna koydu:

“Sinek şarkısı nasıldı?” diye sordu.

Winter:

“Sinekler sinek kâğıdını ele geçirdiler,” diye yanıtladı.

Orden:

“Annie!” diye seslendi.

Yatak odasının kapısı hemen açıldı.

Başkan sordu:

“Konuşulanları dinledin mi?”

Annie şaşkına dönmüştü.

“Evet efendim.”

Patlama daha yakından duyulmaya başladı. Tahta parçalanmasını ve cam kırılmasını andıran sesler duyuldu; nöbetçilerin arkasındaki kapı açıldı. Orden:

“Annie,” dedi, “ihtiyacı olduğu sürece Hanımefendi’nin yanında bulunmanı istiyorum. Yalnız bırakma.”

Karısına sarılıp alnından öptü, sonra kapıya, Teğmen Prackle’in bulunduğu yana doğru ilerledi. Kapının ağzında Doktor Winter’e dönerek titrek, tatlı bir sesle:

“Kriton,” dedi, “Askülepius’a bir horoz adamıştım. Unutmayıp yerine getirir misin?”

Winter cevap vermeden önce bir an gözlerini yumduktan sonra:

“Adağın yerine getirilecektir,” dedi.

Bu söz üzerine Orden gülmeye başladı:

“Bak bunu iyi anımsadım. Bunu unutmamışım.”

Elini Prackle’in koluna koydu, Teğmen çekinerek uzaklaştı.

Winter ağır ağır başını sallıyordu.

“Evet iyi anımsadın. Adağın yerine getirilecektir.”

SON

varlık / anlatı

Ünlü Amerikalı roman yazarı John Steinbeck'in, Almanların Norveç'i kuşatmalarını konu edinen ve Norveç halkının zorba kuşatmacıya karşı onurla direnişini canlı sahnelerle betimleyen bu yapıtı, savaş yıllarında filme de alınmıştı.